

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Problematika multikulturalismu v souvislosti s migrační politikou Evropské unie

Issues of Multiculturalism in the Context of the European Union Migration Policy

Student: Bc. Nikola Běťáková

Vedoucí diplomové práce: Ing. Radomír Kaňa, Ph.D.

Ostrava 2016

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Nikola Běťáková**

Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6210T004 Eurospráva

Téma: **Problematika multikulturalismu v souvislosti s migrační politikou
Evropské unie
Issues of Multiculturalism in the Context of the European Union
Migration Policy**

Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Migrace a multikulturalismus – základní charakteristika a vývoj
 3. Opatření a nástroje migrační politiky Evropské unie
 4. Problematika migrace a multikulturalismu v České republice
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- PALÁT, Milan. *Mezinárodní migrace a ekonomika v Evropské unii: vývoj, determinanty, politiky a trendy*. Ostrava: Key Publishing, 2015. ISBN 978-80-7418-230-3.
- PREISSOVÁ, Andrea. *Multikulturalismus – ztracené paradigma?* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4134-4.
- UHEREK, Zdeněk et al. *Migration, diversity and their management*. Praha: Institute of Ethnology, Academy of Sciences of the Czech Republic, 2011. ISBN 978-80-87112-46-5.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Radomír Kaňa, Ph.D.**

Datum zadání: 20.11.2015

Datum odevzdání: 22.04.2016

Ing. Boris Navrátil, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřísežné prohlášení o samostatném vypracování diplomové práce

„Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně“.

V Ostravě dne 19.4.2016

.....*Nikola Bečáková*.....

podpis

Na tomto místě bych zároveň ráda poděkovala svému vedoucímu diplomové práce, Ing. Radomíru Kaňovi, Ph.D., za odborné vedení a cenné rady, které mi pomohly při vypracování této diplomové práce.

Obsah

1. Úvod	5
2. Migrace a multikulturalismus – základní charakteristika a vývoj	7
2.1. Definice migrace	7
2.2. Typologie migrace.....	8
2.3. Migrační teorie	10
2.4. Dopady migrace	12
2.5. Vývoj migrace	13
2.6. Hlavní směry a trendy světové migrace	17
2.7. Definice multikulturalismu.....	21
2.8. Vznik multikulturalismu.....	23
3. Opatření a nástroje migrační politiky Evropské unie	26
3.1. Vývoj společné migrační politiky Evropské unie.....	26
3.1.1 Schengenský prostor.....	27
3.1.2 Dublinský systém	29
3.1.3 Maastrichtská a Amsterodamská smlouva	30
3.2. Opatření a nástroje migrační politiky	31
3.2.1 Program z Tampere	31
3.2.2 Haagský program s Akčním plánem k jeho provádění.....	32
3.2.3 Globální přístup k migraci a mobilitě.....	33
3.2.4 Společná přistěhovalecká politika pro Evropu	34
3.2.5 Evropský pakt o migraci a azylu	35
3.2.6 Stockholmský program s Akčním plánem k jeho provádění.....	36
3.2.7 Strategické směry pro oblast spravedlnosti a vnitřních věcí 2014 - 2020	37
3.2.8 Evropský program pro migraci.....	39
3.3. Migrační krize v EU	42
3.3.1 Příčiny migrační krize	43
3.3.2 Aktuální situace	44
3.3.3 Reakce Evropské unie na migrační tlaky	48
4. Problematika migrace a multikulturalismu v České republice.....	53
4.1. Vývoj migrační politiky České republiky	53
4.2. Migrační politika ČR po vstupu do Evropské unie	58
4.3. Struktura migrantů v ČR	64

4.3.1	Nelegální migrace v ČR	68
4.3.2	Nabytí občanství ČR.....	71
4.4	Multikulturalismus v České republice.....	72
4.4.1	Multikulturalismus a romská menšina v ČR	74
4.4.2	Multikulturalismus a vietnamská komunita v ČR	78
4.1.3	Multikulturalismus a islám v ČR.....	80
5.	Závěr	83
	Seznam použité literatury	86
	Seznam zkratk	98

Seznam tabulek, grafů a obrázků

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

1. Úvod

V dnešním rychle rostoucím globalizovaném světě je migrace a multikulturalismus významným fenoménem. Vzhledem k tomu, že možnost přemísťovat se je jednou ze základních lidských svobod, jsou oba tyto jevy součástí každodenního života. V rámci Evropské unie je svoboda volného pohybu osob deklarována od roku 1957, kdy byla uvedena v rámci Římských smluv. Migrace však není otázkou pouze moderní doby, ale sahá daleko do historie. Dalo by se říci, že migrace je stará jako lidstvo samo, jelikož již Homo sapiens sapiens, který se zrodil před 150 000 – 120 000 lety př. n. l. ve střední Africe, se odtud postupně šířil na další území celého světa. Velké migrační vlny byly vždy spojovány především s obdobím válek. Nicméně i v současné době, kdy nehrozí žádný globální konflikt, je migrace velmi aktuálním a diskutovaným tématem. Hlavní příčinou je skutečnost, že Evropa čelí migrační krizi, která v roce 2015 znamenala pro Evropskou unii příliv více než jednoho milionu migrantů. V oblasti přístupu k řešení této krize však panují mezi jednotlivými státy Evropské unie rozporuplné názory a Evropská unie tak vystupuje nejednotně.

V současné době žije na světě přibližně 244 milionů lidí, kteří žijí mimo zemi svého původu. Příliv migrantů do jednotlivých států samozřejmě přináší určité kladné i záporné dopady. Kromě ekonomických či sociálních dopadů je jedním z klíčových aspektů migrace také příliv odlišných národností, ras, s tím souvisejících odlišných kultur a náboženství. Rovněž i k problematice multikulturalismu je přístup jednotlivých zemí odlišný. Na jednu stranu je soužití rozdílných kultur vnímáno spíše tolerantně, nicméně na druhé straně může být považováno jako zdroj rozporů mezi majoritní společností a menšinami. V rámci současné migrační krize, která znamená především příliv muslimských migrantů, je bezpochyby důležité věnovat problematice multikulturalismu patřičnou pozornost.

Tato diplomová práce bude zaměřena na problematiku multikulturalismu a dopad tohoto jevu v souvislosti s migrační politikou Evropské unie. Cílem práce je na základě analýzy podat ucelený obraz o problematice migrace a klíčových trendech v oblasti multikulturalismu v Evropské unii i v České republice. Pro tuto diplomovou práci byla stanovena následující hypotéza: *Klíčovými dopady migrace nejsou pouze dopady ekonomické či sociální, ale rovněž dopady multikulturní. Příliv cizích národností, ras, náboženství a kultur může být v souvislosti s integrací cizinců zdrojem konfliktů mezi majoritní společností a menšinami.*

Při zpracování diplomové práce bude použito několik vědeckých metod, především metoda analýzy, komparace a dedukce.

Diplomová práce je rozčleněna do tří hlavních kapitol. Předmětem první kapitoly bude definování migrace, identifikování klíčových vývojových etap, hlavních směrů a trendů světové migrace. Zároveň zde budou charakterizovány dopady migrace, které úzce souvisí s problematikou multikulturalismu. Z tohoto důvodu je důležitou součástí této kapitoly definování multikulturalismu a vymezení vzniku tohoto jevu.

Druhá kapitola bude zaměřena na migrační politiku Evropské unie, na vývoj společné migrační politiky a na nástroje a opatření, které jsou v rámci této problematiky aplikovány. Nedílnou součástí této kapitoly bude také deskripce současné migrační krize, které Evropská unie čelí, s poukázáním na její příčiny a reakce ze strany Evropské unie na současné migrační tlaky.

Třetí kapitola této diplomové práce bude analyzovat problematiku migrace a multikulturalismu v České republice. Jedná se především o migrační politiku České republiky před a po vstupu do Evropské unie. Zároveň bude tato kapitola charakterizovat strukturu migrantů v České republice, a to z hlediska počtu migrantů, jednotlivých národností cizinců a také v rámci aspektu nelegální migrace. Klíčovou součástí závěrečné kapitoly bude vymezení problematiky multikulturalismu v České republice s důrazem na romskou, vietnamskou a muslimskou menšinu v České republice. Zde bude rovněž vymezeno, do jaké míry jsou tyto minority integrovány, popřípadě zda dochází ke konfliktům mezi českou společností a menšinami.

2. Migrace a multikulturalismus – základní charakteristika a vývoj

Migrace je celosvětovým fenoménem, který je v dnešní době velmi aktuální a významný. Svou závažností zasahuje do řady aspektů, mezi které patří aspekty historické, geografické, demografické, sociologické, ale bezpochyby také aspekty ekonomické.

Multikulturalismus se staví do opozice vůči konceptu národního státu, tak jak v Evropě vznikl na začátku 19. století. Tehdy stát znamenal jednotný národ, jazyk a kulturu a cizí subjekty byly vyháněny, vyčleněny ze společnosti či likvidovány (holocaust, vysídlení německých komunit po druhé světové válce atd.). Bezpochyby můžeme říci, že fenomén migrace a multikulturalismu spolu úzce souvisí (Evropa 2045, 2015).

2.1. Definice migrace

Pojem migrace ve své podstatě znamená stěhování, změnu lokace v prostoru. Bývá používán jak pro popsání pohybu v oblasti věd o živé přírodě, tak i o lidské společnosti. Migrace existuje již od nepaměti. Je jednou ze společenských strategií k získávání zdrojů obživy, energií, ale také k vyrovnávání se s nepříznivými přírodními vlivy a především k řešení společenských konfliktů (Hirt, Jakoubek, 2005). Motivy tedy mohou být ekonomické, právní, politické, náboženské, ale rovněž sociální, kulturní, psychologické či ekologické. Lidé zkrátka opouštějí zemi svého původu a hledají nová místa, kde budou nadále žít. Ať už se jedná o řešení dočasné, či trvalé.

Dle Ministerstva Vnitra České republiky je migrace definována jako: „*Přesun jednotlivců i skupin v prostoru, který je spolu s porodností a úmrtností klíčovým prvkem v procesu populačního vývoje a výrazně ovlivňuje společenské a kulturní změny obyvatel na všech úrovních*“ (MVČR, 2015). V současné době se migrace značně zvyšuje a významným aspektem této skutečnosti je integrace cizinců, tedy proces postupného začleňování imigrantů do struktur a vazeb společnosti domácího obyvatelstva. Jedná se o komplexní jev, který je přirozeným důsledkem migrace (MVČR, 2015).

Evropská komise vymezuje pojem přistěhovalec jako osobu, která opouští místo svého pobytu s cílem usadit se v jiné zemi při hledání místa s vyhlídkami na lepší život (European Commission, 2012). Nejvýznamnějším rozdílem migrace je, oproti jiným pohybům osob, změna trvalého bydliště.

Dle organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu UNESCO zní definice migranta následovně: „*Termín migrant lze chápat jako každou osobu, která dočasně nebo trvale žije v zemi, kde se tato osoba nenarodila a získala určité významné sociální vazby k této zemi*“

(UNESCO, 2016). Tato definice vychází z předpokladu, že se pojem migrant nevztahuje na uprchlíky, vysídlené osoby nebo jiné osoby, které byly nuceny k opuštění svých domovů. Migranti jsou lidé, kteří rozhodují o tom, kdy a kam odejít, přestože jsou tyto volby někdy velmi omezené.

Definice Mezinárodní organizace pro migraci oproti předcházející definici organizace UNESCO naopak uprchlíky či vysídlené osoby do své definice zahrnuje. Konkrétně tato definice migrace zní: „*Pohyb osoby nebo skupiny osob, a to buď přes mezinárodní hranice, nebo v rámci jednoho státu. Je to pohyb populace zahrnující jakýkoli druh pohybu osob bez ohledu na trvání, složení či příčinách. Zahrnuje tedy migraci uprchlíků, vysídlených osob, ekonomické migranty a osoby pohybující se z jiných důvodů, včetně sloučení rodiny*“ (IOM, 2011).

2.2 Typologie migrace

Dle Williama Petersena, autora obecné typologie migrace uveřejněné v roce 1958, je nejstarší formou lidské migrace stěhování celých příbuzenských nebo etnických skupin s plnou sociální strukturou, které z původního prostoru vytlačovaly klimatické změny, nedostatek obživy nebo útoky jiných skupin. Cílem putování tedy bylo zachovat původní životní podmínky. Tato forma migrace je nazývána jako **konzervativní migrace** (Hirt, Jakoubek, 2005).

Vedle konzervativní migrace existovala i v nejjednodušších společnostech **migrace individuální**. Ta byla spojována s meziskupinovými sňatky.

Oba tyto typy migrace považujeme za migraci **dobrovolnou**. V případě dobrovolné migrace se jedná o osoby, které odešly dobrovolně na základě vlastního rozhodnutí a plánování. Dobrovolnou migraci můžeme dále dělit na migraci (Palát, 2013):

- **pracovní** – zde je klíčovým hnacím motivem vyhlídka lepšího zaměstnání (mzda, benefity, nové pracovní zkušenosti, budování kariéry a kariérní postup),
- **řetězovou** – cílem tohoto typu migrace je sloučení rodiny,
- **neimigrační** – dočasná migrace za účelem studií, výzkumu atd.,
- **inovační** – motivem je zlepšení životních podmínek přesídlením do jiné oblasti či země.

Na druhé straně samozřejmě existuje i **migrace násilná**, která zahrnuje vzájemné vyhánění (anihilace) skupin obyvatelstva ze zájmových teritorií, zavlékání válečných zajatců

do nových prostředí atp. (Hirt, Jakoubek, 2005). Příčinami nucené migrace mohou být např. vyhoštění, evakuace, důsledky přírodních katastrof jako je sucho, hladomor či záplavy. Dále také diskriminace, porušování lidských práv, válečné konflikty, politická nestabilita nebo náboženské nepokoje. Nicméně je potřeba zmínit, že i za zdánlivě dobrovolnou migrací se mohou skrývat faktory donucení. Samozřejmě i v opačném případě, v oblasti nucené migrace, mohou existovat aspekty související s možností volby či rozhodování.

Dalším faktorem, dle kterého se dá migrace dělit, je pohyb osob mezi státy nebo uvnitř jednoho státu. Rozlišujeme tedy migraci vnější a vnitřní. **Vnější migrace** je procesem, při němž dochází k trvalému, dlouhodobému nebo krátkodobému přesunu jednotlivců či skupin osob v prostoru přes hranice dané země. Dá se rovněž nazvat jako mezinárodní migrace. S tímto jevem souvisí dva důležité pojmy, kterými jsou **emigrace a imigrace**. Dle Ministerstva vnitra České republiky je emigrace definována jako: „*Změna místa pobytu směrem z území domovského státu. Emigrace je procesem, při němž obyvatelé opouštějí své domovské státy s cílem usídlit se v zahraničí*“ (MVČR, 2015). V opačném případě dochází k imigraci, která je definovaná jako: „*Změna místa pobytu směrem na území jiného než domovského státu. Imigrace je procesem, při němž se na území států usídlují cizinci*“ (MVČR, 2015). **Vnitřní migrace** je charakteristická pohybem obyvatelstva uvnitř hranicemi vymezené oblasti, jedná se tedy o vnitrostátní migraci.

Mnoho migrantů, kteří vstoupí do země, jejíž občanství nenesou, poruší národní právo. Zde hovoříme o **nelegální migraci**. Jedná se o migranty, kteří zůstávají v zemi bez oprávnění, jsou převáděni přes mezinárodní hranici, nebo jsou to neúspěšní žadatelé o azyl, kteří se vyhnuli deportaci. Jsou to také osoby, co obešly imigrační kontroly uskutečněním falešného sňatku (Drbohlav, 2008). Nelegální migranti jsou samozřejmě i osoby, které vstoupily do země bez potřebného cestovního dokladu, bez víza, popřípadě s padělanými doklady, nebo se jejich pobyt stal ilegálním po uplynutí určité doby legálního pobytu v zemi. Jedná se tedy o osoby, které zákonné podmínky dané země porušují, zatímco v případě **legální migrace** se jedná o osoby, které naopak splňují veškeré zákonné podmínky v zemích, ve kterých se pohybují, pracují či žijí.

Dle časového horizontu, ve kterém k migraci dochází, můžeme rozlišovat migraci krátkodobou, dlouhodobou a přechodnou. **Krátkodobá migrace** je ohraničena trváním do jednoho roku, **dlouhodobá** delším obdobím než je jeden rok a **přechodová migrace** trvá pouze na určitou časově omezenou dobu, kdy migrant zemi opouští a většinou směřuje do další cílové země. Zde je potřeba zmínit také **kyvadlovou migraci**, která je typická

opakovaným pohybem migranta do cílové země a po určité době zase zpět do země svého původu (Palát, 2013).

2.3 Migrační teorie

Ucelenější migrační teorie, se kterými se doposud ve společenských vědách pracuje, vznikaly již ve druhé polovině 19. století. Významným milníkem bylo zveřejnění článků Ernsta George Ravensteina¹, ve kterých se pokusil formulovat zákonitosti migrace. Ravenstein ve svých publikacích vyvozuje, že nejvíce lidí migruje na krátké vzdálenosti a postupně. Pokud lidé migrují na vzdálenosti velké, tak většinou do velkých průmyslových center. Uvádí rovněž, že migruje více zemědělců než městského obyvatelstva, přičemž hlavními příčinami jsou ekonomické faktory. Zda je tomu tak i v dnešní době, popřípadě není, bude dokazováno v následujících kapitolách.

Ravenstein nebyl ani zdaleka jediný, kdo se fenoménem migrace zabýval. Ve Spojených státech amerických například existovala Southwestern Agricultural and Migration Company. Ta sledovala migrační pohyby na území severní Ameriky a rovněž vydávala tištěné materiály. Praktickými i teoretickými otázkami migrace se na počátku 20. století zabývala řada autorů. Mezi nejvýznamnější patří Karl Christian Loesch, který studoval německé přistěhovalce do USA. V roce 1918 byla vydána významná kniha autorů Williama Isaaca Thomase a Floriana Znanieckeho *The Polish Peasant in Europe and America*, kde právě William Isaac Thomas rozvinul koncept desorganizace. Poukazoval na fakt, že migrující jednotlivci často migrací ztrácí primární sociální vazby, které musí v novém prostředí rekonstruovat nebo substituovat jinými sociálními pojítky. Jaká pojítka by to měla být, neboli co přispívá ke kvalitní integraci cizince, se můžeme dozvědět z programového textu chicagské sociologické školy, který vyšel poprvé v roce 1925. Zde v poznámkách Roberta Ezry Parka jsou uvedeny čtyři základní potřeby migranta (Hirt, Jakoubek, 2005):

1. musí mít místo, kde se cítí být v bezpečí, místo, odkud může odcházet a kam se může vracet,
2. musí získávat nové podněty, mít prostor k odpočinku, k novým zážitkům, dojmům,
3. musí být uznáván, musí patřit do nějaké společnosti, v níž má určitý status, musí patřit k nějaké skupině, v níž něco znamená,

¹ Ernst Georg Ravenstein byl německo – britský geograf a kartograf, který žil v letech 1834 – 1913. Mezi významná díla patří např. *The Laws of Migration*, kde stanovil deset zákonů, jež ovlivňují lidskou migraci.

4. musí mít v někom nebo něčem zalíbení.

Významné podněty pro migrační teorie přinesla 60. léta 20. století, kdy vznikla teorie push a pull. Základy této teorie položil Joseph Donald Bogue, který tvrdil, že musí existovat síly, které člověka z území, kde žije, vypuzují (push faktory) a naopak jej přitahují (pull faktory) do míst, kam směřuje (Hirt, Jakoubek, 2005). Tato teorie byla dále rozpracována celou řadou autorů. Mezi nejvýznamnější lze zařadit Cliforda Jansena a Evereta S. Lee. Podle Leea, jsou tzv. **push faktory**, které jsou schopny lidi přimět ke stěhování z jejich současného místa pobytu jinam, následující (Palát, 2014):

- nedostatek pracovních míst,
- málo příležitostí v mnoha ohledech,
- špatná zdravotní péče,
- ztráta bohatství,
- diskriminace,
- znečištění, špatné podmínky bydlení,
- válka,
- přírodní katastrofy,
- nedostatek politické či náboženské svobody,
- vyhrožování smrtí apod.

Faktory, které naopak vedou obyvatele k přestěhování se do nového místa, neboli **pull faktory** jsou následující (Palát, 2014):

- pracovní příležitosti,
- lepší životní podmínky,
- politická a náboženská svoboda,
- lepší zdravotní péče,
- vzdělávání,
- průmysl,
- atraktivní podnebí,
- bezpečnostní důvody,
- rodinné vazby.

Jak uvádí Hirt a Jakoubek (2005), v průběhu 70. a 80. let došlo ke zvýšení snahy regulovat pracovní migraci do západoevropských průmyslových států. Následně na počátku 90. let 20. století Stephen Castles a Mark J. Miller analyzovali charakter současné migrace. Dle jejich závěrů se migrace stává globálním jevem, jelikož se dotýká stále více zemí, nabývá na intenzitě a hlavní migrační toky se zvětšují. Rovněž se stává diverzifikovanější, ale také politickým problémem a ovlivňuje lokální politiky.

2.4 Dopady migrace

Mezinárodní migrace přináší jak pro migranty, tak pro zúčastněné země rozdílné pozitivní či negativní dopady. Přestože je možné některé z dopadů určitým způsobem zobecnit, přímé hodnocení je mnohdy obtížné. Důvodem je např. nedostatek spolehlivých dat, složitá komplexní podmíněnost a dynamika migračního procesu, což často v dílčích aspektech vede k vnitřně protichůdným tendencím. Například nelegální migrace je obecně jev škodlivý, přesto ale mnozí podnikatelé z ní profitují (Drbohlav, 2007).

Dopady pro imigrační zemi

V případě imigrace se migranti střetávají s řadou neznámých skutečností. Musí si najít práci, bydlení, musí se přizpůsobit tamním zákonům, kulturním normám či se naučit nový jazyk. Tyto skutečnosti mohou být brány jako výzva pro imigrační země, aby pomohly asimilovat přistěhovalce do společnosti a poskytnout jim nezbytnou podporu. K otázce přistěhovalectví se staví každá země rozdílným způsobem. Některé považují imigraci za zdroj řady přínosů pro hospodářství a společnost jako celek. Na druhé straně jiné země mohou považovat imigraci jako narušování národní identity, ohrožení národní bezpečnosti prostřednictvím nelegální migrace či terorismu. Dalším argumentem těchto zemí je, že vysoká míra imigrace snižuje cenu práce (Boundless, 2015).

Nicméně pro imigrační zemi je legální imigrace spíše přínosem. Imigrační země získává většinou mladou, aktivní a navíc mnohdy kvalifikovanou pracovní sílu, na jejíž vyškolení a odborný růst nemusela vynaložit žádné prostředky. Tito imigranti se většinou úspěšně zařadí do společnosti a zaplní mezery na trhu práce, jelikož jde obvykle o práce málo atraktivní a málo placené, o které v tamní společnosti není velký zájem. Takové navýšení evropské pracovní síly je navíc v dnešní době důležité z toho důvodu, že se Evropa začíná potýkat s demografickými problémy. Imigranti mohou rovněž přinést nové přístupy, postupy i myšlení, čímž obohacují zaběhlé postupy (Evropská komise, 2014). Naproti tomu je potřeba

zmínit, že existují i skupiny spíše nevzdělaných cizinců v imigračních zemích, kteří mají práci pouze příležitostně či vůbec a žijí tak ze sociálních dávek. Nelegální pracovní imigrace představuje značný problém, jelikož stát ztrácí na daních a také pojištění. Ztrácejí také všichni ekonomicky aktivní obyvatelé, kteří se chovají dle zákona, jelikož např. prohrávají konkurzy na zakázky s firmami, kde pracují levní nelegální migranti (Drbohlav, 2007).

Dopady pro emigrační zemi

Emigrační země čelí vlivem migrace také specifickým problémům. Lidé emigrují do jiné země proto, aby si zajistili lepší budoucnost. Důvodem může být např. nedostatečná životní úroveň v domovské zemi, nízká úroveň mezd apod. Existují zde samozřejmě také neekonomické důvody, mezi které patří např. náboženství či válečné konflikty. Domácí země musí analyzovat statistická data týkající se emigrace, zjistit a řešit příčinu, proč se občané stěhují do jiných zemí (Boundless, 2015).

Hlavním ekonomickým přínosem z emigrace v emigračních zemích představují remittance, neboli v zahraničí vydělané finanční prostředky v tzv. tvrdé měně, posílané domů příbuzným, především ve formě financí či nakoupeného zboží. Kromě remitencí jsou rovněž ekonomické výhody plynoucí z migrace investiční iniciativy diaspor přispívajících ke snižování chudoby. Finanční, lidský a sociální kapitál diaspory může rovněž přímo přispět k dosažení sociálních rozvojových cílů (Evropská komise, 2014). Na druhou stranu odliv obyvatel s sebou přináší i ztrátu vlastního lidského kapitálu. Často se jedná o aktivní, mladé a vzdělané lidi. V tomto případě hovoříme o tzv. brain drain neboli o odlivu mozků (Drbohlav, 2007).

Aby bylo dosahováno výhod, které migrace může přinášet, musí být dodržován předpoklad, že se přistěhovalcům podaří začlenit do přijímající společnosti. Této skutečnosti bude dosahováno samozřejmě z vůle obou stran. Přistěhovalci musí dodržovat pravidla a respektovat hodnoty společnosti, ve které žijí. Tato společnost jim na druhou stranu musí nabídnout příležitost plného zapojení do života (Evropská komise, 2014).

2.5 Vývoj migrace

Migrace je stará jako lidstvo samo. Tento fakt podpoří pohled do dávné historie, kdy moderní člověk *Homo sapiens sapiens* povstal ve střední Africe asi před 150 000 – 120 000 lety př. n. l. Odtud se postupně šířil nejen na další území Afriky, ale na další území celého světa. Úplně první migrační vlna směřovala před 73 000 lety do Asie. Později, asi před 51 000 lety byl osídlen Blízký a také Střední východ a Evropa. Osídlování Austrálie

a Tichomořských ostrovů nastalo před 40 000 lety. Několik migračních vln, přešlo před zhruba 34 000 – 20 000 lety přes Sibiř a Aljašku, a osídlilo Severní, Střední a Jižní Ameriku.

Co se týče migrace lidí, tak jak ji chápeme z dnešního pohledu, ta se v Evropě začíná objevovat koncem 15. století po objevení Ameriky v roce 1492. Jednalo se především o vojáky, uprchlíky, misionáře či obchodníky převážně ze zemí tehdejších námořních mocností (např. Španělsko, Portugalsko či Holandsko), kteří odjížděli a usazovali se v tzv. Novém světě. Tehdy vznikající kolonie však v průběhu 16. století začínají pociťovat nedostatek levní pracovní síly. Díky této skutečnosti vznikl obchod s otroky. V průběhu více než dvou století bylo z Afriky násilně transportováno do Ameriky, Karibiku a Evropy až 15 milionů lidí, což je považováno za největší masovou násilnou migraci v dějinách lidstva. K násilné migraci do Ameriky, a především pak do Austrálie, přispěla i deportace anglických a irských trestanců (Glíž, 2009). Zde je patrné, že v otázce migrace měla Evropa odjakživa silný význam. Již v období klasické kolonizace a ekonomického růstu v rámci éry „kapitalismu obchodu“, v období **1500 – 1800**, působila Evropa jako zásobárna migrantů. Obdobně tomu bylo i v období průmyslové éry a jejího šíření do Nového světa. Pro znázornění, v letech 1800 – 1925 opustilo kontinent více než 48 milionů Evropanů ve snaze nalézt nový život v Severní a Jižní Americe a také Oceánii (Europeum, 2011). Na druhou stranu vlivem zrušení otroctví v zemích Britského impéria v roce 1833, se díky rozšiřování zemědělství a s postupem vědecko – technické revoluce zvýšila potřeba nových pracovních sil, nyní již placených a smluvně ošetřených. Jednalo se zejména o pracovníky z Číny, Indie či Japonska, kterých v letech 1830 – 1880 odešlo za prací převážně do britských, holandských, španělských, francouzských či portugalských kolonií až 50 milionů (Glíž, 2009).

V 19. století a na počátku 20. století se výrazně zvýšila intenzita, proměnlivost a prostorový dosah masových migrací. Tyto migrační procesy mají od závěrečné třetiny 19. století významný vliv na propojení regionů a internacionalizaci průmyslových, ale rovněž i zemědělských trhů práce. Nejvýznamnějším motivem tohoto vývoje bylo rychlé rozšiřování infrastruktury, realizované převážně migrujícími pracovníky. Z této skutečnosti plynulo zahušťování dopravních sítí, zkracování cestovních vzdáleností a pokles cestovních nákladů (Bade, 2004). Jak uvádí Glíž (2009), až dvoutřetinová většina z počtu 50 milionů migrantů v tomto období směřovala do Spojených států Amerických. Zbylá třetina putovala do Kanady, Austrálie, Jižní a Střední Afriky, Brazílie, na Nový Zéland a do dalších zemí.

První polovinu 20. století významně zasáhly dvě světové války, kterých se účastnily v podstatě všechny evropské státy. Dopady obou válek se vlivem podstatného narušení

struktury mezinárodních ekonomických vztahů dotkly i několika zbylých neutrálních zemí. První světová válka (1914 – 1918) vyvolala strukturální zlom v dějinách Evropy a jejího postavení v mezinárodním mocenském systému. První světová válka znamenala v migračním vývoji Evropy a atlantického prostoru klíčový předěl dvou epoch. Zároveň bylo určeno i další tempo migračního vývoje. Podstatným faktem bylo ukončení epochy liberální migrační politiky, která umožňovala relativně svébytnou dynamiku „proletářských masových migrací“ v předchozím období. Dále uspíšila přechod k „migrační ekonomice“, jejímž příznakem se staly státní intervence a restrikce. Nicméně v meziválečném období došlo k vytvoření a vyostření problémů, které následně rozhodujícím způsobem přispěly k rozpoutání druhé světové války (1939 – 1945). Ta přinesla s rozdělením Evropy a světa na dva nepřátelské bloky novou základní strukturu, která určovala globální vývoj až do ukončení konfliktu mezi Východem a Západem v roce 1989. Docházelo k masovým vojenským přesunům, které byly doprovázeny mohutnou vlnou útěků a nucené migrace. Je možno toto století, ve kterém došlo k tak významným událostem, nazvat jako tzv. „století uprchlíků“. Z tohoto důvodu dosáhly státní zásahy v oblasti mezinárodní migrace ve 20. století dosud nepoznaného rozsahu a intenzity (Bade, 2004).

Od poválečné restrukturalizace přebírala Evropa roli důležitého cílového regionu, v němž se bohatší evropské země, např. Německo, Francie, Belgie, Švýcarsko, stávají i v celosvětovém měřítku významnými póly migrační aktivity. Od sedmdesátých a osmdesátých let se tento proces umísťuje i v jihoevropských zemích, jako je Itálie, Španělsko, Portugalsko či Řecko (Europeum, 2011).

V oblasti migrační situace Evropy můžeme vymezit několik přelomových bodů a fází. Od skončení druhé světové války můžeme v nekomunistické Evropě identifikovat tři velké vzájemně se překrývající migrační vlny. Podstatný význam měla vlna migrace pracovní, kterou zapříčinil nedostatek pracovních sil v západní a severní Evropě. Za účelem sloučení rodin a jejich vytváření byla evidována také migrace rodinná. Vzhledem k migraci vysoce kvalifikované pracovní síly, existenci ilegální migrace a migrace za účelem azylu, byla identifikována tzv. post-industriální vlna migrace (Palát, 2015).

Kromě těchto tří vln musí být brány v úvahu i post-koloniální migrační toky, které rovněž můžeme rozlišit na tři vlny. První se skládala z vracejících se osadníků, státních úředníků a vojenského personálu. Druhá vlna představovala migrační toky původních obyvatel bývalých kolonií. Poslední třetí vlna se týkala migrace řetězové. Poválečné uspořádání poměrů se migračně dotklo především Německa, do kterého se vrátilo cca 13 milionů Němců.

Ve zlaté éře ekonomického boomu v období **60. let a první poloviny 70. let** se začal v bohatých evropských zemích projevovat nedostatek pracovních sil. V reakci na tuto skutečnost docházelo k náborovým hnutím a dovozu zahraniční pracovní síly z blízkého evropského jihu i z Afriky a Asie (Europeum, 2011). Konkrétně se jednalo o pracovní sílu pocházející z Alžírsko, Maroka, Tuniska, Indie, Pákistánu či Turecka. Východní Německo zažilo masovou emigraci před stavbou berlínské zdi v roce 1961. Rovněž mnoho Čechoslováků emigrovalo v letech, kdy probíhalo Pražské jaro, tedy v letech 1967 – 1968 (Palát, 2015).

V letech 1973 – 1974 nastala ropná krize. Tato skutečnost si vyžádala restrukturalizaci ekonomik a následně výraznou restriktivní migrační politiku. Západoevropské demokracie původně předpokládaly, že se cizinci vrátí do svých domovských zemí. Opak byl ale pravdou. Docházelo ke sjednocování rodin cizinců, za kterými přicestovali také jejich příbuzní a tudíž k celkovému nárůstu počtu cizinců. Nejvíce se tato skutečnost dotkla Německa a Francie. Ze zhruba 20 milionů pozvaných pracovníků z jiných zemí se dříve či později vrátila domů cca jen polovina. To mělo rovněž sociální dopad mezi domácími populacemi a cizinci. Rostl také tlak na ještě větší migrační restriktce, které doprovázejí masivní legalizační programy. Situaci rovněž zdramatizoval rozpad bloku komunistických zemí ve střední a východní Evropě (Europeum, 2011).

Od roku 1989 započalo období transformace. Důsledkem bylo to, že několik zemí, které do té doby neexistovaly samostatně, nyní získaly nezávislost². Na druhé straně jiné země, jako Sovětský svaz, Jugoslávie, Československo, východní a západní Německo existovat přestaly. Proto se následně čísla týkající se migrace začala výrazně zvyšovat a role mezinárodní migrace v populační dynamice bývalých komunistických zemí výrazně vzrostla. Mezinárodní migrace měla bezpochyby obrovský vliv i na populační změnu v bývalém Sovětském svazu a bývalé Jugoslávii. Ruská federace vykazovala v letech 1991 – 1999 imigrační přebytek cca 3,9 milionů osob. V drtivé většině případů přistěhovalců do Ruska se jednalo o repatriaci Rusů z jiných bývalých sovětských republik. Na druhé straně v neslovanských bývalých státech Sovětského svazu byl zaznamenán velký nepřirozený populační úbytek. Nutno však podotknout, že komunistické země měly hodnoty mezinárodní migrace tradičně nízké. Mezinárodní pracovní migrace existovala také v komunistické Evropě, nicméně nedosahovala ani zdaleka takové úrovně jako migrace v nekomunistických

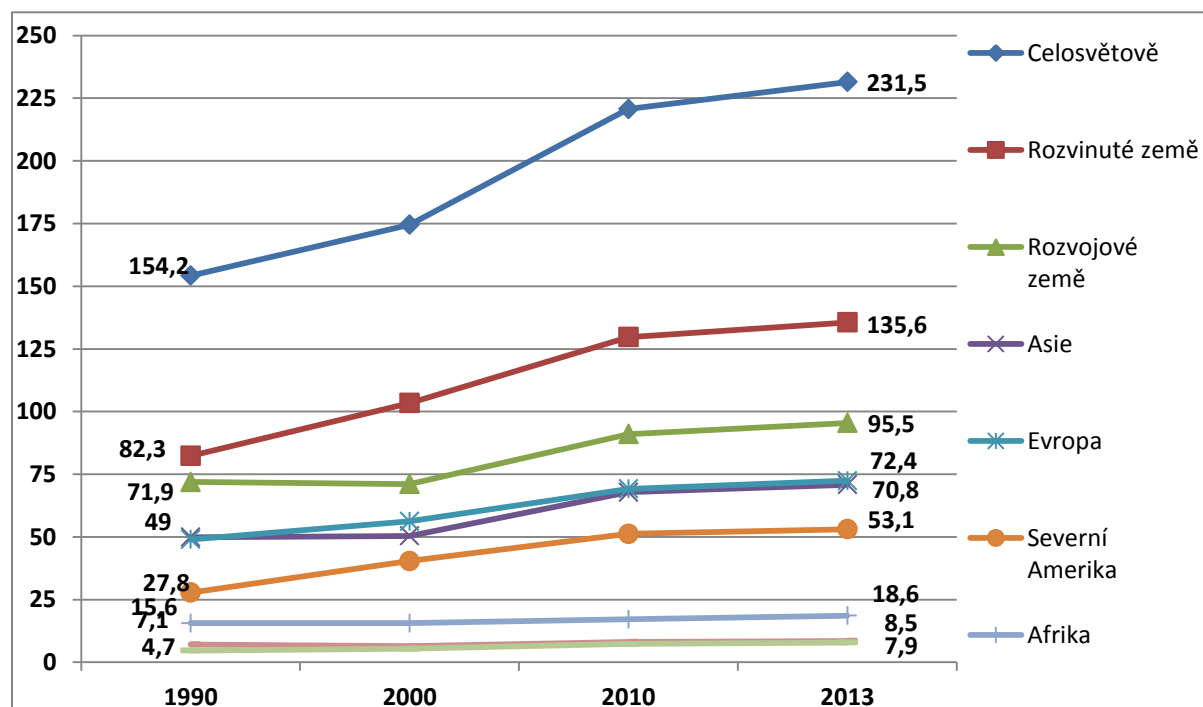
² Konkrétně se jednalo o Rusko, Ukrajinu, Bělorusko, Moldavsko, Estonsko, Lotyšsko, Litvu, Chorvatsko, Bosnu a Hercegovinu, Srbsko a Černou Horu, Makedonii, Slovinsko, Českou republiku, Slovensko a sjednocené Německo.

zemích. Tehdejší Československo např. využívalo pracovní síly z Vietnamu³, Angoly, Mongolska a Polska. Ovšem převládajícím typem migrace v období komunismu byla dlouhodobá migrace etnických skupin, a to především Němců a Židů. Další skupinu tvořili političtí odpůrci komunistického režimu (Palát, 2015). V důsledku dalšího přílivu imigrantů z třetího světa a také ze zemí bývalého komunistického bloku se migrační politika a praxe západoevropských demokracií postupně harmonizuje. Hlavním cílem se stal boj s ilegální migrací, volnější pohyb pro občany v rámci EU/ESVO, znesnadnění vstupu cizinců na území EU. Na druhé straně je důležitá i zvýšená péče o integraci migrantů v Unii již usazených (Europeum, 2011).

2.6 Hlavní směry a trendy světové migrace

Mezinárodní migrace je celosvětovým fenoménem, který roste v rozsahu, složitosti i dopadu. Migrace je nejčastěji příčinou a efektem širších vývojových procesů a jedním ze základních rysů stále se více globalizujícího světa. Zvýšení globální mobility, složitější migrační vzorce a jejich dopad na země, migranty, rodiny a komunity, to vše přispělo k tomu, že se mezinárodní migrace stala jednou z priorit mezinárodních společenství (OSN, 2015).

Graf 2.1 Vývoj počtu migrantů ve světě v letech 1990 – 2013 (v milionech)

Zdroj: United Nations Department of Economic and Social Affairs, 2013, vlastní zpracování

³ Vzhledem k vstřícným imigračním opatřením a nedůslednému tlaku na návrat těchto migrantů zpět do Vietnamu jich tady většina zůstala natrvalo a dále přizývala další rodinné příslušníky.

Jak můžeme vidět ve výše uvedeném grafu 2.1, v roce 2013 bylo celosvětově zaznamenáno 232 milionů mezinárodních migrantů. Z tohoto počtu 59% žilo v rozvinutých zemích, zatímco rozvíjející země zaznamenaly zbylých 41%. V letech 1990 – 2013 se zvýšil počet mezinárodních migrantů o více než 77 milionů, což představuje nárůst o 50%. Rozvinuté země přijaly z těchto 77 milionů 53 milionů migrantů, což představuje 69%. Největší nárůst byl zaznamenán v období 2000 a 2010. Během tohoto období byl roční nárůst 4,6 milionů, zatímco předcházející dekádu byl roční nárůst 2 miliony. Ve zbylých letech 2010 – 2013 činil roční nárůst 3,6 milionů (OSN, 2013).

Země OECD čelí v současné době nebývalé uprchlické krizi. V roce 2014 bylo zaznamenáno více než 800 000 žádostí o azyl, což je historicky největší počet. Očekává se, že za rok 2015 bude toto číslo ještě vyšší. Přestože je migrace stále častějším a důležitějším předmětem zájmů v různých oblastech světa, především v Asii, nejvíce žádostí o azyl se podává v Evropě. Konkrétně se v roce 2014 jednalo o více než 600 000 žádostí. Tato nouzová situace vyžaduje koordinované řešení jak na úrovni evropské, tak i na úrovni globální. V Evropě probíhá uprchlická krize v širším kontextu narůstajícího problému, kterým je nelegální migrace (OECD, 2015).

V roce 2015 překročila v **Evropské unii** jen první tři čtvrtletí celkový počet žadatelů o azyl z roku 2014. Od ledna do září roku 2015 se jednalo o více než 805 000 žadatelů o azyl, přičemž tendence byla narůstající. Jak uvádí červnová zpráva Eurostatu „Asylum in the EU in the first quarter 2015“, v **prvním čtvrtletí** roku 2015 se požádalo o azyl **185 000 osob**, což znamená vůči prvnímu čtvrtletí roku 2014 nárůst až o 86%. V prvním čtvrtletí pocházela většina žadatelů z Kosova. Jejich počet tvořil až 50 000, což představovalo 26% celkového počtu žadatelů o azyl. Další nejpočetnější skupinou žadatelů o azyl byli Syřané (16%) následováni Afghánci (7%). **Druhé čtvrtletí** znamenalo navýšení počtu žadatelů o mezinárodní ochranu ve všech 28 státech EU na **210 000 osob**, což představovalo 15% nárůst oproti prvnímu čtvrtletí roku 2015 a 85% nárůst vůči druhému čtvrtletí roku 2014. V tomto období se však již největší skupinou žadatelů o azyl stali Syřané následováni Afghánci a Albánci. Syřané představovali 44 000 osob, což odpovídá 21% celkového počtu žadatelů a Afghánci tvořili 27 000 žadatelů, čímž tvořili 13% žadatelů o azyl (Eurostat, 2015). Ve **třetím čtvrtletí** se počet velmi výrazně zvýšil a přesáhl **410 000 žadatelů o azyl**. Za tímto navýšením stálo velmi výrazné navýšení počtu Syřanů, kteří do Evropské unie vstoupili. Jednalo se o 138 000 Syřanů, čímž tvořili 33% celkových žadatelů o azyl. Nicméně i počet Afghánců se výrazně zvýšil a to až dvojnásobně na 56 500, což znamená 14% podíl. Tyto dvě nejpočetnější skupiny byly následovány imigranty z Iráku, jež s 11% představovali 44 500

žadatelů o azyl. V těchto třech sledovaných obdobích, ve kterém počty žadatelů rostly velmi výrazně, bylo nejvíce žádostí o azyl zaznamenáno v Německu a Maďarsku (Eurostat, 2015). **Rok 2015** dosáhl rekordního počtu žádostí o azyl, které se celkově vyšplhaly až na **1 255 640 žádostí o azyl**. Tento počet představuje oproti roku 2014 dvojnásobek. Nejpočetnější skupinou žadatelů byli Syřané, kteří představovali celkově 362 775 osob, čímž tvořili 29% žadatelů o azyl. Druhou nejpočetnější skupinu tvořili Afghánci, kteří představovali 178 230 osob (14%), následování 121 535 Iráčany (10%). Mezi země s nejvyšším počtem žádostí o azyl patřilo Německo s celkovým počtem 441 800 žadatelů, následováno Maďarskem se 174 435 žadateli o azyl (Eurostat, 2016).

Současná uprchlická krize probíhá v kontextu relativně slabých evropských hospodářských a tržních podmínek práce a zároveň i na pozadí globálního boje proti terorismu. Dosahování shody mezi jednotlivými evropskými zeměmi v identifikaci a dohodnutí se na ad hoc nouzových řešení se ukázala jako velmi náročná. Důvodem může být z části předpokládaná negativní reakce veřejnosti. Neschopnost předvídat a komunikovat mohou mít nepříznivý dopad na důvěru a v konečném důsledku na schopnost přizpůsobit další nouzové politické reakce. V obecné rovině může být také problémem přizpůsobit systémy řízení migrace, jak je potřeba.

V současné době je řešení uprchlické krize věnován značný politický kapitál, energie a pozornost tvůrců politik. Důležité je, že existující systém legální migrace rovněž potřebuje průběžně aktualizovat a přizpůsobovat měnícím se ekonomickým, demografickým a dalším podmínkám. Zde je velmi důležité poučit se z vyhodnocení minulých politik a zkušeností. To platí i pro integrační politiky, které pomáhají migrantům naučit se novým dovednostem a využít jejich potenciál. Značná část migrace směřující do Evropy a zemí OECD stále probíhá legální cestou a je tedy řízena dle stanovených správních postupů. Legální migrace do zemí **OECD** čítala v roce 2013 přibližně **5,7 milionů osob**, přičemž počet se v následujících letech navyšoval (OECD, 2016). Při bližším zaměření pouze na migraci do států Evropské unie se počet legálních migrantů pohybuje na stejné úrovni, jako je tato úroveň ve Spojených státech amerických. Jedná se přibližně o jeden milion osob za rok (OECD, 2015). V roce 2015 počet migrantů v **Evropské Unii** dokonce překonal milionovou hranici. Konkrétně se jednalo až o **1 294 000** migrantů. Migranté vstupují do Evropy přes Řecko, Bulharsko, Itálii, Španělsko, Maltu a Kypr. Mezi nejpočetnější migranty dle země původu patří samozřejmě Syřané, Afghánci, Kosované, Iráčané či Albánci. Dle Mezinárodní organizace pro migraci v období od ledna do listopadu 2015 připlulo do Evropy až 920 000 migrantů po

moři. Pro srovnání v roce 2014 bylo zaznamenáno „pouze“ 280 000 migrantů, kteří se dostali do Evropy touto cestou (BBC, 2016).

Integrace migrantů a jejich dětí vyžaduje podporu veřejných politik. Nedávné studie OECD ukazují, že v mnoha zemích jsou imigranti převážně nezaměstnaní, nebo pracují v méně kvalitních zaměstnáních a čelí chudobě. Jejich děti dosahují nižší kvality vzdělání. Proto je důležité pokračovat ve zlepšování integračních politik a posilování efektivity tohoto úsilí. Evropská migrační agenda navržená Evropskou komisí v dubnu roku 2015 přislíbila vytvoření globálního přístupu a návrhy na okamžitá opatření, ale i dlouhodobější návrhy na nový systém řízení migrace pracovních sil a integrace. V současné době je potřeba globální politická strategie, která bude mít správné nástroje a bude fungovat v rámci mezinárodní koordinace s cílem vypořádat se se současnými i budoucími uprchlíky a žadateli o azyl a zároveň tyto strategie zaměřit na nástroje dlouhodobého charakteru, aby převažovala migrace legální nad nelegální (OECD, 2015).

Současné migrační trendy

Globální systém migrace se v průběhu posledních desetiletí měnil, a to v aspektech původu migrantů, cílových zemí a také jednotlivých typů migrantů. Země, které byly zprvu zemí původu migrace, se staly cílovou destinací a naopak. Země Evropy již nejsou hlavní oblastí emigrace, která probíhala nejčastěji do Spojených států amerických a Austrálie, nýbrž jsou hlavní oblastí imigrace. Na počátku 21. století se většina zemí jižní a západní Evropy, podobně jako Turecko, staly oblastmi čisté imigrace. Ruská federace se také stala zemí spíše imigrační než emigrační. Důvodem byl návrat mnoha etnických Rusů z republik bývalého Sovětského svazu. V roce 2010 Evropská unie přijala 1,2 milionů migrantů, což bylo ještě více, než bylo zaznamenáno v USA. To představovalo významný posun v globálním migračním systému za posledních sto let. Tento posun k čisté imigraci byl nejintenzivnější v Belgii, Německu a Švédsku (OSN, 2013).

Imigrační trendy mají vzrůstající tendenci. Předběžná data za rok 2014 hovoří o dlouhodobém růstu migrace, která takhle náhle vzrostla poprvé od roku 2007. Jedná se o 5,7 milionů vstupů do zemí OECD. V současné době patří mezi hlavní státy migrace Německo, Spojené státy americké, Turecko, Švédsko a Itálie. Další zemí je Francie, která se však dříve nacházela mezi prvními třemi hlavními centry migrace. Dnes se nachází na šesté pozici.

Celkově v roce 2013 přijala Evropská unie tolik migrantů, kolik přijaly Spojené státy americké. Jak již bylo zmíněno výše, v roce 2014 činil počet žadatelů o azyl v zemích OECD

více než 800 000. Jednalo se o 46% nárůst a nejvyšší hodnotu za posledních 35 let. Předběžná data vykazují pro rok 2015 další nárůst. Několik zemí OECD již v posledních letech provedlo revizi jejich migrační politiky, která odpovídá i měnícímu se politickému prostředí. Většina změn inklinovala k omezením a posílení hraničních kontrol, podpoře dobrovolných návratů a boji proti ilegální nezaměstnanosti zahraničních pracovníků. Některé země s dlouholetou tradicí imigrace se snaží zavést integrační opatření do všech aspektů hospodářského a sociálního života. Mnohé země kladou zvláštní důraz na uznávání zahraničních kvalifikací a na celoživotní vzdělávání pro ty, kteří nemají základní dovednosti (OECD, 2015).

2.7 Definice multikulturalismu

Pojem „multikulturalismus“ není jednoznačně vymezen. V různých kontextech často referuje ke zcela různorodým významům. Jednou je jím míněn typ společenské situace, nebo se může jednat o vědeckou teorii, politický cíl, vizi či ideál nebo o soubor praktických či edukativních strategií, které směřují k naplnění tohoto ideálu. Rovněž je multikulturalismus klasifikován jako ideologie, koncept, princip, diskurz či hnutí, ale také jako hodnota, problém, postoj či výzva (Hirt, Jakoubek, 2005).

Další definice např. vymezuje multikulturalismus jako: *„Myšlenkový a politický proud, který reaguje na situaci vzniklou soužitím několika kultur a který věří, že v jednom státě mohou žít pohromadě jednotlivci a skupiny rozdílné kultury, náboženského vyznání, rasy, s jinými hodnotami, vzájemně si rozumět a učit se od sebe“* (Evropa 2045, 2015). Všichni lidé jsou si rovni a každý má právo zachovat si svou kulturu a vyznání. Rovněž zdůrazňuje pozitivní přínos soužití různých skupin pro celou společnost i stát. Nejčastěji ho můžeme spojovat se zeměmi, ve kterých žije mnoho různých národnostních a kulturních skupin, kde má multikulturalismus za cíl politicky sjednotit občany bez ohledu na jejich původ, náboženství či kulturu, přičemž vyzdvihuje důležitost zachování vzájemných odlišností. Politika multikulturalismu tedy uznává držení i několika občanství. Veškerá média, jako např. noviny, televizní stanice, rádiové vysílání v jazycích menšin žijících na území jiných států bývá vládou podporováno. Multikulturalismus akceptuje tradiční i náboženské odívání menšin ve všech institucích, kterými jsou např. škola, armáda či také normální veřejný život. Za významné se rovněž považuje co největší zapojení menšin do běžného života společnosti a podpora jejich přítomnosti ve všech pracovních odvětvích (Evropa 2045, 2015).

Dle Hirta a Jakoubka (2005) multikulturalismus představuje zastřešující politický i konceptuální proud, přičemž konstruuje vizi společnosti, v níž vedle sebe (nekonfliktně)

koexistují různé etnické skupiny, které se vyznačují jednotným původem, sdílenou kulturou a kolektivní identitou. Obdobný pohled vyjádřil také Eriksen, podle něhož lze multikulturalismus definovat jako „*Doktrínu, která tvrdí, že samostatné etnické skupiny mají právo se kulturně lišit od většinové společnosti, stejně jako má většina právo na svou kulturu*“ (Preissová Krejčí, 2014).

V českém prostředí je v současné době praktikován multikulturalismus především jako klasický model tzv. diferenčního multikulturalismu představující relativistický přístup, který oslavuje odlišnost, esencionalizuje kulturu a činí dialog a kompromis značně obtížnými, neboť kritika, již je multikulturalismus rozsáhle podrobován především v USA, je v České republice omezena spíše na akademické prostředí, respektive na omezený okruh badatelů. Zde se setkáváme s novým typem multikulturalismu, tzv. kritickým multikulturalismem, který vyzývá k zásadní rekonstrukci konceptuálních, politických i praktických nástrojů rozvíjených pod nálepkou multikulturalismu. Kritickým multikulturalismem, jakožto novým přístupem k multikulturní ideologii, která v předcházejících desetiletích opanovala sociální vědy i školství zejména v USA, se zabývali např. Stephen May a Christine E. Sleeter, autoři monografie z roku 2010 *Critical Multiculturalism: Theory and Praxis*. Dle těchto autorů se pohled na teorii i praxi multikulturalismu výrazně změnil po 11. září 2001. Od tohoto data představuje kritický multikulturalismus pozici reflektující kritiku liberální politické orientace a otevřenosti světu moderních demokracií. Reaguje rovněž i na některé agresivní názory, jež vyjádřil např. Samuel Huntington, který se vyjádřil, že by se současné etnické, kulturní, jazykové a náboženské rozdíly dále již neměly tolerovat, pokud v rámci národního státu chceme zaručit bezpečnost občanů (Preissová Krejčí, 2014). Zde je potřeba zmínit myšlenku, se kterou jsme se v nedávné době setkali. Mnozí multikulturalismus zpochybňují a tvrdí, že selhal. Byla to německá kancléřka Angela Merkelová, která v říjnu roku 2010 prohlásila, že multikulturalismus selhal. Tímto výrokem vyjádřila příklon k rostoucím proti přistěhovaleckým náladám v Německu, jelikož údajné pokusy Německa vytvořit multikulturní společnost „naprosto selhaly“. Představa, že lidé z různých kulturních prostředí mohou žít šťastně vedle sebe, údajně nefunguje (Britské listy, 2010). V roce 2010 Angela Merkelová trvala na tom, aby se migranti začlenili do společnosti a přijali německé hodnoty a kulturu. Svůj postoj podpořila výrokem: „*Cítíme se být vázáni ke křesťanským hodnotám. Ten, kdo to neakceptuje, tu nemá co dělat*“ (Hemer, 2015). S tímto názorem nebyla ovšem jediná. Obdobný názor vyjádřil také britský premiér David Cameron a tehdejší francouzský prezident Nicolas Sarkozy. Shodují se na tom, že se nezdařila kulturní integrace celých skupin přistěhovalců, a to především islámských, jelikož Evropa nerozvíjela svou vlastní kulturní

identitu, ale zabývala se jen ochranou odlišných identit. David Cameron prohlásil, že doktrína státního multikulturalismu vedla k tomu, že odlišné kultury žily svým vlastním životem a zůstaly oddělené od ostatních. Stoupenci multikulturalismu na tyto výroky zpravidla reagují tím, že multikulturalismus samozřejmě neselhal, protože skutečný multikulturalismus tu zatím ani nebyl (Barša a kol., 2012).

Za současné situace migrační krize však Angela Merkelová svůj postoj změnila a Německo je poslední zemí Evropy, jež zůstává uprchlíkům zcela otevřená. Uprchlíkům jsou nabízeny jazykové a integrační kurzy či dokonce praxe ve firmách. Na oplátku se od uprchlíků očekává, že přijmou německé hodnoty a budou se snažit integrovat (Parlamentní listy, 2015).

2.8 Vznik multikulturalismu

Multikulturalismus vstoupil na trh idejí ve Spojených státech amerických v průběhu druhé poloviny 60. let 20. století. Příčinou byla tzv. etnorevitalizační hnutí, jejichž požadavkem bylo politické uznání svébytnosti různých skupin či komunit odvolávajících se na společný etnický původ (Hirt, Jakoubek, 2005).

V Evropě se o multikulturalismu začíná hovořit v 50. letech 20. století ve Švýcarsku. Švýcarsko představovalo politicky jednotný národ, který byl však kulturně rozdílný. Následně od 70. let se tato myšlenka rozšířila do celé Evropy, především do Anglie, Francie, Nizozemí. Důvodem byla především migrace ze zemí, které dříve byly evropskými koloniemi. Příchod námezdních dělníků přinesl multikulturalismus do Německa, Itálie a také zejména Turecka (Evropa 2045, 2015). Následně se ukázalo, že většina migrantů zůstane natrvalo a evropské státy byly nuceny tuto novou situaci ve společnosti uchopit. Buďto plnou integrací a asimilací imigrantů, prostřednictvím americké myšlenky tzv. „tavícího kotle“⁴, či v politice multikulturalismu. Pro členy nových etnorevitalizačních hnutí je vidina „tavícího kotle“ zcela nepřijatelná. Důvodem je především jejich zájem utvrzení etnických diferencí, nikoli jejich nivelizace. Tento slévárenský výjev byl postupně vytlačován gastronomickou metaforou tzv. „salátové mísy“. Podstatou bylo uchování různých přísad, které si zachovávají svoji chuť a formu, nicméně dohromady tvoří svébytný pokrm, který je charakteristický jedinečností svého namíchání (Hirt, Jakoubek, 2005). Ke konci 20. století již plná integrace a asimilace nebyla možná jak v Evropě, tak ani v USA. Důvodem byla masová imigrace, existence

⁴ Základem je představa o slévání různých tradic a kulturních praktik v jednu společnou univerzální americkou kulturu.

početných ghett a etnických skupin žijících pospolu a zachovávajících si svou specifickou kulturu a jazyk.

Politika multikulturalismu, ke které většina států přistoupila, se zdála býti úspěšnou. S dospíváním druhé a třetí generace imigrantů se však situace změnila. Důvodem byla ztráta napojení těchto generací na zemi svých rodičů. Zároveň nebyli začleněni do společnosti státu, kde žijí. Tito lidé často žijí v chudých dělnických komunitách, kde panuje kriminalita. V některých muslimských komunitách existují radikální názory a protizápadní postoje. V rámci aspektu muslimských komunit celou situaci navíc po 11. září 2001 zhoršuje globální terorismus, který je spjatý s islamistickým fundamentalismem. V rámci států Evropské unie jsou to především Nizozemsko, Velká Británie, Francie a Německo, kde převažují nesnášenlivé postoje vůči menšinám z arabských zemí. Tato skutečnost nepochybně vede k nacionalismu jako určující politické síly a vzniku restriktivních opatření v imigrační a azylové politice Evropské unie⁵.

Obecně bývá multikulturalismus podporován mezi liberálně smýšlejícími lidmi a liberálně orientovanými politickými stranami. Opozici pak tvoří konzervativci a krajní pravice. V současné době Evropa aplikuje tři různé multikulturní modely. První typ, který je charakteristický pro Francii či Švýcarsko, sleduje důslednou integraci a asimilaci národnostních menšin, jejichž kulturní a náboženské tradice mají být věcí soukromou a nesmí zasahovat do veřejného života. Druhý typ, který je aplikován především v Německu, Nizozemsku a Skandinávii, nevyžaduje asimilaci imigrantů. V těchto zemích je míra integrace nízká. Tato skutečnost ale znevýhodňuje samotné imigranty, jelikož většina z nich není nucena k ovládnutí jazyka země, což vede k segregaci menšin od většinové společnosti a vytváření ghett a chudinských čtvrtí. Třetí typ je uplatňován ve Velké Británii. Jeho podstatnou je vnímání společnosti jako směsice různých skupin, jejichž požadavky je třeba chápat a respektovat. Zároveň ale původní kultura zůstává nadřazená kultuře migrantů (Evropa, 2045, 2015). Ve Velké Británii, kde žijí přibližně 3 miliony muslimů, již od roku 2007 oficiálně působí soudy rozhodující na základě islámského práva. Británie hledá cestu, jak umožnit tamním muslimům řešit spory sice v hranicích vymezených britskými zákony, nicméně v souladu s jejich vírou. Muslimové tak zde mohou dobrovolně předkládat své civilní spory, přičemž rozhodnutí pak samozřejmě nesmí být v rozporu s britským právem. Nicméně tribunály rozhodující dle islámského práva nepodléhají žádné registraci ani kontrole

⁵ Již od 90. let 20. století dochází ke kontroverzním tzv. šátkovým afěrám ve státech západní Evropy. V roce 2005 došlo na předměstí Paříže k pouličním výtržnostem jako reakci na smrt dvou arabských mladíků, za kterou byla viněna francouzská policie.

a jejich rozsudky nemají v britském právu žádnou platnost. Soudci ani nemají právnické vzdělání. Zde navíc může vznikat problém, jelikož v roli soudců působí i lidé s velmi radikálními názory. Velká Británie oficiálně registruje pět islámských soudů, které provozuje organizace *Muslimský arbitrážní tribunál* na základě zákona o arbitrážích (Česká televize, 2011). V hlavním městě Londýně a dalších místech v současné době existují tzv. „Sharia controlled zones“, což jsou části města, kde si místní radikální muslimové vytvořili hlídky, které střeží, zda je právo šaría dodržováno (Media o islámu, 2015).

3. Opatření a nástroje migrační politiky Evropské unie

Nalezení obecného mezinárodního standardu ve věci migračního práva výrazně komplikují rozdílné zájmy zemí původu migrantů na jedné straně a zemí destinace na straně druhé. Přístup k migraci však není jednotný ani v prostoru EU. Panují obrovské rozdíly v saldech přistěhovalců a emigrantů, ale také v podílu cizinců na celkovém obyvatelstvu konkrétního členského státu či původu migrantů (Aslan a kol, 2011).

Definici migrační politiky Evropské unie vymezil např. Barša a Baršová (2005, s. 9 - 10) jako politiku „*směřující k přímé či nepřímé regulaci a řízení pohybu lidí přes mezinárodní hranice – v případě Evropské unie přes její vnější hranice – a jejich pobytu na území států, jejichž nejsou občany. Migrační politiky se týkají jak regulace a usměrňování legální migrace, tak potíhu a prevence nelegální migrace. Patří sem například vydávání víz a pasů, ostraha a regulace překračování hranic, podmínky udělování ochrany cizincům prostřednictvím azylu, ..., politiky imigrační a integrační*“ (Barša, Baršová, 2005).

Přestože Evropské hospodářské společenství (EHS) zpočátku nedisponovalo pravomocemi v oblasti vstupu a pobytu občanů třetích zemí na území členských států, vrcholné orgány se již poměrně brzy začaly touto problematikou zabývat a přijaly politické kroky usilující o koordinovaný přístup k vybraným otázkám souvisejících s migrací (Aslan a kol., 2011).

3.1 Vývoj společné migrační politiky Evropské unie

K vypracování vůbec prvního akčního programu, jehož cílem mělo být zlepšování podmínek migrujících pracovníků v členských státech, a tím posílení volného pohybu uvnitř EHS vyzvala Rada v lednu 1974. Rezoluce Rady ze dne 21. ledna 1974⁶ zmínila např. zásadu nediskriminace v oblastech bydlení, sociálních služeb a vzdělávání dětí, nicméně nerozlišovala mezi ochranou přistěhovalců z členských států EHS a ochranou migrantů z třetích zemí. Tudíž tato rezoluce používala jednotný výraz pro migrující pracovníky shodně pro občany pocházející jak z členských států, tak i ze třetích zemí. V reakci na tuto výzvu předložila Evropská komise (EK) na konci téhož roku návrh *Akčního programu* ve prospěch migrujících pracovníků a jejich rodin⁷, ve kterém situaci migrujících pracovníků označila za jeden z největších sociálních problémů. EK tak reagovala na výrazné změny v rozsahu a povaze migrace, které se odehrávaly od roku 1960. Tuto skutečnost dokazuje fakt, že v roce

⁶ Rezoluce Rady ze dne 21. ledna 1974 byla uveřejněna v Úředním věstníku C 13 ze dne 12. února 1974.

⁷ Action programme in favour of migrant workers and their families, COM(74) 2250 ze dne 14. prosince 1974.

1959 občané třetích zemí tvořili jednu třetinu migrujících pracovníků, zatímco tři čtvrtiny tvořili migrující pracovníci zakládající šestice. V roce 1973 již byla situace podstatně jiná a v devíti členských státech EHS tvořili migrující pracovníci pocházející z třetích zemí již zhruba tři čtvrtiny všech migrantů. Tehdejším hlavním problémem byla nedostatečná integrace do společnosti imigračních zemí. Tito migrující občané sice splnili veškeré zákonné povinnosti ve státech, ve kterých pobývali, nicméně nebyly jim poskytnuty dostatečné právní záruky. Evropská komise tuto situaci tehdy označila jako degradující pro migranty a nebezpečnou pro EHS. Evropská komise následně již vnímá postavení občanů členských států v rámci imigrace odlišně od postavení občanů třetích zemí. Proto právo na volný pohyb ekonomicky činných občanů členských zemí považuje za klíčový princip. Za značný problém považovala EK také nelegální migraci. V roce 1973 na území států EHS pobývalo zhruba 600 000 nelegálních migrantů a EK tudíž od členských států vyžadovala společný přístup a navrhla diskuze o právních opatřeních proti vykořisťování nelegálních migrantů. Akční program, který Evropská komise představila roku 1974, byl schválen Radou v únoru 1976.

V roce 1985 předložila Evropská komise dokument o přístupu EHS k migrační politice, ve kterém stanovila cíl rozšířit koncepci volného pohybu na všechny občany členských států. Za tímto účelem došlo k vytvoření Schengenského prostoru představující volný pohyb osob. Došlo rovněž k zavedení koncepce evropského občanství (*European citizenship*). Zároveň EK zmiňovala nutnost upravit legální status přistěhovalců z třetích zemí tak, aby cizí komunity (*Foreign communities*) s dlouhodobějším pobytem byly konsolidovány, a to především s ohledem na druhou a třetí generaci (Aslan a kol., 2011).

3.1.1 Schengenský prostor

Schengenský prostor a spolupráce jsou založeny na Schengenské dohodě, která vznikla v roce 1985. Země, které tuto dohodu podepsaly, měly zrušit všechny vnitřní hranice a používat společné vnější hranice. Schengenský prostor tudíž představuje území, na němž je zaručena volnost pohybu osob (EUR-Lex, 2009). První *Schengenská dohoda* byla podepsána v roce 1985 Německem, Francií, Belgií, Lucemburskem a Nizozemskem. V roce 1990 všechny státy svůj zájem na zrušení kontrol na vnitřních hranicích a zavedení účinných kontrol na vnějších hranicích potvrdily podpisem *Schengenské prováděcí úmluvy*, která již detailně stanovila veškerá opatření související se zrušením kontrol a s potřebnými kompenzačními opatřeními. Jednalo se především o posílení spolupráce a koordinace mezi policií a soudními orgány za účelem ochrany vnitřní bezpečnosti a účinnému boji proti

organizovanému zločinu. Vzhledem k faktu, že změna standardního režimu na státních hranicích vyžadovala náročnou přípravu, uběhlo dalších pět let, než začala být schengenská spolupráce naplňována v praxi. K odstranění hraničních zábran došlo v březnu 1995 a jediným znatelným důkazem překročení hranice se staly pouze cizojazyčné nápisy (Euroskop, 2016).

Na základě přijetí Schengenské dohody používají členské státy společná pravidla a postupy v oblasti víz pro krátkodobé pobyty, žádostí o azyl a ochrany hranic. Dochází rovněž k posílení spolupráce a koordinace mezi policejními službami a soudními orgány pro zajištění bezpečnosti v rámci schengenského prostoru. Mezi základní pravidla a principy schengenského prostoru patří (EUR-Lex, 2009):

- odstranění kontrol osob na vnitřních hranicích,
- společná pravidla vztahující se na osoby přecházející vnější hranice členských států Evropské Unie,
- harmonizace podmínek vstupu a pravidel vzhledem k vízům pro krátkodobé pobyty,
- posílená policejní spolupráce (včetně práv na přeshraniční ostrahu a bezprostřední přeshraniční pronásledování),
- silnější soudní spolupráce prostřednictvím rychlejšího systému vydávání a přesunu výkonu trestních soudních rozhodnutí,
- vytvoření a rozvoj Schengenského informačního systému (SIS), který představuje sofistikovanou databázi, kterou používají orgány členských států k výměně údajů o určitých kategoriích osob a zboží.

Postupným narůstáním počtu členských států schengenského prostoru, rostl i politický význam tohoto projektu. To dokazuje přesun z mezivládní úrovně pod hlavičku Evropské unie. Stalo se tak Amsterodamskou smlouvou z roku 1999, kdy byl Schengenský prostor začleněn do právního a institucionálního rámce Evropské unie, přičemž spadá pod parlamentní a soudní kontrolu. Naplňuje cíl volného pohybu osob, který je součástí *Jednotného evropského aktu* z roku 1986. Rovněž zajišťuje demokratickou a parlamentní kontrolu a poskytuje občanům dostupné opravné prostředky v případech, kdy jsou narušena jejich práva.

Mezi členské státy schengenského prostoru patří téměř všechny státy Evropské unie. Irsko (od roku 2002) a Velká Británie (od roku 2000) jsou součástí Schengenu pouze částečně. Kritéria pro členství momentálně nesplňují Kypr, Rumunsko, Bulharsko

a Chorvatsko. Na druhé straně země, které nejsou součástí Evropské unie, jako např. Island, Norsko, Švýcarsko a Lichtenštejnsko, jsou součástí Schengenu. Další země bez hraničních kontrol jsou Monako, San Marino a Vatikán. Tyto země nejsou oficiálně součástí Schengenu, ale na jejich hranicích se uplatňují schengenské dohody. Zvláštním případem je Andorra, která rovněž není součástí Schengenu, a na jejích hranicích zůstaly kontroly, nicméně občanům Evropské unie stačí pro vstup do země pouze občanský průkaz (Euroskop, 2016).

3.1.2 Dublinský systém

Dublinský systém je označením pro mechanismus, kterým je v rámci členských států Evropské unie určován jediný stát, který projednává žádost cizince o mezinárodní ochranu a ve věci rovněž rozhodne, ať už je žádost o mezinárodní ochranu podána kdekoliv na území těchto členských států. Tento systém je uplatňován také v Norsku, Lichtenštejnsku, Švýcarsku či na Islandu. Cílem tohoto mechanismu je zejména eliminovat jev zvaný „asylum shopping“, což znamená, že žádost cizince je vedena současně nebo postupně několika členskými státy, do kterých se cizinec účelově přemísťuje. Současně má Dublinský systém předejít situaci označované jako „refugee in orbit“. V této situaci se naopak žádný stát nepokládá za příslušný k meritornímu posouzení žádosti o mezinárodní ochranu, jelikož aplikuje princip třetí bezpečné země na členské státy Evropské unie, ve kterých žadatel o mezinárodní ochranu pobýval před příchodem do státu, který nyní žádost hodnotí. Pro žadatele o mezinárodní ochranu Dublinský systém představuje právo na meritorní posouzení jeho žádosti o mezinárodní ochranu pouze v jednom členském státě, tedy tzv. „one-chance-only princip“. Ke zjištění informací o podané žádosti cizince v jiném členském státě byl vytvořen systém *EURODAC*. Do tohoto systému členské státy ukládají otisky prstů všech žadatelů o mezinárodní ochranu, které jim jsou povinně snímány od roku 2003 (MVČR, 2016).

Poprvé se otázkou příslušnosti k posouzení žádosti o mezinárodní ochranu věnovala Schengenská prováděcí úmluva z roku 1990. Vzhledem k faktu, že smluvními stranami obou schengenských úmluv tehdy nebyla většina členských států Evropských společenství a z důvodu nezbytnosti řešit problémy spojené se značným přílivem žadatelů o udělení azylu, byla téhož roku přijata *Úmluva o posouzení státu odpovědného za posouzení žádosti o azyl podané v některém z členských států Evropských společenství*, tzv. **Dublinská úmluva**. Tato úmluva vstoupila v platnost 1. září 1997 a jejími signatáři se staly tehdejší členské státy EU, Norsko a Island (Machková, 2012). V roce 2003 přijala Rada Nařízení č. 343/2003, které stanovilo kritéria a mechanismy pro určení státu odpovědného za posouzení žádosti o azyl

podané v jednom z členských států Evropských společenství. Toto Nařízení bylo označováno jako **Dublin II**. Na základě zhodnocení fungování Dublinského systému ze strany Komise, Evropského parlamentu a Rady Evropské unie došlo v roce 2007 k navržení řady změn, což vyústilo k přijetí nového Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 604/2013, které vstoupilo v platnost 1. ledna 2014 (**Dublin III**). Jak uvádí Ministerstvo Vnitra České republiky, v současné době probíhá opět hodnocení Dublin III, což má vytvořit výstupy, které by měly sloužit jako jeden z podkladů pro revizi nařízení Dublin III a předložení návrhu nového nařízení **Dublin IV**, což je plánováno na březen roku 2016.

3.1.3 Maastrichtská a Amsterodamská smlouva

Maastrichtská smlouva, která byla podepsána 7. února 1992 v Maastrichtu, vstoupila v platnost 1. listopadu roku 1993. Na cestě ke společné migrační politice Evropské unie představovala důležitý milník. Maastrichtská smlouva výslovně začlenila do oblasti komunitárního práva vízové záležitosti jako jeden aspekt migrační politiky. Rovněž začlenila otázky týkající se azylu, kontrol na vnějších hranicích EU, migrační politiky a politiky vůči občanům třetích zemí do nově vzniklého třetího pilíře, díky čemuž byla tato agenda otevřena pro mezivládní spolupráci na úrovni Evropské unie. V rámci třetího pilíře, který byl nazván „Policejní a soudní spolupráce v trestních věcech“, přijala Rada především nezávazné dokumenty, jako např. doporučení obsahující vzor budoucích readmisních dohod mezi členskými státy na jedné straně a třetími zeměmi na straně druhé, doporučení týkající se koordinovaného přístupu členských zemí při provádění vyhoštění a rezoluce týkající se opatření proti fiktivnímu manželství. Rada rovněž doporučila členským státům harmonizaci národních opatření proti nelegální migraci a nelegálnímu zaměstnání a vylepšení příslušných kontrolních mechanismů (Aslan a kol., 2011).

Zpočátku byla azylová politika obsažena v kapitole 7 hlavy II. Schengenské prováděcí úmluvy. Následně byla tato problematika institucionalizována Maastrichtskou smlouvou v rámci třetího pilíře Evropské unie na mezivládní úrovni (Machková, 2012). Nový právní základ migrační politiky zavedla *Amsterodamská smlouva* z roku 1997, která vstoupila v platnost 1999. V důsledku rostoucího počtu žádostí o azyl, nelegálního přistěhovalectví i mezinárodního zločinu došlo k přesunu vízové, migrační a azylové politiky z III. pilíře do I. pilíře. Do I. pilíře zvaného „Evropská společenství“ bylo začleněno i schengenské *acquis* (Euractiv, 2015). Amsterodamská smlouva začlenila problematiku azylu do nové hlavy IV – Vízová, azylová a přistěhovalecká politika a jiné politiky týkající se volného pohybu

osob Smlouvy o Evropské unii (Machková, 2012). Rada získala legislativní pravomoc v oblasti kontroly hranic, víz a legálního pobytu na území členských států EU. Rovněž byla zmocněna k přijímání předpisů v oblasti azylu a azylového řízení, proti nedovolenému přistěhovalectví a nedovolenému pobytu včetně navrácení osob, které neoprávněně pobývají v některém členském státě. Amsterodamská smlouva koncipovala především dvě etapy přechodu od mezivládní spolupráce k nadnárodnímu mechanismu (Aslan a kol., 2011). Vznikající model se však stal asymetrickým, jelikož některé státy si vymínily jen částečné dodržování stávajících předpisů. Konkrétně se jednalo o Velkou Británii a Irsko. Tyto státy si zachovaly vlastní kontrolu hranic a účast na vytváření společné migrační a azylové politiky pouze ad hoc. Stranou zůstalo rovněž Dánsko, které však podepsalo Schengenskou dohodu (Dohnalová, 2012).

3.2 Opatření a nástroje migrační politiky

Základním principem evropské migrační politiky je solidarita a orientace na budoucnost. Evropský parlament vytyčuje jako cíl Evropské unie v otázce přistěhovalectví nalézt vyvážený přístup k otázkám legální migrace a k boji proti nelegálnímu přistěhovalectví. Cílem EU je „*zajistit jednotnou úroveň práv a povinností tak, aby legální přistěhovalci měli úroveň práv a povinností srovnatelnou s občany EU*“ (Evropský parlament, 2016). V návaznosti na postupnou komunitarizaci evropské migrační politiky po Amsterodamské smlouvě byly přijaty obecné politické programy jako Program z Tampere, Haagský program, Globální přístup k migraci a další.

3.2.1 Program z Tampere

Program z Tampere znamenal první kroky směrem ke společné azylové a imigrační politice EU. Evropská rada se ve dnech 15. a 16. října roku 1999 sešla ve finském Tampere. Na tomto summitu Evropská rada zdůraznila, že je jejím záměrem, aby se z EU stal prostor svobody, bezpečnosti a práva, což vyžaduje komplexní přístup k migrační politice (Migrace Online, 2003). Program z Tampere byl tvořen čtyřmi stěžejními oblastmi (Machková, 2012):

- **Partnerstvím se zeměmi původu**, v rámci kterého byla řešena problematika chudoby, zlepšování životních podmínek a pracovních příležitostí a zajišťování dodržování lidských práv, a to především žen, dětí a menšin.
- **Společným evropským azylovým systémem**, na jehož základě měl být vytvořen společný azylový systém, který měl jednoznačně určit stát příslušný k posouzení

žádosti o azyl, stanovit společné normy pro spravedlivé a účinné azylové řízení, společné podmínky pro přijetí žadatelů o azyl a pravidla uznávání statutu uprchlíka.

- **Spravedlivým zacházením se státními příslušníky třetích zemí**, prostřednictvím kterého měla Evropská unie zajistit spravedlivé zacházení se státními příslušníky třetích zemí, kteří pobývají na území Evropské unie legálně a poskytnout jim prostřednictvím integrační politiky práva a povinnosti srovnatelné s právy a povinnostmi občanů Evropské unie.
- **Řízením migračních toků**, v rámci kterého byl řešen rozvoj spolupráce se zeměmi původu a tranzitu, možnost legálního přistěhovalectví, ale rovněž boj s nelegálním přistěhovalectvím a prevence všech forem obchodování s lidmi.

Jak uvádí Aslan (2011, s. 98), nejdůležitější otázkou Evropské komise nebylo „jak odolat tlaku migrace“, ale „jak maximalizovat pozitivní následky migrace“ ve prospěch Evropské unie, samozřejmě také samotných přistěhovalců a jejich zemí původu. Tzv. Tamperská pětiletka (1999 – 2004) se vedle problémů s harmonizací, jež byly dány stálou podmínkou jednomyslnosti, vyrovnávala s tehdejšími událostmi, kterými byly teroristické útoky 11. září 2001 v New Yorku. Tehdejší neochota dostatečně harmonizovat vnitřní politiku spolu se zvýšenou mobilitou cizinců do Evropské unie vedla spíše k posunu členských států směrem ke vnějším vztahům, což souviselo s intenzivním dialogem a spoluprací v oblasti migrace, probíhající jak na mezinárodní, tak na evropské úrovni (Gahurová, 2013).

3.2.2 Haagský program s Akčním plánem k jeho provádění

Haagský program, který byl Evropskou radou přijat 5. listopadu 2004, navazuje na výše uvedený Program z Tampere. Haagský program stanovil strategie a cíle pro období 2005 – 2009 pro posílení prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Současně byl přijat *Akční plán*, kde byly převedeny cíle a priority programu na konkrétní opatření, a to včetně časového plánu pro přijetí a provedení všech opatření. Akční plán byl tvořen dvěma částmi. První část podala přehled aktuálních problémů a některé důležité aspekty programu, především deset konkrétních priorit. Druhá část obsahovala přílohu uvádějící opatření, která mají být přijata, přičemž tento seznam přesně odpovídá struktuře Haagského programu. Priority, které byly Komisí pro naplňování strategických cílů programu pro období 2005 – 2009 vymezeny, zněly následovně (EUR-Lex, 2005, s. 5 – 6):

1. Základní práva a občanství: tvorba rozsáhlých politik.

2. **Boj proti terorismu:** příprava celosvětové reakce.
3. **Společný azylový prostor:** zavedení účinného harmonizovaného postupu v souladu s hodnotami a humanitárními tradicemi Evropské unie.
4. **Řízení migrace:** stanovení vyváženého přístupu.
5. **Integrace:** maximalizace příznivého dopadu migrace na naši společnost a hospodářství.
6. **Vnitřní hranice, vnější hranice a víza:** rozvoj integrované správy vnějších hranic pro vyšší bezpečnost Evropské unie.
7. **Soukromí a bezpečnost při sdílení informací:** dosažení ideální rovnováhy.
8. **Organizovaná trestná činnost:** vývoj strategické koncepce.
9. **Občanské a trestní právo:** zajištění účinného evropského prostoru práva pro všechny.
10. **Svoboda, bezpečnost a právo:** sdílení odpovědnosti a solidarity.

Dle Haagského programu je legální migrace důležitou součástí hospodářského růstu a tudíž i konkurenceschopnosti Evropské unie. To dokazuje výše zmíněný bod č. 5, v jehož rámci je potřeba vyvinout podpůrná opatření na pomoc členským státům při provádění lepších integračních politik, aby se maximalizoval příznivý dopad přistěhovalců na naši společnost a hospodářství.

3.2.3 Globální přístup k migraci a mobilitě

Globální přístup k migraci a mobilitě (GAMM) vymezuje vztahy Evropské unie se třetími zeměmi v oblasti vnější migrační politiky EU. Jedná se o koncepční rámec, který Evropská rada přijala 15. – 16. prosince 2005. Původně byl vytvořen jako tzv. *Globální přístup k migraci*, nicméně v roce 2011 byl tento rámec pozměněn na tzv. *Globální přístup k migraci a mobilitě* (Gahurová, 2013). Přijatá opatření byla zaměřena především na Afriku a Středomoří. Hlavní rámec pro bilaterální spolupráci tvoří partnerství v oblasti mobility a společné programy pro migraci a mobilitu, přičemž tato partnerství byla doposud uzavřena s Moldavskem (2008), Kapverdami (2008), Gruzii (2009), Arménií (2011), nebo také s Marokem (2013), Ázerbájdžánem (2013) či Tuniskem (2014). GAMM, jakožto vyvážený a komplexní program spolupráce, zahrnuje (Evropská komise, 2014):

- lepší organizaci legální migrace a prosazování dobře řízené mobility,
- prevenci a boj proti nelegální migraci a vymýcení obchodování s lidmi,
- maximalizaci pozitivního dopadu migrace a mobility na rozvoj,

- podporu mezinárodní ochrany a rozvoj vnější dimenze azylové problematiky.

GAMM měl přinést do vztahů mezi EU a třetími zeměmi především kvalitativní změnu, vyváženost témat a rovnoměrné partnerství mezi zúčastněnými stranami. GAMM není součástí exkluzivní kompetence Unie, a tudíž se na politikách účastní aktivně členské státy, a to jak na právním rámci pro readmisní smlouvy, tak i v oblasti vícestranné implementace nástrojů GAMM, např. na migračních misích (Gahurová, 2013). Jedním z hlavních nástrojů je uzavírání partnerství, která zahrnují nejen dohody o zpětném přebírání osob, ale celý soubor opatření sahajících do rozvojové pomoci, a to především díky zjednodušování postupu udělování přechodných víz a dalších opatření týkajících se cirkulační migrace až po boj proti nelegální migraci (Evropský parlament, 2016).

3.2.4 Společná přistěhovalecká politika pro Evropu

Evropská komise přijala dne 17. června 2008 sdělení s názvem *Společná přistěhovalecká politika pro Evropu: zásady, opatření a prostředky*. Toto sdělení obsahovalo deset zásad, na kterých společná imigrační politika stojí. Zásady jsou rozděleny do skupin podle tří hlavních aspektů politiky EU. Mezi tyto společné zásady přistěhovalectví patří prosperita, solidarita a bezpečnost (Evropa, 2008).

V rámci oblasti **prosperity a přistěhovalectví** byly definovány tři společné zásady. První z nich je stanovení jasných pravidel a podmínek. Tato zásada je založena na podpoře legálního přistěhovalectví a na tvorbě jasných, transparentních, spravedlivých pravidel pro občany třetích zemí. V rámci oblasti prosperity a přistěhovalectví je další zásadou zajistit soulad mezi kvalifikací a potřebami, což zahrnuje také upřednostňování pracovníků členských států Společenství, právo členských států stanovit objemy přijímaných přistěhovalců a zapojení sociálních partnerů a samospráv do společného úsilí. Poslední zásadou této oblasti je integrace, která je považována za klíč k úspěšnému přistěhovalectví.

Solidarita a přistěhovalectví představují rovněž tři konkrétní zásady, mezi které patří transparentnost, důvěra a spolupráce. Předpokladem naplňování této zásady je společné úsilí Evropské unie a jejích členských států na vysoké úrovni. Prioritou v této oblasti je také účinné a soudržné využívání dostupných prostředků, což znamená zohlednění specifických problémů s migrací, kterým čelí na svých hranicích jednotlivé členské státy. V neposlední řadě je zohledněno také budování partnerství s třetími zeměmi.

Oblast **bezpečnosti a přistěhovalectví** je tvořena čtyřmi konkrétními zásadami. Jedná se o vízovou politiku, která slouží zájmům Evropy nebo také o integrovanou správu hranic,

kteřá má zajistit ochranu integrity schengenského prostoru bez kontroly osob na vnitřních hranicích a posílení integrované správy vnějších hranic. Zároveň je potřeba aktivně bojovat proti nedovolenému přistěhovalectví a prosazovat nulovou toleranci k obchodu s lidmi. Poslední, nicméně neméně důležitou zásadou, je zásada účinné a udržitelné návratové politiky (Parlament České republiky, 2008).

3.2.5 Evropský pakt o migraci a azylu

Pakt o migraci, jehož prosazení bylo jednou z hlavních priorit tehdejšího francouzského předsednictví, byl přijat 16. října 2008 v Bruselu. Cílem tohoto paktu bylo vytvořit lepší nástroje k boji proti nelegálnímu přistěhovalectví, ale zároveň také k získávání pracovníků ze třetích zemí, jelikož těch se Evropě nedostává. Pakt měl tedy řešit jednak negativní stránku migrace, a to boj proti nelegálním přistěhovalcům, tak i tu pozitivní, kterou je příliv pracovních sil v určitých oblastech (Euroskop, 2008). Evropský pakt o přistěhovalectví a azylu byl vytvořen za účelem plnění následujících pěti úkolů (Kavanová, 2008):

1. Organizovat legální migraci a podporovat integraci – Pakt vyzývá jednotlivé země k určení potřeb a požadavků týkajících se legální migrace. Rovněž nabádá země k „přilákání“ vysoce kvalifikovaných občanů ze třetích zemí, k upřednostňování krátkodobé a cirkulační migrace. Zároveň je potřeba klást důraz na kontrolu nad sjednocováním rodin.

2. Bojovat proti nelegální migraci – v rámci této oblasti je nejdůležitější posílení spolupráce mezi členskými státy a samozřejmě také se zeměmi původu. V rámci této oblasti je řešena i oblast návratů nelegálních migrantů do zemí původu.

3. Zefektivnit kontrolu na hranicích – k naplnění tohoto úkolu je vyžadováno zavedení a fungování biometrických víz do 1. ledna 2012, dále také vývoj modernějších technologií a elektronických systémů pro kontrolu překračování hranic Evropské unie.

4. Sjednotit azylovou politiku – podstatou je vytvořit úřad (*European Support Office*), který by sdílel informace a zajišťoval spolupráci v otázce azylové politiky.

5. Vytvořit partnerství se zeměmi původu migrantů a podporovat jejich rozvoj – toto partnerství by mělo podobu posilování rozvojových projektů, které by umožňovaly občanům třetích zemí zůstat v zemi původu.

Evropský pakt o migraci a azylu však v zásadě příliš nových věcí nepřinesl. Většina návrhů a opatření již byla diskutována dříve. Jak uvádí Kavanová (2008), některé návrhy a opatření byly silně inspirovány francouzskými přístupy, a to především v oblasti

sjednocování rodin, integrace či pracovní migrace. Pakt totiž doporučoval členským státům hodnotit rodinu z hlediska znalosti jazyka, možností ubytování a příjmů, což jsou hlediska, která jsou již ve Francii uplatňována. Tento Pakt byl kritizován i z důvodu opomíjení role nevládních organizací a zaměření se více na bezpečnostní otázky než na ekonomické potřeby EU a lidská práva migrantů.

3.2.6 Stockholmský program s Akčním plánem k jeho provádění

Po skončení pětiletého Haagského programu bylo potřeba přijmout nový víceletý program. Proto dne 10. června roku 2009 předložila Evropská komise sdělení *Prostor svobody, bezpečnosti a práva ve službách občanům*, které bylo základním dokumentem pro přípravu nového víceletého programu, tzv. *Stockholmského programu*. Tento nový víceletý program pro oblast justice a vnitřních věcí měl působnost v letech 2010 až 2014 (MVČR, 2015).

S cílem zajistit bezpečnou Evropu, v níž jsou respektována základní práva a svobody občanů, Stockholmský program vymezoval následující priority (EUR-Lex, 2010):

1. **Evropa práv** – státním příslušníkům Evropské unie musí být zajištěna základní práva a svobody stanovené v Listině základních práv EU a v Evropské úmluvě na ochranu lidských práv a základních svobod.
2. **Evropa spravedlnosti** – nutnost usnadnit přístup občanů ke spravedlnosti, rozvíjet spolupráci mezi justičními orgány a vzájemné uznávání soudních rozhodnutí v rámci EU, jak v občanských, tak i trestních případech.
3. **Evropa, která chrání** – s cílem zlepšit ochranu občanů, boj proti organizované trestné činnosti a terorismu, policejní a justiční spolupráci v trestních věcech, spolupráci při správě hranic či civilní ochranu a zvládání katastrof.
4. **Přístup k Evropě** – nutnost dále rozvíjet integrovanou správu hranic a vízovou politiku tak, aby byl zákonný přístup do Evropy účinný pro státní příslušníky zemí mimo EU, a zároveň zajistit bezpečnost vlastních občanů.
5. **Evropa solidarity** – na základě Evropského paktu o přistěhovalectví a azylu (viz kap. 3.2.5) je potřeba vytvořit komplexní a flexibilní migrační politiku, která se bude soustředit na solidaritu a odpovědnost, a zároveň se věnovat potřebám zemí Evropské unie i imigrantů.
6. **Evropa v globalizovaném světě** – nutnost zachovat jednotnou politiku vnějších vztahů EU, spolupracovat v rámci partnerství se zeměmi mimo EU, dále také např.

prosazovat evropské i mezinárodní normy a hodnoty, které byly vypracovány pod záštitou OSN, Rady Evropy a Haagské konference mezinárodního práva.

3.2.7 Strategické směry pro oblast spravedlnosti a vnitřních věcí 2014 - 2020

Po vypršení Stockholmského programu (2010 – 2014) bylo potřeba vymezit strategické směry pro prostor svobody, bezpečnosti a práva na období následujících let. Proto předložila v březnu roku 2014 Evropské komise sdělení nazvané *Otevřená a bezpečná Evropa: cesta k realizaci*, v němž předložila svou představu o budoucím vývoji politik v oblasti vnitřních věcí. Toto sdělení následně přispělo k přijetí *Strategických směrů pro legislativní a operativní plánování v rámci prostoru svobody, bezpečnosti a práva* pro období 2014 – 2020. Přezkum strategických cílů bude proveden v polovině tohoto období, tedy v roce 2017. Nicméně již se nejedná o program, ale spíše o pokyny pro provádění, uplatňování a konsolidaci stávajících právních nástrojů a opatření (Evropský parlament, 2015). Tyto strategické směry, jež Evropská rada vymezila v červnu 2014, odpovídají prioritám stanoveným ve strategické agendě pro EU, která byla rovněž přijata na červnovém zasedání Evropské rady. Důraz je kladen především na důslednost a účinnost provádění přijatých opatření, zintenzivnění spolupráce, posílení úlohy agentur EU a také průzkum potenciálu nových technologií. Za hlavní priority pro jednotlivé oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí jsou stanoveny (Evropská rada, 2016):

Ochrana a prosazování základních práv

Evropská unie musí zajišťovat ochranu a prosazování základních práv, a to jak uvnitř Unie, tak i mimo ni. Tato práva kladou zvláštní pozornost na ochranu údajů. Proto je jedním z cílů strategických směrů přijmout obecný rámec pro ochranu údajů. Reforma této oblasti má sjednotit a aktualizovat právní předpisy týkající se ochrany osobních údajů.

Migrace, azyl a hranice

Největší důraz je kladen na optimalizaci přínosu legální migrace pro EU, zajištění ochrany osob, které ji potřebují a také bojovat s nelegální migrací a zabránit ztrátám na životech migrantů, kteří se snaží dostat do Evropy. Pro naplňování těchto cílů je potřeba vycházet ze zásady solidarity a spravedlivého rozdělení odpovědnosti.

Jedním z důvodů, proč má Evropské unie maximalizovat zisky z přílivu **legálních migrantů** je fakt, že dochází ke stárnutí evropské populace. Evropa tedy musí zůstat

atraktivní destinací pro talentované lidi a maximalizovat příležitosti, které legální migrace přináší. Proto je potřeba zavádět diskuze s podnikatelskou sférou a jinými sociálními partnery k přijetí soudržných a účinných pravidel a k uplatňování aktivních integračních politik na straně členských států. Proto Rada v současné době pracuje na jednotném nástroji, který by upravoval všechny vstupy do Evropy za účelem vzdělávání a odborné přípravy.

V otázce **azylu** je hlavní prioritou provedení společného evropského azylového systému do vnitrostátního práva a jeho provádění, což povede k poskytování stejných procesních záruk a ochrany ve všech zemích EU. Jak bylo zmíněno výše, jedním z cílů je i posílení úloh agentur EU. V oblasti azylu to znamená posílení úlohy např. Evropského podpůrného úřadu pro otázky azylu, tedy agentury EU, která má za úkol posilovat spolupráci a poskytovat členským státům podporu v záležitostech azylu.

V případě **nelegální migrace** je potřeba řešit základní příčiny tohoto jevu a zvládat migrační toky, což vyžaduje spolupráci jednak se zeměmi, odkud migranti přicházejí, ale také s tranzitními zeměmi. Tato spolupráce je založena na zásadě „více za více“, což znamená, že intenzivnější spolupráce v této oblasti bude podmínkou pro intenzivnější spolupráci v jiných oblastech, které jsou pro danou třetí zemi důležité. V této oblasti je tedy největší důraz kladen na posílení a rozšíření regionálních programů ochrany, důraznější řešení převaděčství a obchodování s lidmi, rovněž také zavedení účinné společné návratové politiky a plné provedení opatření stanovených Pracovní skupinou pro Středomoří zřízenou po tragické smrti migrantů ve vodách Středozemního moře na podzim roku 2013⁸.

Pro zajištění ochrany hranic Rada vyžaduje nákladově efektivní modernizaci správy hranic, posílení pomoci poskytované agenturou Frontex a novým Evropským systémem ostrahy hranic EUROSUR, posouzení možnosti zavedení evropského systému pohraniční stráže a také modernizaci společné vízové politiky.

Bezpečnost: boj proti trestné činnosti a terorismu

V rámci této priority je důležitá mobilizace všech nástrojů justiční a policejní spolupráce, rovněž také posílení úlohy Europolu a Eurojustu. K naplnění těchto cílů má přispět přezkum strategie vnitřní bezpečnosti, rozvoj komplexního přístupu ke kybernetické bezpečnosti či kyberkriminalitě a v neposlední řadě také předcházení radikalizace, extremismu a řešení problému, který představují zahraniční bojovníci.

⁸ V říjnu 2013 utonulo při lodní nehodě u jihoitalského ostrova Lampedusa nejméně 360 afrických uprchlíků. Lod' přepravovala více než 500 osob a zachránit se podařilo pouze 155.

Justiční spolupráce

Respektování různých právních systémů a posilování vzájemné důvěry ve vnitrostátní soudní systémy je klíčovým prvkem pro vytvoření skutečného evropského prostoru práva. K tomu má přispět podpora soudržnosti a jasnosti právních předpisů EU, zjednodušení přístupu ke spravedlnosti, posílení práv obviněných osob a posílení ochrany dětí, ale také posílení vzájemného uznávání rozhodnutí a rozsudků. Zároveň je potřeba dosáhnout pokroku v jednáních o Úřadu evropského veřejného žalobce a také dosáhnout usnadnění přeshraničních činností.

Volný pohyb

Chránit právo občanů EU volně se pohybovat je bezpochyby jednou z nejdůležitějších priorit a principů Evropské unie. S volným pohybem osob bezpochyby souvisí i právo pobývat a pracovat v jiných členských státech. Nicméně je současně třeba bojovat a zasahovat proti možnému zneužití tohoto práva volného pohybu a proti podvodným žádostem.

3.2.8 Evropský program pro migraci

Na základě návrhu, který 23. dubna 2015 předložila Evropská komise, se členské země v souvislosti se současnou migrační krizí (viz kap. 3.3) zavázaly k rychlému přijetí opatření na záchranu životů a zintenzivnění činnosti Unie. Návrh Evropské komise představoval *Akční plán* o deseti bodech, které měly pomoci v boji proti převážení migrantů přes Středozemní moře do Evropy. Deset hlavních priorit znělo následovně (Euroskop, 2015):

1. Posílení společných operací ve Středozemním moři, konkrétně operací Triton⁹ a Poseidon¹⁰, navýšením finančních zdrojů i počtu prostředků umožňujících vyhledávací a záchranné operace.
2. Systematická snaha dopadat a ničit plavidla užívaná pašeráky.
3. Agentury Europol, Eurojust, Frontex a EASO (Evropský podpůrný azylový úřad) se budou pravidelně setkávat a spolupracovat na sdílení informací o způsobech práce pašeráků, na jejich trestání a na sledování jejich finančních zdrojů.
4. EASO vyšle týmy do Itálie a Řecka ke společnému vyřizování žádostí o azyl.

⁹ Operace Triton probíhá pod vedením evropské agentury Frontex ve Středozemním moři od 1. listopadu 2014. Cílem operace je primárně ochrana hranic a monitorování pohybu nelegálních uprchlíků směřujících z Afriky do Evropy.

¹⁰ Operace Poseidon funguje již od roku 2006 a skládá se jak z činnosti na volném moři na hranicích s Tureckem ve Středozemním moři a Egejském moři, tak i pozemní činnosti, která se odehrává na jihovýchodní hranici EU s Tureckem.

5. Členské země zajistí, že všem migrantům budou odebírány otisky prstů.
6. Zvážení možnosti mechanismu nouzového přemísťování.
7. Celoevropský dobrovolný pilotní projekt přesídlování s 5000 místy pro osoby, které potřebují ochranu.
8. Zřízení nového programu návratu nelegálních migrantů z členských zemí na hranicích EU, který bude koordinovat agentura Frontex.
9. Větší angažmá v zemích sousedících s Libyí prostřednictvím společné snahy Evropské komise a Evropské diplomatické služby, zároveň posílení iniciativ v Nigeru.
10. Rozmístění styčných úředníků pro migraci v klíčových třetích zemích tak, aby mohli sbírat informace o migračních tocích a posílit roli zastoupení EU.

Nedlouho poté Komise zveřejnila 13. května 2015 **Evropský program pro migraci**, čímž dala jasně najevo svou vůli přistupovat k problematice migrace jako ke své hlavní prioritě. Tento program navrhuje okamžitá opatření k řešení kritické situace ve Středozemním moři. Zároveň jsou zde uvedeny konkrétní kroky, které mají být podniknuty v následujících letech s cílem lépe řídit migraci se všemi jejími aspekty (Evropský parlament, 2016). Okamžitá reakce je založena na těchto klíčových aspektech (Evropská komise, 2015):

Ztrojnásobit kapacity a prostředky => pro společné operace agentury Frontex, konkrétně pro operace Triton a Poseidon prováděné v roce 2015 a 2016, zajistil opravný rozpočet na rok 2015 až 89 milionů EUR, 57 milionů EUR z Azylového, migračního a integračního fondu (AMIF) a dalších 5 milionů EUR z Fondu pro vnitřní bezpečnost (ISF) na nouzovou pomoc hraničním členským státům.

Mobilizace dalších finančních prostředků => dodatečných 60 milionů EUR na nouzovou finanční pomoc nejpostiženějším členským státům. Dále 30 milionů EUR pro regionální programy rozvoje a ochrany, které v letech 2015/2016 začnou fungovat v severní Africe a Africkém rohu.

Aktivace nouzového systému => dle čl. 78 odst. 3 Smlouvy o fungování EU, což pomůže čelit náhlému přílivu migrantů.

Nová koncepce střediska => za účelem koordinace ze strany Evropské komise bude v terénu v členských státech první linie pracovat EASO, agentura Frontex a Europol. Hlavním cílem jejich aktivit bude rychle identifikovat a zaregistrovat přicházející migranty, včetně odebrání otisků a koordinace navracení.

Program přesídlování => nabídne až 20 000 míst ve členských státech vysídleným osobám, jež jednoznačně potřebují mezinárodní ochranu v Evropě. Na tento program bude na roky 2015 a 2016 vyčleněno 50 milionů EUR.

Výměna operativních informací => agentura Frontex a Europol vytvoří profily plavidel, která by mohli pašeráci s lidmi používat.

Vybudování pilotního víceúčelového střediska v Nigeru => a to ve spolupráci s Mezinárodní organizací pro migraci (IOM) a Úřadem vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR).

Operace v rámci Společné bezpečnostní a obranné politiky (SBOP) ve Středozemním moři => cílem těchto operací bude rozbít pašerácké sítě a bojovat právě proti pašování lidí v souladu s mezinárodním právem. Důležité bude rovněž zavést funkci **evropského migračního pracovníka** v delegacích EU v hlavních zemích tranzitu.

Evropský program pro migraci nahlíží na migraci z dlouhodobější perspektivy. Zároveň rozpracovává politické směry předsedy Jeana Clauda Junckera¹¹ do vzájemně se doplňujících a posilujících iniciativ. Tyto iniciativy, nazvány jako tzv. **Cesta vpřed**, jsou založeny na čtyřech pilířích s cílem lépe řídit migraci ve všech jejích aspektech. Čtyři pilíře Evropského programu pro migraci jsou (Evropská komise, 2015):

Snižování atraktivity nelegální migrace

V roce 2014 došlo k nárůstu neoprávněného překročení hranic až o 164%¹² oproti předchozímu roku. Proto je potřeba vytvořit *Akční plán*, který by měl posílit vyšetřování a stíhání kriminálních sítí zaměřených na pašování lidí, pomohl je zničit, postavit pachatele před soud a zabavit jejich majetek. Akční plán by měl učinit z pašování lidí zločin „s vysokým rizikem a nízkým ziskem“ a vyřešit základní příčiny problému prostřednictvím rozvojové spolupráce a humanitární pomoci. Dalším důležitým úkolem je vypracování příručky pro návrat osob v oblasti sladění postupů navracení, zajistit silnější partnerství s třetími zeměmi v oblasti pašování a návratu osob, posílit zapojení delegací EU v klíčových zemích a rovněž posílit úlohy agentury Frontex při návratových operacích (Evropská komise, 2015).

¹¹ Mezi hlavní politické směry, které Jean Claude Juncker v červenci roku 2014 proklamoval, patřilo deset oblastí. Mezi tyto oblasti patří např. lepší a spravedlivější vnitřní trh a posílená průmyslová základna, hlubší a spravedlivější hospodářská a měnová unie či přiměřená a vyvážená dohoda o volném obchodu s USA. V neposlední řadě je pozornost věnována také nové migrační politice.

¹² Konkrétně se jednalo o 283 532 odhalených pokusů o neoprávněné překročení hranic.

Správa hranic – záchrana životů a zabezpečení vnějších hranic

Opět i zde je potřebná již výše zmíněná posílená úloha agentury Frontex¹³, posílení schopnosti třetích zemí spravovat své hranice, financování iniciativ k posílení kapacity zemí severní Afriky při zásahu a záchraně života migrantů v nouzi. V této oblasti je rovněž potřeba zvážit zřízení evropského systému pohraniční stráže.

Robustní azylová politika

Prioritou je zajistit úplné a soudržné zavedení společného evropského azylového systému prostřednictvím nového mechanismu monitorování. Nejdůležitějším aspektem je prosazovat systematické zjišťování totožnosti a snímání otisků prstů a omezit zneužívání systému posílením zásady bezpečné země původu. Prioritou je také hodnocení a následná revize dublinského systému. Tyto kroky by měly být učiněny do poloviny roku 2016.¹⁴

Nová pravidla legální migrace

Přes značný příliv migrantů, který může být někdy vnímán negativně, je však potřeba zachovat atraktivitu Evropy. K tomu má dopomoci přezkum a modernizace systému modrých karet a maximalizace výhod migrace pro jednotlivce i země původu. Je potřeba vytvořit specializovanou platformu pro spolupráci s členskými státy, podniky a odbory ohledně ekonomické migrace. Důležité je také zajistit levnější, rychlejší a bezpečnější převody finančních prostředků migrantů. V rámci této oblasti je zvažováno vypracování systému k vyjádření zájmů. Tento systém by používal ověřitelná kritéria pro automatický počáteční výběr potenciálních migrantů.

3.3 Migrační krize v EU

Evropská migrační krize, též zvaná uprchlická krize, je od roku 2015 probíhající politická krize v Evropské unii. Je způsobena velkým počtem migrantů, a to jak ekonomických migrantů, tak i uprchlíků. Mezi hlavní migrační trasy, přes které se uprchlíci dostávají do Evropy, patří **Středomořská trasa** přes Itálii a Maltu. Touto trasou připlulo mezi lednem a zářím 2015 do Evropy více než 120 000 migrantů a uprchlíků. Většina z nich cestovala na lodích pašeráků z Libye, Tuniska či Egypta. Poté, co se dostali do Itálie,

¹³ Z celkového počtu 24 000 migrantů zachráněných od začátku roku 2015 v Sicilském průlivu bylo téměř 7300 osob zachráněno prostřednictvím agentury Frontex.

¹⁴ Za rok 2014 bylo zaznamenáno 626 715 žadatelů o azyl, což představuje oproti předchozímu roku nárůst o 45%.

pokračovali napříč Apeninským poloostrovem do Rakouska, Francie či Německa. Tato trasa je mimořádně nebezpečná, což vedlo i k několika tragédiím a ztrátám na životech. Nejpočetnější skupinou migrantů na této trase byli Eritrejci a Nigerijci.

Druhou a zároveň významnější trasou je **Balkánská trasa**. Více než 350 000 tisíc osob se dostalo do Evropy přes východní oblast Středozemního moře z Turecka do Řecka či na řecké ostrovy (především na ostrov Lesbos nebo Kos). Tato trasa se zdála být bezpečnější a někteří uprchlíci ji uskutečňovali sami bez spoléhání na pašeráky. Odtud uprchlíci pokračovali dále přes oblast Balkánského poloostrova. Velký význam má především oblast západního Balkánu, kde v období od ledna do srpna roku 2015 přešlo více než 155 000 uprchlíků ze Srbska do Maďarska. Touto trasou putovali zejména západní Balkánci, především Kosované a Albánci a další uprchlíci, kteří putovali z Řecka dál do Evropské unie. Velký nápor tedy zažily nejen řecké hranice, ale také hranice maďarské (Migration Policy, 2015).

3.3.1 Příčiny migrační krize

Za hlavní příčiny této krize jsou považovány především vojenské intervence a podpora protivládních sil na Středním či Blízkém východě, v severní Africe a také jižní Asii. Tyto skutečnosti utváří migrační trendy v Evropě. Faktory, které k migrační krizi pomohly, mohou být také akce prováděné či podporované Spojenými státy americkými, či evropskými zeměmi, jako je Velká Británie, Francie, Itálie nebo Německo. Operace těchto zemí totiž vedly k rozpadu režimů, které sice byly autoritativní a nedemokratické, nicméně udržovaly v oblasti klid. Situace eskalovala v Iráku, kde vznikl mezinárodně neuznávaný Islámský stát, který se v důsledku nestability v sousední Sýrii, rozšířil i na část území Sýrie (Týden, 2015). Proto je to především občanská válka v Sýrii¹⁵, která vede ke stálému zvyšování počtu Syřanů v Evropě. Není tedy zvláštní, že právě Syřané tvoří nejpočetnější skupinu migrantů, kteří hledají v Evropě bezpečí (Council Foreign Relations, 2015). Činnost teroristické organizace Islámský stát a dalších stran angažujících se v syrském konfliktu vyhnala z domovů více než 9 milionů Syřanů. Odtud tedy vychází další možná příčina, kterou je samotný islamismus. Ten totiž v sobě skýtá určité prvky neslučitelné s demokracií. Je to např. právo šaría, postavení žen či nevěřících dle islámského učení, ale také pojetí džihádu (Grohmann, 2014). Nicméně do Evropy přicházejí migranti také ze zemí, které nebyly vojensky intervenovány a jsou nestabilní dlouhodobě. Jsou to země v některých oblastech Afriky, jako je např. Mali

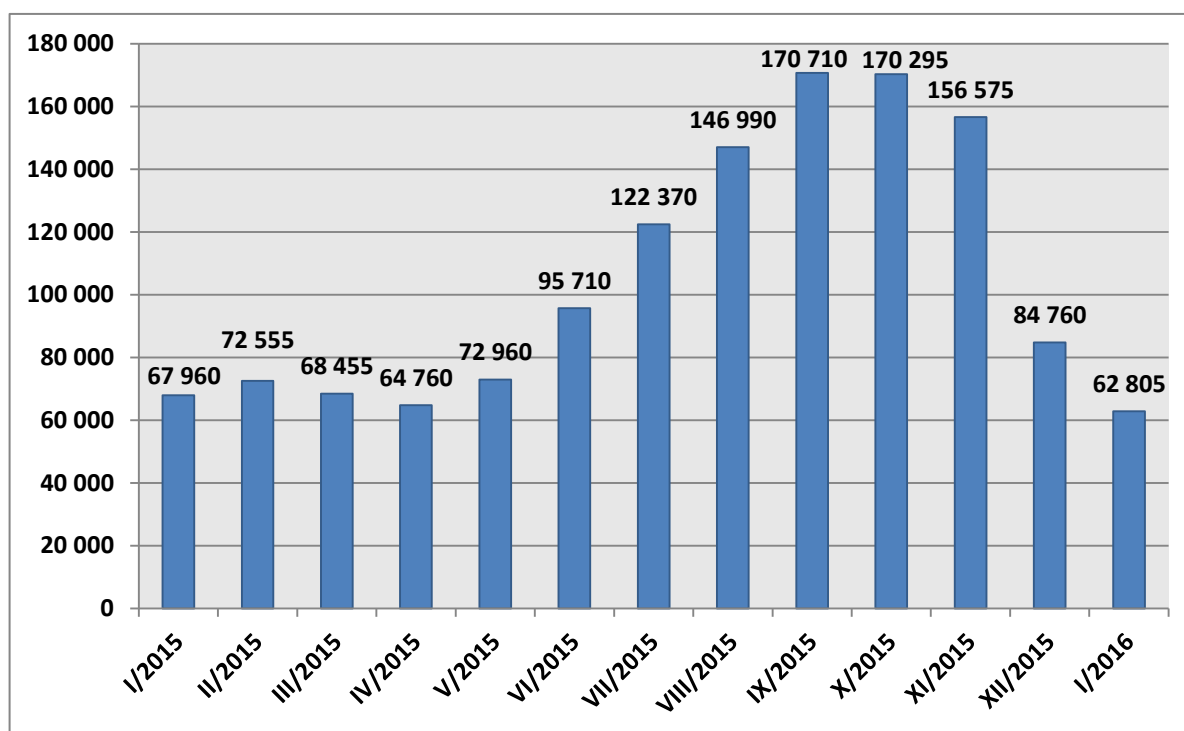
¹⁵ Občanská válka v Sýrii vypukla v březnu roku 2011 v rámci tzv. Arabského jara.

či Nigérie. Tyto země jsou nestabilní již od zániku statutu zámořské kolonie západoevropských států, jako je Francie či Velká Británie.

3.3.2 Aktuální situace

Rok 2015 se stal rokem, kdy do Evropy připlulo více než milion uprchlíků. Dle Eurostatu se jedná až o 1 255 640 žádostí o azyl v roce 2015, což představuje dvojnásobek oproti roku 2014. Jak je patrné na následujícím grafu 3.1, největší příliv migrantů byl zaznamenán ve druhé polovině roku 2015. Vůbec největší počet byl zaznamenán v září a říjnu roku 2015, kdy počet migrantů překročil 170 000.

Graf 3.1 Měsíční vývoj počtu migrantů v Evropské unii v letech 2015 - 2016

Zdroj: Eurostat, 2016, vlastní zpracování

Statistika Eurostatu uvádí, že v lednu roku 2016 již přibylo dalších 62 805 migrantů. Organizace spojených národů pro uprchlíky (UNHCR) na začátku dubna roku 2016 uvádí již 172 945 uprchlíků, kteří se do EU dostávají zejména přes Řecko. Z tohoto celkového počtu je to až 152 981 uprchlíků. Dalších 19 326 bylo zaznamenáno v Itálii a 638 ve Španělsku. V rámci tohoto krátkého časového období však již 711 osob zemřelo či je pohřšováno. Za celý rok 2015 zemřelo na cestě do Evropy více než 3 770 migrantů. Většina těchto osob zemřela na cestě ze severní Afriky do Itálie. Více než 800 osob zahynulo

v Egejském moři při cestě z Turecka do Řecka. K největšímu počtu úmrtí dochází zpravidla v letních měsících. Nicméně v roce 2015 to byl duben, kdy zemřelo více než 1200 osob. K této skutečnosti nejvýrazněji přispělo ztroskotání lodi, která přes Středozemní moře převážela přes 800 uprchlíků (BBC, 2016).

Jak již bylo zmíněno výše, nejpočetnější skupinu migrantů tvoří Syřané. Z celkového počtu migrantů tvořili ve 3. čtvrtletí více než jednu třetinu. Právě v tomto 3. čtvrtletí byl nárůst počtu Syřanů vůbec nejvyšší. Druhou nepočetnější národností jsou Afghánci. V období od července do září došlo také k výraznému nárůstu u Iráčanů, což koresponduje s nárůstem Syřanů. Naopak došlo k výraznému poklesu Kosovanů, kteří na začátku roku 2015 tvořili až 26% migrantů v Evropské unii, zatímco ve 3. čtvrtletí již netvořili ani 1%. Ostatní národnosti udržovaly po tato tři zaznamenaná čtvrtletí spíše vyrovnaný trend.

Tab. 3.1 TOP 10 národností migrantů v Evropské unii za 1. – 3. čtvrtletí roku 2015

	1. čtvrtletí	2. čtvrtletí	3. čtvrtletí
Sýrie	16%	21%	33%
Afghánistán	7%	13%	14%
Irák	4%	6%	11%
Kosovo	26%	5%	<1%
Albánie	4%	8%	6%
Srbsko	3%	2%	<1%
Pákistán	3%	4%	5%
Ukrajina	3%	3%	<1%
Nigérie	2%	3%	3%
Somálsko	2%	2%	1%
Ostatní	26%	27%	21%

Zdroj: Eurostat News Releases, 2015, vlastní zpracování

Většina uprchlíků, která mířila do zemí Evropské unie, měla za cíl dostat se hlavně do **Německa**. Důvodem, proč chtějí právě tam, může být jednodušší vstup do Německa, které je

jednou z ekonomicky nejsilnějších zemí EU. Zároveň je jistě důležitým faktorem náboženství, jelikož v Německu existuje poměrně velká muslimská komunita. Německo navíc poskytuje značné **finanční prostředky náboženským obcím etnických menšin**. Náboženské obce o 50 členech mají právo na příspěvek, který činí 150 000 EUR ročně, nicméně vlastní aktivitou a počtem členů se může vyšplhat až na 400 000 EUR ročně. Pokud tato obec přesáhne 1000 osob, má nárok až na 2,5 milionů EUR ročně. Islámské obce tyto peníze rozdělují mezi své členy a rodiny, čímž si je zavazují. Právě takový druh finanční podpory jiné státy EU nenabízí. Nicméně v poskytování příspěvku uprchlíkům není Německo nejštedřejší zemí. V Německu obdrží uprchlík na týden 150 EUR, dítě do 10 let 50 EUR a do 18 let 75 EUR. Podstatně štedřejší je např. Švédsko, které poskytuje týdně až 300 EUR na dospělého uprchlíka a 250 EUR na dítě bez ohledu na věk. O něco méně získávají uprchlíci ve Francii, kde týdenní příspěvek činí 230 EUR a na dítě 150 EUR. Tyto dvě země navíc vyplácí příspěvky na bydlení v rozmezí od 150 – 250 EUR měsíčně (Kouba, 2016). Německo je také zemí, kde je zaveden tzv. systém EASY (Erstverteilung von Asylbegehrenden). Systém je provozovaný Ministerstvem pro migraci a uprchlíky a jeho cílem je poskytnout nutnou první pomoc nově přichozím tak, že je přerozdělí po celé zemi na základě systému kvót. Po přijetí žádosti je uprchlíkovi přiděleno místo, kde o něj bude postaráno a kde následně může podat žádost o azyl. Tento systém však má své trhliny a někteří uprchlíci jsou do něj zapsáni i dvakrát. Zároveň někteří uprchlíci měli až 4 nebo 5 různých identit (Učňová, 2016). Proto přichází Německo s novým návrhem na zavedení uprchlických průkazů, který bude obsahovat podrobné informace o identitě, otisky prstů, informace o zdravotním stavu, očkování, ale také o vzdělání a kvalifikaci. Tím by se mělo předejít právě podvodům s falešnou identitou. Tento systém uprchlických průkazů by měl být zaveden od léta 2016 (iDNES, 2015).

Jak uvádí Tab. 3.2, obdobnému náporu migrantů čelilo také **Maďarsko**. Maďarská vláda však v boji s nelegálními migranty zareagovala velmi razantně. Výsledkem bylo postavení plotu na maďarsko – srbských hranicích. To však vedlo k situaci, kdy se v září na této hranici začaly shromažďovat stovky migrantů, a někteří čekající běženci se začali radikalizovat. Maďarské zásahové jednotky však utečence udržely v srbském příhraničním pásmu. Řada uprchlíků se snažila maďarský plot obejít, a to zejména přes Chorvatsko a Slovinsko (Parlamentní listy, 2015). Lze vysledovat, že ve 3. čtvrtletí dosáhlo právě Maďarsko jednoho z největších nárůstů počtu migrantů. Vůbec největší relativní nárůst uprchlíků v tomto čtvrtletí však byl zaznamenán ve Finsku, kde stoupl počet z 1605 migrantů na 15 130, což pro tuto zemi znamenalo nárůst až 842%. Značný příliv uprchlíků však

zaznamenala i další severská země, kterou je Švédsko. Ta se v celkovém počtu migrantů umísťovala dokonce na 3. pozici. Jak již bylo zmíněno výše, Švédsko je pro migranty výhodně především díky systému štedřejších finančních podpor. Až 208% nárůst byl zaznamenán také v Norsku, tedy v zemi mimo Evropskou unii. Situace v této zemi od 2. čtvrtletí, kdy zde bylo 2760 migrantů, eskalovala až na 8505 migrantů ve 3. čtvrtletí (Eurostat, 2015).

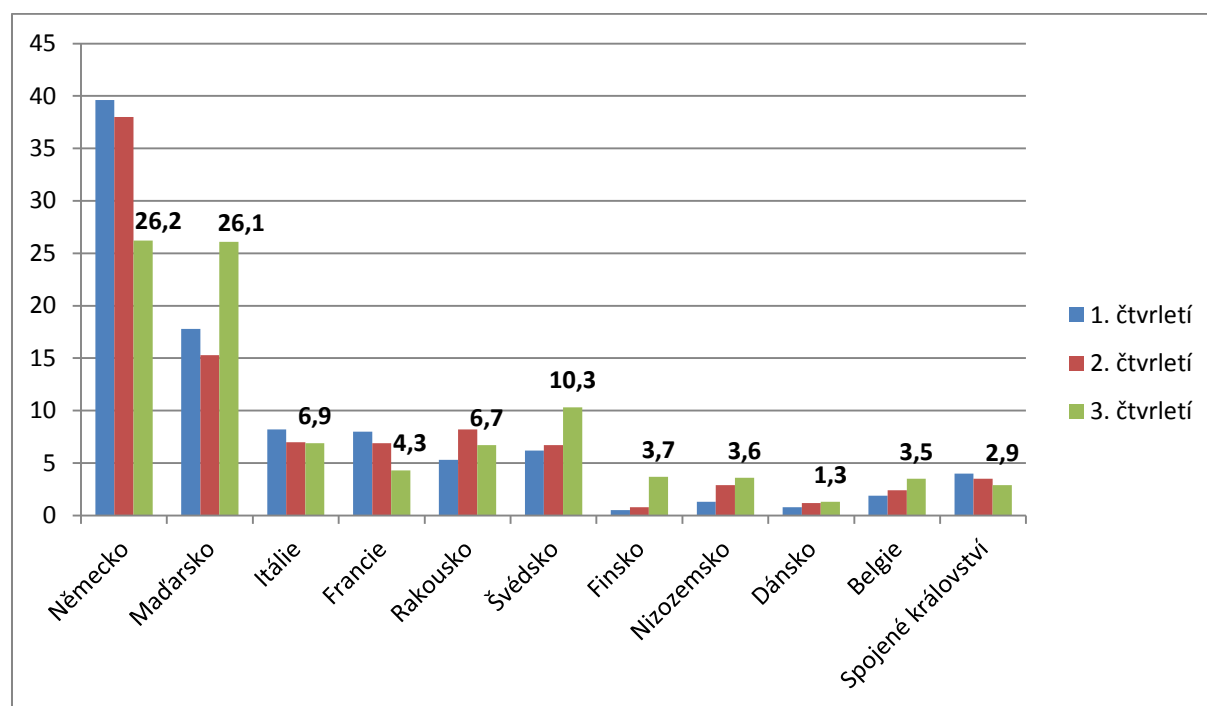
Tab. 3.2 Země Evropské unie s největším počtem migrantů mezi 4. čtvrtletím 2014 až 3. čtvrtletím 2015

	4. čtvrtletí 2014	1. čtvrtletí 2015	Změna v % 1.čtv./4.čtv.	2. čtvrtletí 2015	Změna v % 2.čtv./1.čtv.	3. čtvrtletí 2015	Změna v % 3.čtv./2.čtv.
Německo	55310	73120	32%	80935	11%	108305	34%
Maďarsko	27925	32810	17%	32675	0%	108085	231%
Švédsko	19370	11415	-41%	14295	25%	42520	197%
Itálie	21285	15245	-28%	14895	-2%	28395	91%
Rakousko	10565	9705	-8%	17395	79%	27600	59%
Francie	15515	14770	-5%	14895	-1%	17640	20%
Finsko	1100	960	-13%	1605	67%	15130	842%
Nizozemsko	4375	2425	-45%	6270	159%	14775	136%
Belgie	4090	3440	-16%	5040	47%	14650	191%
Spojené království	8155	7335	-10%	7470	2%	11870	59%
Dánsko	3700	1505	-59%	2495	66%	5520	121%
Česká republika	280	355	27%	275	-24%	260	-5%
EU celkem	184200	184815	0%	213200	15%	413815	94%

Zdroj: Eurostat News Releases, 2015, vlastní zpracování

Pro srovnání obsahuje výše uvedená tabulka 3.2 vývoj situace v České republice. Je patrné, že jako v jedné z mála evropských zemí docházelo spíše k poklesu migrantů, kteří by se chtěli usadit v České republice. Pro ilustraci je uveden také graf 3.2, který zaznamenává procentuální podíl migrantů ve vybraných zemích Evropské unie na celkovém počtu žadatelů o azyl. Je patrné, že při zvyšujícím se počtu uprchlíků, ke kterému ve 3. čtvrtletí docházelo, se zvyšoval podíl azylantů především v Maďarsku a dostal se na obdobnou úroveň Německa, kde však docházelo k poklesu na celkovém podílu žadatelů o azyl. Ke stejnému rostoucímu trendu, jako byl zaznamenán v Maďarsku, docházelo také ve Švédsku či Finsku, ale také v Nizozemsku a Belgii. Ostatní země zaznamenávaly na úkor těchto zemí spíše klesající trend.

Graf 3.2 Podíl počtu žadatelů o azyl ve vybraných zemích na celkovém počtu žadatelů za 1. – 3. čtvrtletí roku 2015

Zdroj: Eurostat News Releases, 2015, vlastní zpracování

3.3.3 Reakce Evropské unie na migrační tlaky

Po tragických událostech, ke kterým došlo v dubnu roku 2015 ve Středomoří (viz kap. 3.3.2), se představitelé členských států a vlád EU dohodli, že vynaloží veškeré úsilí, aby na moři neumírali další lidé. Tehdejší reakce se orientovala především na posílení přítomnosti na moři, boj proti obchodníkům s lidmi, předcházení nelegálním migračním

tokům a k posílení vnitřní solidarity a odpovědnosti. Významným krokem bylo 13. května 2015 přijetí **Evropského programu pro migraci** (viz kap. 3.2.8). Program se vztahuje na všechny aspekty řízení migrace a zcela komplexním způsobem nahlíží na vnitřní i vnější aspekty. Nedlouho poté zřídila Rada v souladu s pokyny Evropské rady vojenskou operaci **EUNAVFOR MED (SOPHIA)**, jejímž účelem je rozbít operační model převaděčů a obchodníků s lidmi ve Středomoří. Tato námořní operace byla oficiálně zahájena 22. června 2015. Je prováděna v několika po sobě jdoucích fázích, přičemž první je soustředěna na sledování a vyhodnocování sítí převaděčů a obchodníků s lidmi. 7. října byl zahájen první krok druhé fáze operace EUNAVFOR MED (SOPHIA) na volném moři, neboť tato operace splnila všechny vojenské cíle související s první fází zaměřenou na shromažďování a analýzu informací, a to včetně zpravodajských. V této době tedy bylo v souladu s mezinárodním právem umožněno vstupovat na palubu podezřelých plavidel, tato plavidla prohledávat, zajišťovat a odkloňovat na volném moři¹⁶. 18. ledna 2016 byly splněny veškeré podmínky pro to, aby byla v rámci operace EUNAVFOR MED SOPHIA na volném moři uplatněna rezoluce Rady bezpečnosti OSN 2240, která posiluje pravomoc operace Sophia přijímat opatření proti převaděčství migrantů a obchodování s lidmi směrem z území Libye a z blízkosti jejího pobřeží ve druhé fázi operace.

Na konci měsíce května roku 2015 předložila Evropská komise **první balíček** opatření pro řešení migrační krize, který zahrnoval návrh na mimořádnou relokační 40 000 osob přicházejících z Itálie a Řecka, které potřebují mezinárodní ochranu. Toto rozhodnutí bylo přijato na zasedání Rady pro spravedlnost a vnitřní věci věnované migraci 14. září. Součástí balíčku bylo doporučení, v němž jsou členské státy žádány o znovu usídlení dalších 20 000 osob, pocházejících z uprchlických táborů v Jordánsku a autonomní oblasti Kurdistanu. Dále balíček obsahoval *Akční plán EU proti pašování migrantů*, pokyny pro snímání otisků a zároveň také veřejné konzultace o budoucnosti směrnice o modré kartě. **Druhý balíček** návrhů byl přijat 9. září 2015. Tento balíček zahrnoval návrh na mimořádnou relokační až 120 000 osob, které pocházejí ze zemí v přední linii a jednoznačně potřebují mezinárodní ochranu. Toto rozhodnutí o **evropském systému povinných kvót** bylo definitivně přijato 22. září a zahrnovalo vytvoření dočasného a výjimečného mechanismu pro relokační osob z Itálie a Řecka do jiných států EU (Evropská rada, 2016). Mezi 120 000 osob bylo původně zahrnuto 50 400 osob z Řecka, 15 600 z Itálie a 54 000 z Maďarska. Protože však Maďarsko odmítlo být zahrnuto do tohoto režimu nouzového přemístění a údajně nemá s migranty

¹⁶ Výbor se rozhodl přejmenovat tuto operaci na operaci Sophia podle jména dítěte narozeného na lodi zapojené do operace.

takový problém, byl původní počet snížen na 66 000 osob. Původních přidělených 54 000 osob pro relokační z Maďarska bude po uplynutí jednoho roku rovnoměrně rozloženo na osoby z Itálie a Řecka. Tab. 3.3 uvádí země Evropské unie, které musí v rámci systému kvót přijmout více než 1000 uprchlíků. Největší počet uprchlíků musí přijmout Německo, a to konkrétně 17 036 uprchlíků, z toho 4027 z Itálie a 13 009 z Řecka. Německo je následováno Francií, Španělskem či Polskem. Pro srovnání Česká republika musí přijmout 1591 uprchlíků, z toho 376 přicházejících z Itálie a 1215 z Řecka. Je patrné, že největší příliv uprchlíků bude dále postupovat z Řecka.

Tab. 3.3 Země EU, jejichž kvóty zahrnují více než 1000 uprchlíků

	Itálie	Řecko	Celkově
Německo	4027	13009	17036
Francie	3064	9898	12962
Španělsko	1896	6127	8113
Polsko	1201	3881	5082
Nizozemsko	922	2978	3900
Rumunsko	585	1890	2475
Belgie	579	1869	2448
Švédsko	567	1830	2397
Rakousko	462	1491	1953
Portugalsko	388	1254	1642
Česká republika	376	1215	1591
Maďarsko	306	988	1294
Finsko	304	982	1286
Ostatní	15600	50400	66000

Zdroj: European Commission, 2015, vlastní zpracování

Největšími podporovateli uprchlických kvót byly samozřejmě ty země EU, které byly migrační vlnou zatíženy nejvíce. Jedná se např. o Německo, Rakousko, Itálii či Řecko.

Naproti tomu jiné země, mezi které patří Česká republika¹⁷, Slovensko, Maďarsko a Rumunsko, byly zásadně proti principu kvót. Finsko se zcela zdrželo hlasování. V případě neplnění kvót, které byly přijaty kvalifikovanou většinou, se však země může vystavit uvalení sankcí.

Součástí druhého balíčku byl také mechanismus trvalé relokační pro všechny členské státy. Ten však dosud nebyl přijat. Dále balíček obsahoval společný evropský seznam bezpečných zemí původu, závazek naplnění účinnější návratové politiky či pokyny k pravidlům pro zadávání veřejných zakázek v oblasti opatření na pomoc uprchlíkům. V neposlední řadě zahrnoval opatření na řešení vnějšího rozměru uprchlické krize a rovněž svěřenecký fond pro Afriku, na který EU vyčlenila 1,8 miliardy EUR.

V polovině října byl Evropskou radou přijat soubor priorit, zaměřených na spolupráci se zeměmi původu a tranzitu, posílení vnějších hranic EU a navracení a zpětné přebírání osob. V otázce spolupráce se zeměmi původu vysocí představitelé přivítali dohodu o společném akčním plánu EU a Turecka a dohodli se, že na nadcházejícím summitu ve Vallettě (11. – 12. 11. 2015) dosáhnou konkrétních operativních opatření. Na Vallettském summitu o migraci se hlavy států a předsedové vlád zemí EU setkali s partnery z afrických zemí a výsledkem byl akční plán, jež byl zaměřen na pět prioritních oblastí. Mezi tyto oblasti patřilo řešení základních příčin migrace, zlepšení činnosti v oblasti prosazování způsobů legální migrace, zvýšení ochrany migrantů a žadatelů o azyl, boj proti vykořisťování migrantů a obchodování s nimi, a v neposlední řadě lepší spolupráce v oblasti navracení, readmise a reintegrace. Zasedání lídrů EU s Tureckem proběhlo 29. listopadu 2015 a výsledkem byl společný akční plán s cílem řešit uprchlickou krizi způsobenou situací v Sýrii. Evropská unie se zavázala poskytnout dodatečné prostředky v počáteční výši 3 miliardy EUR na uprchlický nástroj EU pro Turecko s cílem pomoci Turecku zlepšit situaci syrských uprchlíků, kteří se v současné době nacházejí na jeho území. Rovněž byla stanovena posílená spolupráce, která se projevila v dohodě o zpětném přebírání osob mezi EU a Tureckem, která bude uplatňovaná od června 2016. V neposlední řadě je důležitou prioritou partnerství dokončení procesu liberalizace víz pro občany Turecka v schengenském prostoru, což je považováno za určitou protislužbu, které má být dosaženo do října roku 2016. Turecko však nebylo jedinou zemí, které EU přislíbila 3 miliardy EUR. EU přislíbila podporu ve stejné výši rovněž syrskému lidu v Sýrii,

¹⁷ Na počátku dubna roku 2016 odjelo 25 iráckých křesťanských uprchlíků z České republiky za údajně lepšími podmínkami do Německa, kde také požádali o azyl. Přesídlení iráckých křesťanů do ČR organizuje Nadační fond Generace 21, který bude vzhledem k této situaci pravděpodobně zrušen. Tento dobrovolný odchod uprchlíků z České republiky však není jediný. Další 16 iráckých křesťanských uprchlíků, jež našli zázemí v Brně, se dobrovolně vzdalo možnosti získat azyl v ČR. Údajně má i tato skupina namířeno do Německa.

ale i uprchlíkům a komunitám v sousedních zemích, které uprchlíky přijímají (Evropská rada, 2016).

Důležitým nástrojem při řešení migrační krize se stávají také tzv. hotspoty. V únoru roku 2016 založilo Řecko čtyři nová přijímací místa poblíž tureckých břehů. Hotspoty existují na ostrovech Leros, Chios, Lesbos a Samos. Nicméně v současné době nefungují tak efektivně, jak by bylo potřeba. Často jsou přeplněné, chaotické, migranti nejsou řádně registrováni a nejsou všem odebrány otisky prstů. Chystá se i otevření pátého na ostrově Kos, nicméně tento hotspot prozatím není připraven k provozu. V rámci těchto hotspotů musejí být všichni migranti registrováni a musejí jim být odebrány otisky prstů. Jsou zde dostupné nákladní kontejnery, které slouží jako dočasná ubytovací zařízení, ve kterých migranti čekají na registraci (Parlamentní listy, 2016). V Itálii se předpokládá zřízení šesti hotspotů – v Lampeduse, Pozzallo, Porto Empedocle / Villa Sikanía, Trapani, Augusta a Taranto. Plně funkční jsou v současné době pouze dva, a to v Lampeduse a Pozzalu. Třetí hotspot v Trapani bude plně funkční, až budou dokončeny potřebné rekonstrukční práce. Tyto práce v současné době probíhají také v Tarantu. Plány pro hotspoty v Augustě a Porto Empedocle / Villa Sikanía prozatím nebyly dokončeny (European Commission, 2016).

4. Problematika migrace a multikulturalismu v České republice

Od roku 1993, kdy vznikla samostatná Česká republika, prošla migrační politika zásadním vývojem. Česká republika byla na počátku 90. let minulého století v oblasti migrace zemí spíše zdrojovou. Nicméně na přelomu 20. a 21. století došlo k velkému nárůstu žadatelů o mezinárodní ochranu a tranzitujících cizinců, čímž se Česká republika stala zemí, která je z hlediska dlouhodobého či trvalého usazení pro cizince migrující za práci a obchodem zemí spíše cílovou. Migrace představuje komplexní a dynamický jev, který s sebou přináší určité společenské a ekonomické dopady. Vstup, pobyt a integrace cizinců na území České republiky jsou procesy, které mohou přinášet jak pozitivní, tak i negativní dopady pro českou společnost. Tyto procesy jsou do jisté míry závislé na aktivním a flexibilním přístupu České republiky (MVČR, 2015). Problematika přistěhovalectví a migrace byla v České republice dlouhou dobu chápána jako cosi spíše okrajového. Postupně však významnost této problematiky narůstala a v dnešní době je v důsledku migrační krize poměrně velmi diskutovaným tématem.

4.1 Vývoj migrační politiky České republiky

V období první světové války (1914 – 1918) čelila tehdejší část Československa v kontextu ruské revoluce v roce 1917 migrační vlně emigrujících Rusů. Následoval příliv migrantů z nacistického Německa před vypuknutím druhé světové války. V letech **1948 – 1989** nemělo Československo téměř žádné mezinárodní migranty. Tehdejší komunistický režim uplatňoval velmi restriktivní migrační politiku, která značně omezovala volný pohyb osob přes mezinárodní hranice. Migrační toky byly tvořeny zejména občany ostatních socialistických/komunistických zemí. K většímu přílivu těchto občanů došlo převážně v **70. a 80. letech** na základě podepsaných mezivládních smluv, které byly prostředkem tzv. internacionální pomoci mezi tehdejšími socialistickými/komunistickými zeměmi. V rámci tohoto mechanismu přicestovali do Československa především studenti, učni či pracovníci, pocházející z Polska, Vietnamu, Maďarska, Kuby, Mongolska či Angoly a Koreje. Tito občané zde získávali vzdělání, zkušenosti a zároveň zacelovali některé mezery na trhu práce (např. v potravinářském průmyslu, obuvnictví, sklářství či metalurgii). Tento systém tvořil v 80. letech až 60 000 těchto pracovníků (Drbohlav, 2008). Jak uvádí Barša a Baršová (2005), na konci roku 1990 pracovalo na území České republiky 23 113 občanů

z Vietnamu¹⁸, 3 790 občanů z Polska, 274 občanů Mongolska, 101 občanů Kuby a 142 občanů pocházejících z Angoly. V roce 1993 však skončila platnost těchto smluv a bylo povoleno pouze 1330 pracovníkům v zemi nadále pobývat (Drbohlav, 2008).

Zásadním mezníkem ve vývoji migrační politiky ČR byly v letech **1989 – 1990** především politické změny. České země se staly součástí demokratického Západu. V tomto období byl zaznamenán relativně nízký příliv uprchlíků z politických důvodů a mnohem výraznější příliv migrantů z ekonomických důvodů, což znamenalo zčásti i trvalé přistěhovalectví celých rodin (Aslan a kol, 2011).

Vývoj migrační politiky ČR je často periodizován do tří nejdůležitějších vývojových období. **První vývojové období (liberální)** začíná těsně po revoluci a probíhalo v letech **1990 – 1995**. Tato etapa je spojována s nahrazováním starých kultur novými a nulovou integrační politikou. Tehdejší migrační politika rozhodně nepatřila k prioritám tehdejších vlád. Proto je toto období označováno také jako tzv. „*laissez faire*“ (Kušniráková, Čížinský, 2011). Tento přívlastek umožňoval „téměř každému, aby vstoupil na území a dělal zde, co chce“. Zákon o pobytu cizinců, který nabyl účinnosti v roce 1992, neusiloval ani tak o omezování migrace jako spíše jen o její sledování, evidenci a možnost policejně zasáhnout proti nelegální migraci a cizincům, kteří by nerespektovali zákonné požadavky. Během této etapy byly vytvořeny také základy právní regulace a institucionální zajištění pobytu zvláštních skupin cizinců, které vyžadovaly pomoc společnosti. Těmito zvláštními skupinami tedy byli žadatelé o azyl, uprchlíci a osoby přicházející z oblastí válečných konfliktů¹⁹. Bezprostředně po listopadové revoluci docházelo především k migraci návratové, která spočívala ve spontánních návratech emigrantů, kteří Československo v době komunismu opustili a také v návratech příslušníků starších krajaňských komunit z východní Evropy, Balkánu či Asie (Barša, Baršová, 2005).

Druhé období (restriktivní) probíhalo v letech 1996 – 1999. Toto období bylo bezpochyby ovlivněno socioekonomickou situací v Česku a prvotními kroky v oblasti institucionalizace problematiky migrace (Evropské hodnoty, 2013). Vzhledem k relativně dobré životní úrovni české společnosti, atraktivitě české ekonomiky pro zahraniční pracovní síly či díky geografické poloze státu v rámci střední Evropy se počet migrantů zvyšoval. Byl zaznamenán příliv mnoha tranzitních migrantů, kteří se pokoušeli dostat dále na západ. Významným milníkem tohoto období byla kandidatura České republiky na členství v Evropské unii, což vedlo k přibližování se evropskému *acquis*. Docházelo tedy ke změnám

¹⁸ V roce 1974 byla podepsána první dohoda o odborné přípravě občanů z Vietnamu v česko-slovenských organizacích. V rámci této dohody bylo do středních odborných učilišť přijato 5000 vietnamských občanů.

¹⁹ Právní úpravu zajistil zákon č. 498/1990 Sb. o uprchlících.

v právních aspektech, které se staly systematictější, selektivnější a restriktivnější (Drbohlav, 2008). Zároveň došlo k přijetí velmi restriktivního cizineckého zákona a nového azylového zákona, které nabyly účinnosti 1. ledna 2000²⁰. Nový cizinecký zákon způsobil mnoho potíží dotčeným cizincům a dočasné zastavení imigrace. Zároveň umožnil všem cizincům, aby po deseti letech dlouhodobého pobytu zažádali o trvalý pobyt. Během tohoto prvního desetiletí od roku 1989 do roku 1999 bylo evidováno až 131 400 osob, které se do České republiky trvale přistěhovaly. Na druhé straně se odstěhovalo 43 700 osob (Barša, Baršová, 2005).

Třetí období (konsolidační), které probíhá **od roku 1999 až do současnosti**, pokračuje v nastoleném režimu institucionalizace, utužování pravidel vstupu a pobytu na území. V důsledku kandidatury České republiky do Evropské unie samozřejmě docházelo také ke konvergenci českého a unijního práva (Evropské hodnoty, 2013).

V rámci přístupu České republiky k **legální migraci**, byl v roce 2003 vládou přijat významný koncepční dokument nazvaný **Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců**. Tento dokument vymezil šest zásad, které vytyčují směr migrační politiky České republiky (MVČR, 2015):

1. **Zásada** je založena na důsledném prosazení řídicí role České republiky v oblasti migrace, a to s ohledem na mezinárodní závazky, které pro ni plynou z členství v Evropské unii.
2. **Zásada** vymezuje migrační politiku státu, která je založena na koordinovaném postupu všech státních orgánů, orgánů územní a zájmové samosprávy a na podpoře dalších subjektů zabývajících se migrací.
3. **Zásada** poukazuje na zaměření migrační politiky, které spočívá v odstraňování všech forem nelegální migrace a jiných nelegálních aktivit, a to jak opatřeními na poli mezinárodní spolupráce, tak i opatřeními národními.
4. **Zásada** uvádí, že migrační politika státu neklade překážky legální migraci a podporuje takovou imigraci, která je pro stát a společnost v dlouhodobé perspektivě přínosná.
5. **Zásada** předpokládá při realizaci migrační politiky široké zapojení nevládních a dalších organizací občanské společnosti.

²⁰ Zákon č. 325/1995 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky (zákon o azylu) a zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů (zákon o pobytu cizinců).

6. **Zásada** vyjadřuje, že se Česká republika spolupodílí na úsilí světového i evropského společenství na řešení migračních důsledků humanitárních krizí a na odstraňování příčin těchto jevů.

Zdůrazňován byl tedy především aktivní a zodpovědný přístup založený na respektování závazků plynoucích z mezinárodních úmluv, smluv a doporučení v oblasti migrační politiky. Je zde tedy patrný odklon od dřívějšího „laissez faire“. Přesto se však nejednalo o plnohodnotnou strategii, ale spíše o určitý referenční rámec této problematiky. Prioritou vládních orgánů v oblasti migrace je formulace účinných opatření, která budou podporovat řízenou legální migraci a současně minimalizovat migraci nelegální (MVČR, 2015).

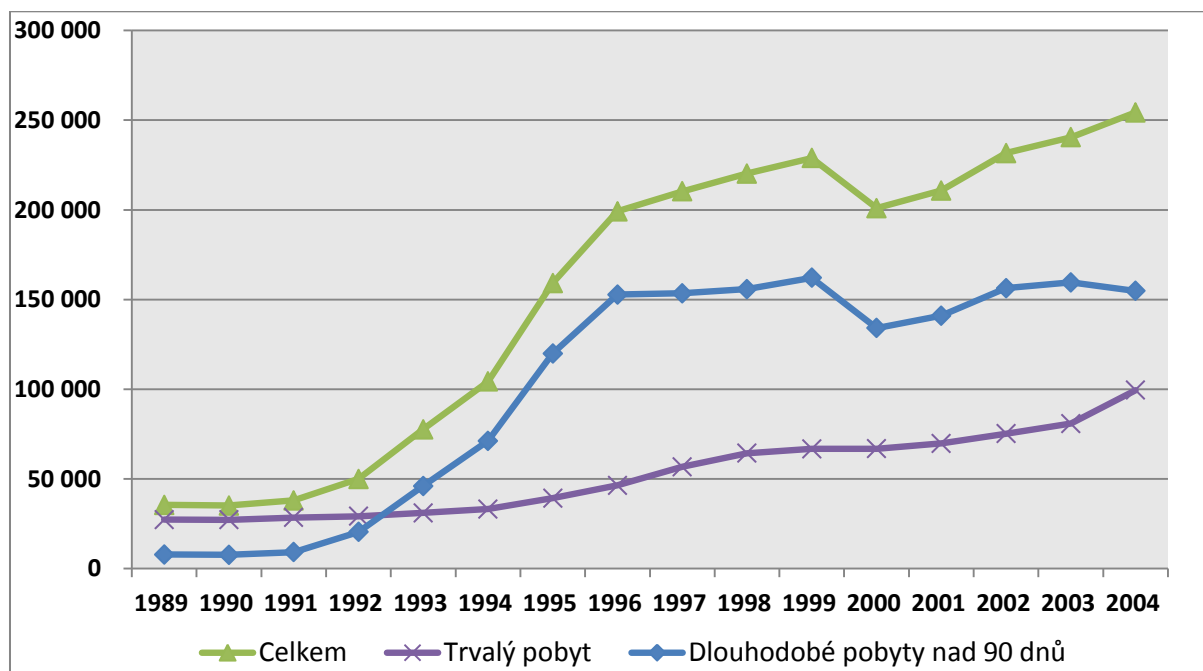
Zároveň byl v roce 2003 vypracován pětiletý projekt **Výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků**, jehož cílem bylo přivést do České republiky kvalifikované zahraniční pracovníky, kteří budou schopni přispívat k rozvoji ekonomiky a společně s jejich rodinami se natrvalo integrovat do české společnosti. Dalším úkolem projektu bylo také vyzkoušet a optimalizovat nástroje aktivního migračního managementu a najít úzká místa v legislativě v oblasti pracovní migrace. Po skončení pilotní fáze v roce 2008 se stal projekt součástí aktivní migrační politiky v této oblasti (MVČR, 2015).

V oblasti potírání **nelegální migrace** připravila vláda České republiky v roce 2003 **Akční plán boje s nelegální migrací**. Tento Akční plán, který je každoročně aktualizován, byl schválen Usnesením vlády České republiky č. 108 ze dne 4. února 2004. Vychází z výše uvedené zásady č. 3 a navazuje na úkoly stanovené *Národním akčním plánem boje proti terorismu*. Cílem tohoto koncepčního dokumentu bylo nalézat a realizovat taková řešení a opatření, která mohou minimalizovat nelegální migraci a motivovat cizince spíše k legálnímu vstupu a pobytu na území České republiky. Akční plán obsahoval harmonogram pro plnění opatření, která byla rozvržena do pěti základních oblastí, mezi které patří prevence, kontrola a sankce, legislativa, mezipřesortní a mezinárodní spolupráce.

Za účelem potírání nelegální migrace byl téhož roku Ministerstvem vnitra vytvořen **Program podpory při potírání nelegální migrace**. Toto opatření nelegislativního charakteru vychází ze *Směrnice Rady 2004/81/ES ze dne 29. dubna 2004 o povolení pobytu pro státní příslušníky třetích zemí, kteří jsou oběťmi obchodování s lidmi nebo obdrželi pomoc k nedovolenému přistěhovalectví, a kteří spolupracují s příslušnými orgány*. Podstatou programu je zajistit efektivní spolupráci mezi osobami, které obdržely pomoc k nedovolenému přistěhovalectví, orgány činnými v trestním řízení a dalšími

zainteresovanými subjekty. Spolupráce je založena na odhalování a objasňování trestné činnosti, což má dopomoci také jejímu předcházení. Zároveň je iniciována nezbytná péče pro dotčené osoby či jejich rodinné příslušníky nacházejících se toho času na území České republiky (MVČR, 2015).

Graf 4.1 Trvale a dlouhodobě usazení cizinci v ČR v letech 1989 -2004

Zdroj: Český statistický úřad, 2016, vlastní zpracování

Graf 4.1 zaznamenává vývoj dlouhodobě a trvale usazených cizinců na území České republiky v letech 1989 – 2004. V prvním zaznamenaném roce, tedy v roce 1989, bylo na území České republiky celkově 35 561 cizinců, kteří se zde usadili, a to jak dlouhodobě či trvale. Dlouhodobé pobyty nad 90 dnů zahrnují do roku 2000 pobyt dlouhodobý a v letech 2000 – 2003 pobyt na víza nad 90 dnů. Od roku 2004 se vlivem vstupu do Evropské unie jedná o pobyt přechodný pro občany EU a jejich rodinné příslušníky. V případě cizinců z třetích zemí se jedná o dlouhodobý pobyt a pobyt na víza nad 90 dnů (ČSÚ, 2014). Ve výše uvedeném grafu lze vysledovat celkový nárůst počtu cizinců, přičemž k výraznějšímu nárůstu docházelo mezi léty 1992 – 1996. Jediným rokem, kdy došlo k poklesu trvale či dlouhodobě usazených cizinců, byl rok 2000. V tomto roce se zde nacházelo 200 951 osob, což je pokles o 27 911 cizinců oproti roku 1999. Zároveň je patrné, že většina těchto cizinců upřednostňovala dlouhodobý pobyt nad 90 dnů než přejít na trvalý pobyt. Výjimkou jsou pouze léta 1989 – 1992, kdy se zde nacházelo více cizinců s trvalým pobytem. Linie

představující cizince s dlouhodobým pobytem nad 90 dnů převážně koresponduje s linií zobrazující celkový počet cizinců usazených na území ČR.

4.2 Migrační politika ČR po vstupu do Evropské unie

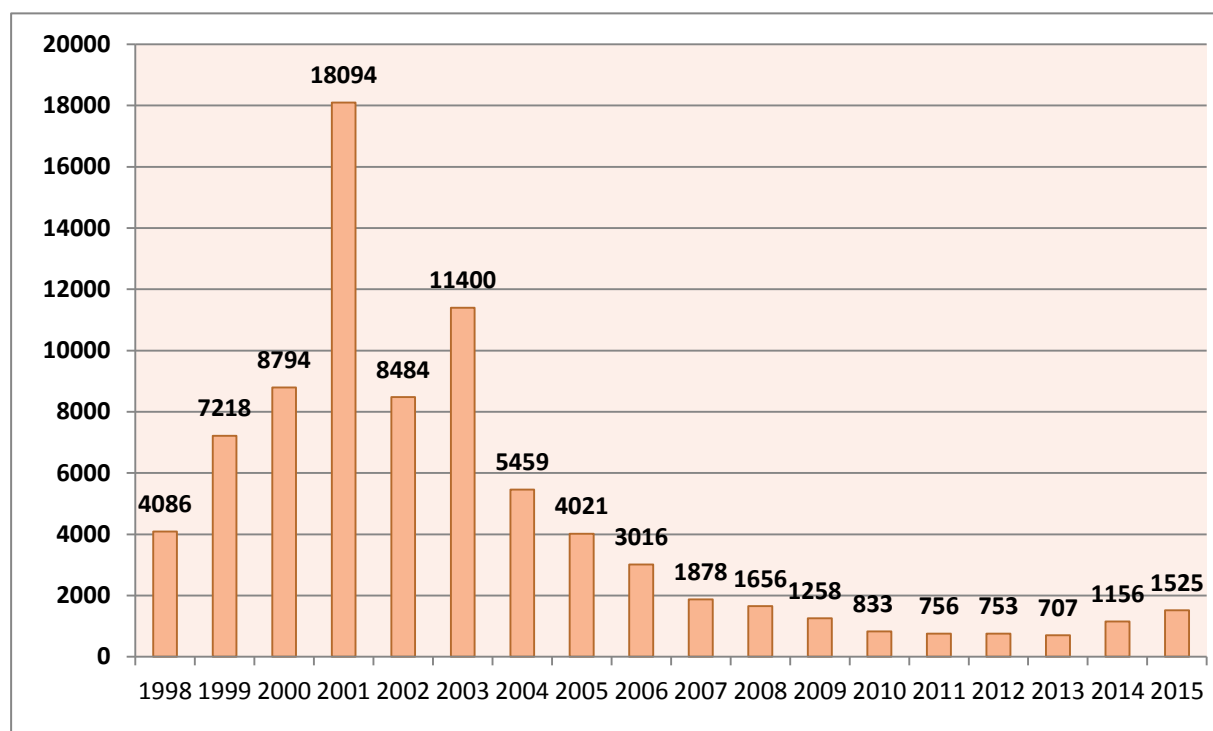
Gestorem v oblasti mezinárodní migrace a mezinárodní ochrany v České republice je *Ministerstvo vnitra*. Zajišťuje legislativní, koncepční, analytické a samozřejmě také realizační aktivity. V rámci tohoto ministerstva má v této oblasti zásadní význam *Odbor azylové a migrační politiky* (MVČR, 2014). Odbor je zodpovědný za vstup a pobyt cizinců a samozřejmě také za ochranu cizinců na území ČR. Do jeho působnosti spadá také státní integrační program a schengenská spolupráce. Zároveň vyřizuje žádosti o udělení azylu a zodpovídá za integraci cizinců. Na tvorbě migrační legislativy se podílí také *Odbor legislativy a koordinace předpisů* Ministerstva vnitra ČR a mnohé další. V souvislosti s negativními aspekty migrace zajišťuje správné fungování *Odbor bezpečnostní politiky* a *Odbor prevence kriminality*. Důležitým orgánem je bezpochyby *Služba cizinecké policie*, která funguje v rámci Policie ČR. Nicméně v posledních letech dochází spíše k předávání kompetencí z cizinecké policie na odbor azylové a migrační politiky (Aslan a kol., 2011).

Od 1. května 2004, kdy se Česká republika stala součástí Evropské unie, je národní migrační politika do značné míry řešena v konsensu s partnerskými zeměmi, a to při využívání instrumentů evropského práva (MVČR, 2015). V oblasti migrační politiky přijala Česká republika např. Nařízení Rady 2003/343/ES, kterým se stanovují kritéria a mechanismy systému **Dublin II**. Za účelem naplnění tohoto nařízení došlo k organizačním změnám v rámci Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR, což znamenalo 1. května 2004 zřízení národního centra spolupráce s ostatními členskými státy, tzv. Dublinského střediska. Česká republika se také připojila k systému **EURODAC**, který zjišťuje informace o podané žádosti cizince o mezinárodní ochranu v jiném členském státě (viz kap. 3.1.2). Systém snímání otisků prstů žadatelů o azyl fungoval v České republice v určité podobě již před jejím vstupem do EU. Nicméně k porovnávání byly využity pouze otisky zaznamenané v národní databázi, kdežto po vstupu do Evropské unie má ČR k dispozici otisky prstů ústřední databáze EURODAC v Lucembursku (Machková, 2012).

Jak je patrné z následujícího grafu 4.2, v roce 2001 byl zaznamenán vůbec nejvyšší počet žádostí o mezinárodní ochranu. Hlavní příčinou tohoto výrazného nárůstu byly především hospodářské potíže v postsovětských zemích. Tato situace zapříčinila příliv až 12 206 osob pocházejících především z Ukrajiny, Rumunska či Moldavska (Rozhlas, 2015).

Do té doby rostoucí trend byl následován rokem 2002, kdy došlo k poklesu žádostí až o 46,9%. Po nárůstu v roce 2003 již však následoval klesající trend. Od roku 2004, tedy po zapojení České republiky do Dublinského systému, docházelo dlouhodobě k poklesu žádostí. Situace se začala měnit až v roce 2014, jelikož od té doby spatřujeme rostoucí trend. Tato skutečnost reflektuje aktuální migrační trendy související s migrační krizí, se kterou se Evropa potýká.

Graf 4.2 Počty žádostí o mezinárodní ochranu v letech 1998 – 2015

Zdroj: Statistická zpráva Ministerstva vnitra České republiky, 2016, vlastní zpracování

Dle Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR (2016), patřili mezi nejčastější státní příslušníky, kteří v České republice žádali v roce **2015** o azyl, občané **Ukrajiny**. Ti představovali 694 osob (45,51%) z celkového počtu žadatelů. Druhou nejpočetnější skupinou byli **Syřané** se 134 žádostmi (8,79%) následováni **Kubánci**, kteří tvořili 128 žádostí (8,36%). Mezi další nejpočetnější skupiny žadatelů o azyl patřili také **Vietnamci** (81 žádostí => 5,31%), **Arméni** (44 žádostí => 2,89%), **Rusové** (43 => 2,82%), **Číňané** (40 => 2,62%), ale také **Iráčané** (38 => 2,49%).

Jednou z priorit vlády ČR bylo po vstupu do EU také připojení se k **schengenské spolupráci**. Proto česká vláda již v roce 2003 přijala *Schengenskou strategii*, kterou potvrdila v únoru 2007 přijetím *Strategie vlády v oblasti zapojování do schengenského prostoru pro rok*

2007. Významným krokem na cestě připojení ČR do schengenské spolupráce bylo schválení právního předpisu Rady z 12. června 2007, na jehož základě získaly české orgány od 1. září 2007 přístup k datům obsaženým v *Schengenském informačním systému*. Česká republika se do schengenské spolupráce zapojila 21. prosince 2007, čímž došlo ke zrušení kontrol na vnitřních hranicích. V rámci letů uvnitř Schengenu byly hraniční kontroly u mezinárodních letišť ukončeny 30. března 2008.

Již vstupem do EU převzala Česká republika většinu pravidel uplatňovaných v rámci schengenského prostoru v oblasti bezpečnosti a ochrany hranic. Jednalo se o schengenská *acquis*, týkající se překračování vnějších hranic, krátkodobých a dlouhodobých víz, podmínek pro pohyb a pobyt občanů třetích zemí, přeshraniční policejní spolupráce a v neposlední řadě také Schengenského informačního systému a ochrany osobních údajů uvedených v SIS. Zároveň začala Česká republika aktivně uplatňovat také **společnou přistěhovaleckou politiku**. Došlo tedy ke změnám i ve vízové politice, které spočívaly např. v harmonizaci seznamu států, od jejichž státních příslušníků ČR požaduje pro vstup na svém území vízum. Dále došlo ke změnám v pravidlech vydávání českých víz či formátu vízových štítků a způsobů jejich lepení do cestovních dokladů. Česká republika používá elektronický systém víz již od roku 1998. Systém, který mimo evidence všech udělených či zamítnutých víz slouží ke zpracování žádosti o vízum, odeslání požadovaných dat o žadateli k bezpečnostní prověrce a následné vytištění víza na vízový štítek, byl zachován i po vstupu ČR do Schengenu. Navíc ho však doplnila konzultační síť **VISION**, která slouží k projednávání žádostí o udělení víza mezi všemi státy schengenského prostoru. Konzultace jsou však využívány pouze pro vybrané státní příslušnosti. Poté, co byl 11. října 2011 spuštěn **Vízový informační systém (VIS)**, stala se konzultace VISION součástí tohoto systému (Machotková, 2008). Vízový informační systém je elektronický databázový systém členů Schengenu, který obsahuje veškeré relevantní údaje o žadatelích o víza. Tento systém je velmi technicky náročný, jelikož jeho podstatou je sběr digitalizovaných fotografií obličeje a otisky prstů žadatelů o vízum. Přínosem systému je především zrychlení vyřizování krátkodobých schengenských víz, posílení bezpečnosti usnadněním identifikace žadatelů a zamezení krádežím identity (Stálé zastoupení ČR při EU, 2011).

V květnu roku 2009 vydala Rada *Směrnici 2009/50/ES o podmínkách pro vstup a pobyt státních příslušníků třetích zemí za účelem výkonu zaměstnání vyžadujícího vysokou kvalifikaci*. Tím se rozšířily možnosti vstupu cizinců na český trh. V této souvislosti schválila česká vláda v srpnu roku 2010 novelu zákona o pobytu cizinců a některých dalších souvisejících zákonů, čímž došlo k zavedení tzv. **modré karty**. Tato karta umožňuje držiteli

dlouhodobý pobyt za účelem výkonu zaměstnání vyžadující vysokou kvalifikaci. Cizinec modrou kartou tedy získává oprávnění jak k pobytu, tak i k výkonu zaměstnání. Modrá karta se vydává pracovníkům s vyšším odborným či vysokoškolským vzděláním, které trvalo minimálně tři roky. Další podmínkou je uzavření pracovní smlouvy nejméně na dobu jednoho roku. Smlouva obsahuje zákonem stanovenou týdenní pracovní dobu, sjednanou hrubou měsíční či roční mzdu, která odpovídá minimálně 1,5 násobku průměrné hrubé roční mzdy v ČR. Karta je platná po dobu výkonu zaměstnání plus 3 měsíce. Nejdéle však na 2 roky (MPSV, 2014). Významným posunem oproti předcházejícímu systému zelených karet²¹ je fakt, že procesu získání modré karty předchází výběr zaměstnavatele, aby se zamezilo vystavení karty a následnému odmítnutí zaměstnavatele (Daněk, 2010).

V červnu roku 2014, vešla v platnost novela zákona, která pozměňuje zákon o pobytu a zaměstnávání cizinců na území České republiky. Nejpodstatnější změnou, kterou novela přinesla, je zavedení nového pobytového titulu tzv. **zaměstnanecké karty**. Tyto karty nahrazují vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem zaměstnání, povolení k dlouhodobému pobytu za účelem zaměstnání a zelenou kartu, které již nebudou vydávány. V praxi to znamená, že žadatel již nepodává žádost o dlouhodobé vízum za účelem zaměstnání, ale o zaměstnaneckou kartu, která je z hlediska odborné způsobilosti určena pro všechny druhy zaměstnání bez ohledu na stupeň požadované odborné způsobilosti. Volné pracovní místo, na které lze podat žádost o zaměstnaneckou kartu, musí být zařazeno do speciální centrální evidence volných pracovních míst pro držitele zaměstnanecké karty (Velvyslanectví ČR v Manile, 2014). Obdobně jako u modré karty je vydání zaměstnanecké karty podmíněno pracovní smlouvou, dohodou o pracovní činnosti či smlouvou o smlouvě budoucí se všemi potřebnými náležitostmi. Platnost zaměstnanecké karty je stejná jako v případě modré karty, tedy po dobu výkonu zaměstnání, nejdéle však na 2 roky (MPSV, 2014).

Strategie migrační politiky České republiky

V návaznosti na novou migrační agendu Evropské komise z května 2015 – *Evropský program pro migraci* (viz kap. 3.2.8) schválila vláda ČR 29. července 2015 *Strategii migrační politiky České republiky*. Záměrem Strategie je jasně definovat vyváženou a flexibilní migrační politiku České republiky. Strategie stanovuje **sedm zásad**, které jsou prioritně řazeny a představují základní tematické okruhy v oblasti migrace. Kromě zásad obsahuje konkrétní nástroje k dosažení stanovených cílů, které jsou založeny na posilování pozitivních

²¹ Systému modrých karet předcházela systém karet zelených. Tento systém však nebyl dostatečně efektivní a tudíž byl zrušen.

aspektů migrace a k co nejúčelnějšímu potírání negativních jevů a dalších rizik, které migraci mohou doprovázet. Sedm zásad jasně vyjadřuje postoj České republiky v rámci současné diskuze o migraci a migrační krizi. Zároveň mají otevřít diskuzi a dále posílit informovanost odborné i širší veřejnosti. Zásady zohledňují veškeré bezpečnostní aspekty migrace a zastupují také základní tematické okruhy této oblasti, mezi které patří integrace cizinců, nelegální migrace a návratová politika, mezinárodní ochrana (azyl), vnější dimenze migrace (včetně rozvojových a humanitárních aspektů), volný pohyb osob v rámci EU i Schengenu, legální migrace a také provázanost se společnými politikami Evropské unie (MVČR, 2015):

I. Integrace

V oblasti integrace cizinců dostojí Česká republika povinnosti zajistit občanům v rámci své migrační politiky klidné soužití s cizinci, zároveň díky účinné integraci cizinců zabrání vzniku negativních sociálních jevů.

Nástroje, které budou k dosažení těchto cílů aplikovány, budou podpora integrace cizinců a uprchlíků dle nové *Koncepce integrace cizinců a Státního integračního programu*, důsledný monitoring, podpora projektů včetně rozvoje regionálních *Center na podporu integrace cizinců* a integračních programů samospráv a také zajištění informovanosti cizinců i veřejnosti v otázkách migrace či uprchlictví.

II. Nelegální migrace a návratová politika

Česká republika zajistí bezpečnost svých občanů a efektivní vynucování práva v oblasti nelegální migrace, návratové politiky a organizovaného zločinu spojeného s převaděčstvím a obchodováním s lidmi.

Nástroje, které budou k dosažení těchto cílů aplikovány, budou rozšíření pobytových kontrol, posílení opatření pro výkon správního rozhodnutí a asistence s dobrovolným návratem. Dojde také k posílení mezinárodní spolupráce, přičemž bude kladen důraz na obchodování s lidmi a převaděčství. Dále bude docházet k zefektivňování činnosti v oblasti kontroly nelegální práce a k prevenci zaměřené na podporu legální migrace.

III. Azyl

Česká republika se zavázala, že dostojí svým závazkům také v oblasti azylu a zajistí flexibilní kapacity svého systému. Bude také realizována *Koncepce Národního přesídlovacího programu*, což zajistí účinnou humanitární pomoc uprchlíkům a zároveň to bude určité vyjádření solidarity.

Nástrojem, který bude k dosažení těchto cílů aplikován, bude především efektivní a kvalitní azylový systém, který bude schopen reagovat na případné výkyvy v počtu žadatelů o azyl. Prioritou je také zvyšování kvality azylového řízení, důsledné dodržování mezinárodních i unijních závazků v oblasti mezinárodní ochrany a realizace přesídlovacích programů.

IV. Vnější dimenze migrační politiky

V rámci této oblasti Česká republika posílí aktivity s cílem pomoci uprchlíkům v zahraničí a s tím související prevencí dalších migračních toků, včetně podpory rozvoje zemí při zvládání migračních krizí.

Nástroje, které budou k dosažení těchto cílů aplikovány, jsou založeny na posílení humanitární a rozvojové pomoci ve třetích zemích realizací *Programu Ministerstva vnitra na asistenci uprchlíkům v regionech původu a prevenci velkých migračních pohybů*. Nadále bude pokračovat program zdravotních evakuací *MEDEVAC*²².

V. Volný pohyb osob v EU a schengenská spolupráce

Česká republika bude prosazovat udržení výhod volného pohybu osob v rámci Evropské unie a v Schengenském prostoru. Zároveň dojde k přípravě ČR na schengenské hodnocení dle nového evaluačního mechanismu, včetně hodnocení vnitřních hranic.

Nástroje, které budou k dosažení těchto cílů aplikovány, spočívají především v aktivním přístupu k závazkům v oblasti volného pohybu osob a schengenské spolupráce. Vysoký standard plnění závazků zajistí ČR důsledným dodržováním stávajících pravidel a jejich případnou novelizací. Hlavním cílem je zachovat stávající úroveň volného pohybu osob v EU za současné podpory opatření proti jeho zneužívání.

VI. Legální migrace

Česká republika podpoří legální migraci, která je pro stát a jeho občany přínosná tak, aby Česká republika mohla pružně reagovat na potřeby svého pracovního trhu i reflektovat dlouhodobé potřeby státu.

Nástroje, které budou k dosažení těchto cílů aplikovány, spočívají ve tvorbě programů a projektů legální migrace pro vybrané cílové skupiny cizinců, na jejichž vstupu a pobytu má

²² Program Medevac je program humanitárních evakuací zdravotně postižených obyvatel, který je primárně určen pro vážně nemocné děti z válkou postižených či jinak potřebných oblastí, kterým není možné zajistit léčbu v místních podmínkách.

ČR zájem. Zároveň je potřeba regulovat objem legální migrace v souladu s absorpčními kapacitami a integračními opatřeními. Dle potřeb, zjištěných při důkladném sledování migračních trendů, bude docházet k úpravám migrační politiky a podmínek vstupu a pobytu cizinců na území ČR.

VII. Mezinárodní a evropské závazky ČR v oblasti migrace

Česká republika zajistí provázanost se společnými politikami Evropské unie, čímž tedy dostojí mezinárodním a evropským závazkům v oblasti migrace a aktivně se zapojí do celoevropských debat a hledání společenských řešení.

Nástroje, které budou k dosažení těchto cílů aplikovány, jsou založeny na aktivním vystupování a zastupování ČR na unijní úrovni, vyjádření solidarity s ostatními členskými státy EU, podmíněnou důsledným plněním dohodnutých pravidel všemi partnery. Tato zásada je tedy založena především na podpoře a zapojení ČR do praktické spolupráce v jednotlivých oblastech migrace na mezinárodní i unijní úrovni.

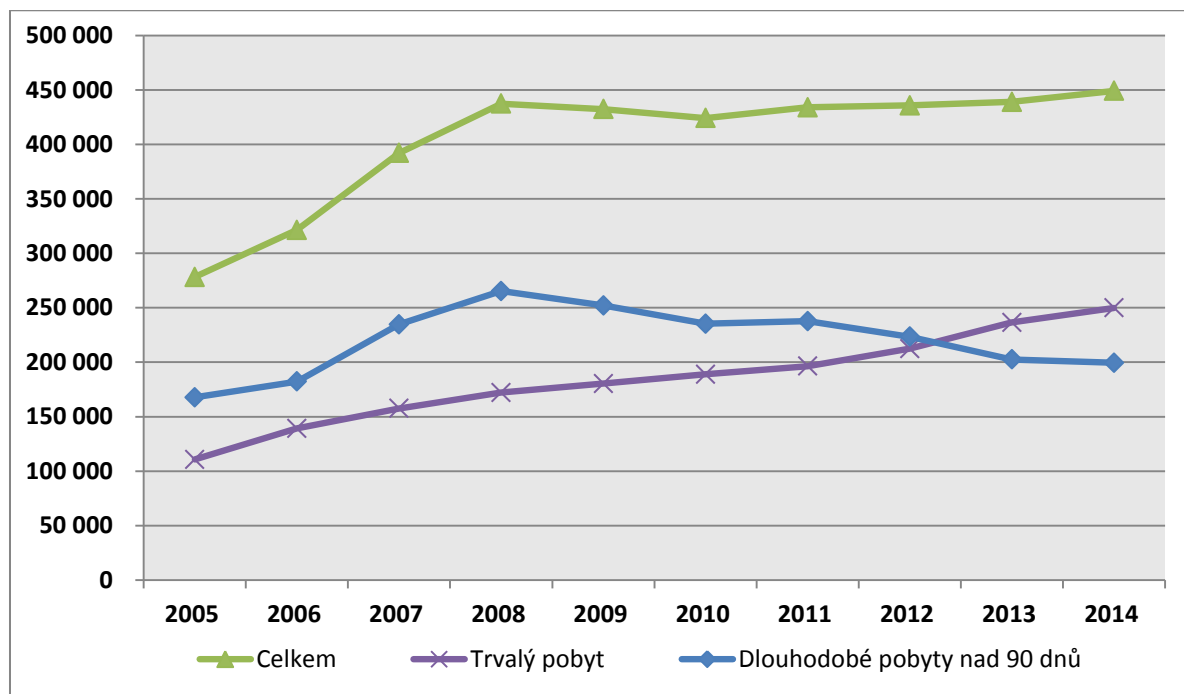
4.3 Struktura migrantů v ČR

Díky vstupu České republiky do Evropské unie a také do Schengenu, lze předpokládat narůstající trend přílivu cizinců. Jak uvádí Drbohlav (2008), pro imigranty, kteří zvolí pro setrvání v České republice formu přechodného pobytu či dlouhodobého pobytu nad 90 dnů, jsou hlavními důvody tohoto rozhodnutí nejčastěji podnikatelské aktivity či zaměstnání. V případě trvalého pobytu bývá nejčastěji hlavním důvodem sjednocení či vytváření rodiny. V rámci kap. 4.1 je uveden graf 4.1, dle kterého byl v letech 1989 - 2004 spíše narůstající trend počtu cizinců na území ČR. Následující graf 4.3 zaznamenává vývoj počtu cizinců v České republice po vstupu do Evropské unie a následně také do Schengenu.

Je patrné, že docházelo k nárůstu celkového **počtu cizinců v ČR**. Rok po vstupu do Evropské unie se na území ČR nacházelo 278 312 cizinců. Obdobně jako v předchozím zmíněném období 1989 – 2004 zde bylo zaznamenáno více dlouhodobých pobytů nad 90 dnů než trvalých pobytů. V roce vstupu do EU tvořili cizinci na celkovém počtu obyvatel České republiky 1,9%. Následně však docházelo k nárůstu, který se dostal až na 437 565 cizinců v roce 2008, což představovalo 3,9% populace ČR. V následujících dvou letech však docházelo k mírnému poklesu cizinců. Přesto se v procentuálním vyjádření počet cizinců i nadále nachází na úrovni okolo 4% z celkové populace ČR, což je pod hranicí průměru EU,

kteřý se nachází na úrovni 8%²³. V posledním zaznamenaném **roce 2014** žilo v ČR **449 367 cizinců**. Z celkového počtu 10,5 milionů obyvatel České republiky tvořili **4,1% populace**.

Graf 4.3 Trvale a dlouhodobě usazení cizinci v ČR v letech 2005 - 2014

Zdroj: Český statistický úřad, 2016, vlastní zpracování

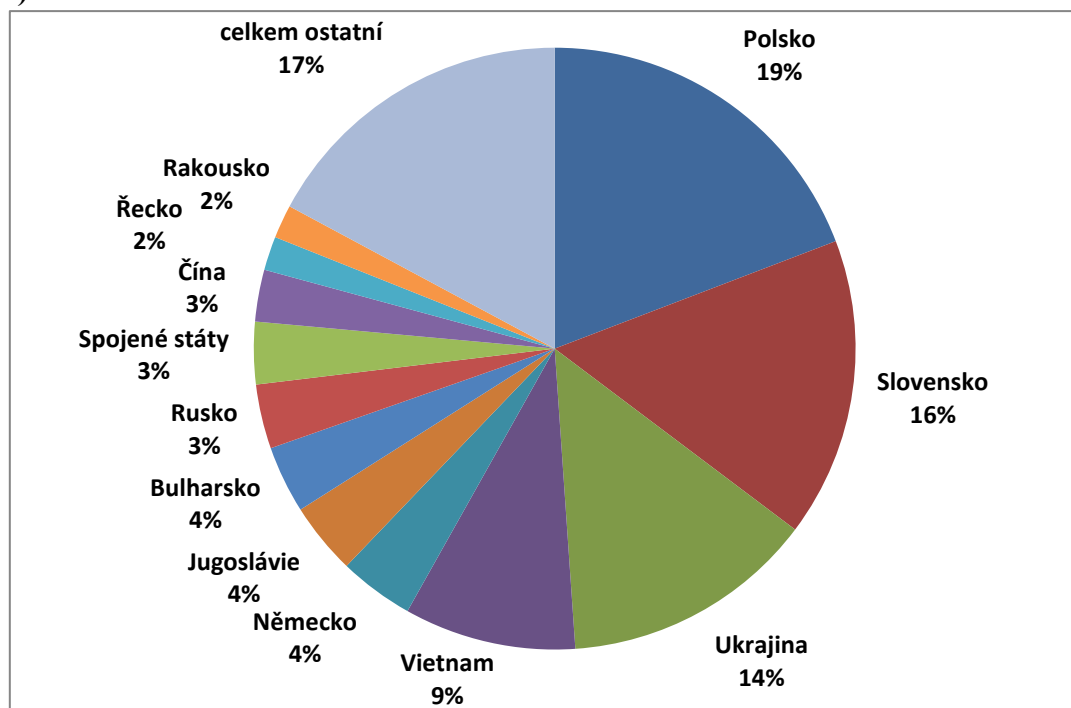
Podstatnou změnou, kterou graf 4.3 zaznamenává, je navýšení počtu trvalých pobytů na úkor dlouhodobých pobytů nad 90 dnů. K tomuto jevu dochází od roku 2013, kdy počet trvalých pobytů dosáhl výše 236 557, zatímco počet dlouhodobých pobytů nad 90 dnů představoval 202 632 cizinců. Tento trend panuje do současnosti a i nadále dochází ke zvyšování počtu trvalých pobytů při současném snižování počtu dlouhodobých pobytů.

V rámci struktury migrantů v ČR jsou klíčovým faktorem bezpochyby **národnosti** cizinců, kteří do České republiky přicházejí. Tyto cizí národnosti s sebou přinášejí kromě jedinečných schopností a dovedností jednotlivců také příliv zcela odlišných kultur (viz kap. 4.4). Z dlouhodobého hlediska jsou nejpočetnější skupinou cizinců v České republice **Ukrajinci**, kteří jsou následováni **Slováky, Vietnamci, Rusy a Poláky**. Tato situace se však v minulosti měnila a proto jsou zde uvedeny podstatné změny, ke kterým v posledních zhruba

²³ V roce 2014 byl největší podíl cizinců na obyvatele zaznamenan v Lucembursku, kde představoval až 45,3% obyvatelstva. Naopak nejnižší podíl cizinců na obyvatele byl zaznamenan v Rumunsku, kde počet cizinců tvořil pouze 0,4% na celkovém počtu obyvatel. Tuto skutečnost můžeme zřejmě přisuzovat vyspělosti těchto zemí.

dvou dekadách došlo. Následující grafy 4.4 – 4.6 zaznamenávají procentuální podíl jednotlivých národností na celkovém počtu cizinců v letech 1994, 2004 a 2014.

Graf 4.4 Podíl jednotlivých národností na celkovém počtu cizinců v ČR v roce 1994 (v %)

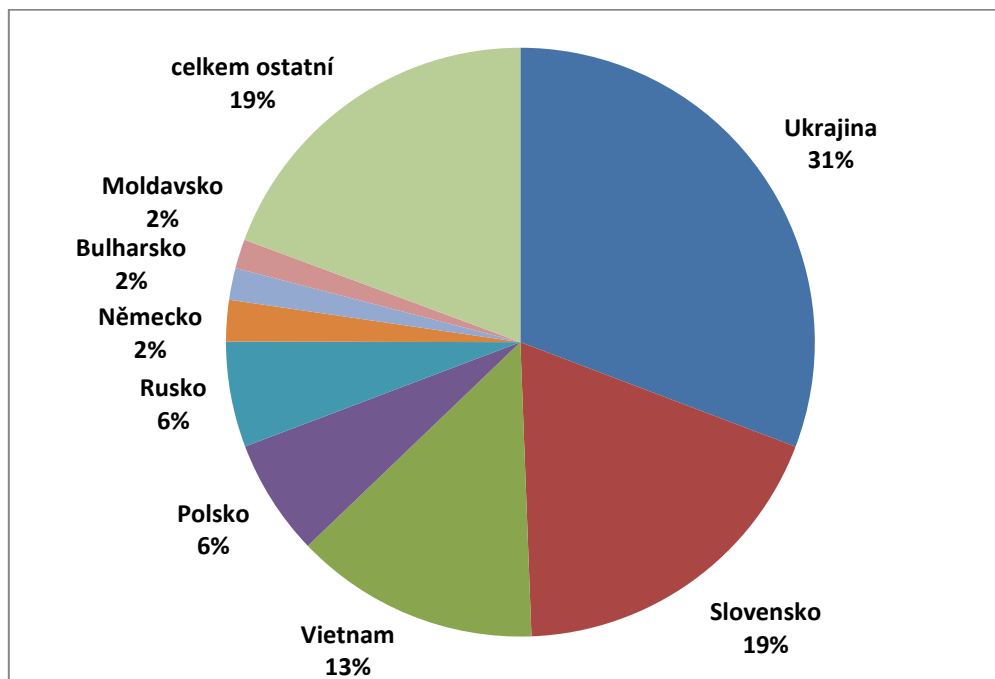

Zdroj: Český statistický úřad, 2016, vlastní zpracování

V prvním sledovaném roce **1994** tvořili nejpočetnější skupinu cizinců na území České republiky Poláci. Z celkového počtu **104 343** cizinců představovalo 19% cizinců **20 021 Poláků**. Druhou nejpočetnější skupinu tvořili **Slováci**, kteří při 16% tvořili **16 778** osob. Obyvatelé **Ukrajiny** zaujímali se 14% celkově **14 230 cizinců**. Již v tomto období tvořili značný podíl také obyvatelé **Vietnamu**, kterých zde v roce 1994 bylo **9 633**. Země, které v grafu tvoří méně než 5%, představovaly méně než 5 000 občanů těchto zemí.

Vidíme tedy, že již v roce 1994 byly na prvních příčkách národnosti, které jsou v České republice nejpočetnější i dnes. Docházelo však ke značným změnám v počtu občanů těchto národností.

Graf 4.5 Podíl jednotlivých národností na celkovém počtu cizinců v ČR v roce 2004 (v %)

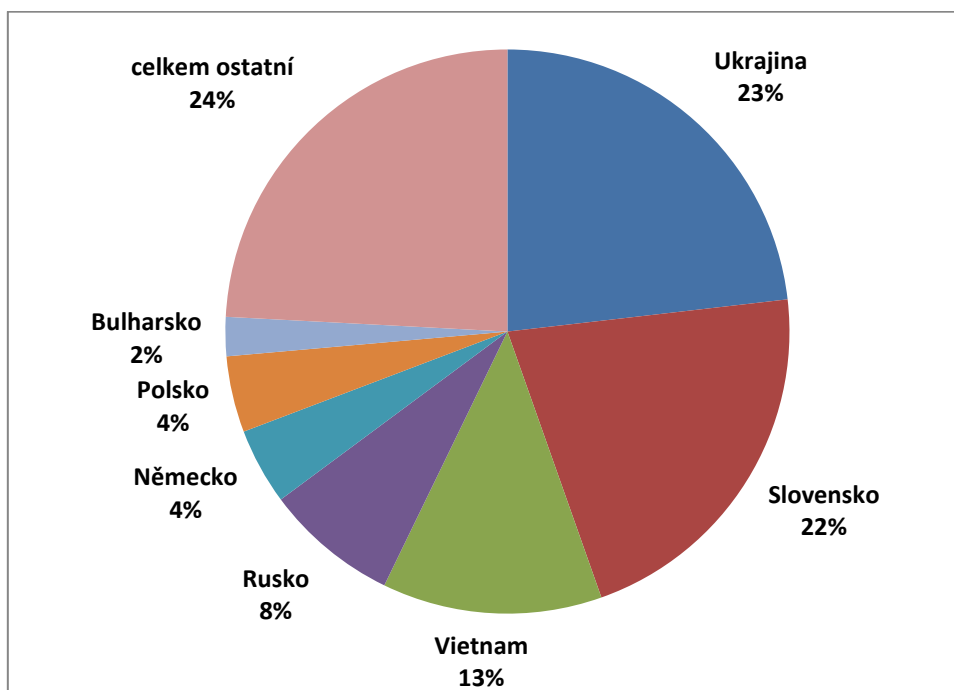

Zdroj: Český statistický úřad, 2016, vlastní zpracování

Graf 4.5 již uvádí jako nejpočetnější skupinu cizinců v roce **2004** občany pocházející z Ukrajiny. Z celkového počtu **254 294** cizinců tvořili v roce vstupu České republiky do Evropské unie **Ukrajinci** již 31%, tedy **78 263** občanů. Druhou nejpočetnější skupinu tvořili **Slováci**, kteří při 19% tvořili **47 352** cizinců. Třetí pozici zaujímali **Vietnamci**, kteří s 13% představovali **34 179** občanů Vietnamu. Významnou skupinou byli také **Poláci**, kterých se v roce 2004 nacházelo v ČR až **16 265**. O něco méně se zde vyskytovalo **Rusů**. Konkrétně se zde nacházelo **14 743** občanů této národnosti. Struktura národností, která byla zaznamenaná v roce 2004, se již ustálila a je stejná i v posledním sledovaném roce 2014.

V roce **2014** se tedy struktura jednotlivých národností na celkovém počtu cizinců v ČR již příliš neměnila (viz graf 4.6). Docházelo pouze k početnímu nárůstu, který celkově představoval až **449 367** cizinců. **Ukrajinci** tvořili celkově až **104 156** osob, **Slováci 96 222** a **Vietnamci 56 609**. Další nejpočetnější skupiny tvořili **Rusové** s **34 416** osobami a **Poláci** s **19 626** osobami. Z hlediska geografického rozmístění se těchto 5 nejčastějších státních občanství cizinců v České republice nachází v Praze a v sousedním Středočeském kraji.

Graf 4.6 Podíl jednotlivých národností na celkovém počtu cizinců v ČR v roce 2014 (v %)

Zdroj: Český statistický úřad, 2016, vlastní zpracování

4.3.1 Nelegální migrace v ČR

Přes veškerá opatření, prostřednictvím kterých se členské státy Evropské unie snaží bojovat s nelegální migrací, tento jev je stále součástí dnešní reality. Pojem „nelegální migrace“ představuje širokou paletu aktivit a procesů spojených s mezinárodním migrantem a jeho působením v síti národních států, respektive integrujících se společenství. Jedná se o formy vstupu migranta na území cílové či tranzitní země, jeho následný pobyt a také ekonomické aktivity, které jsou v rozporu s tamní legislativou. Migranti často také přechází mezi jednotlivými kategoriemi legality a nelegality. Většina migrantů, která totiž v současné době vstupuje do Evropské unie, zde vstupuje legálně a až poté se z částí z nich na čas nebo natrvalo stávají migranti nelegální (Drbohlav, 2008). V takové situaci, kdy se cizinec již nachází v pobytové nelegalitě, je však téměř nemožné svůj pobyt legalizovat. Jednou z mála možností je podání žádosti o mezinárodní ochranu. Tyto žádosti jsou však ve většině případů zamítnuty. V případech obchodování s lidmi mohou oběti získat legální status poskytnutím informací orgánům činným v trestním řízení proti pachatelům. K této formě legalizace však dochází jen zřídka. Poslední možností legalizace je sňatek s občanem České republiky. Tuto formu legalizace lze však považovat za omezenou možnost legalizace, jelikož cizinci musí předkládat policejní potvrzení o oprávněnosti svého pobytu v ČR (Aslan a kol., 2011).

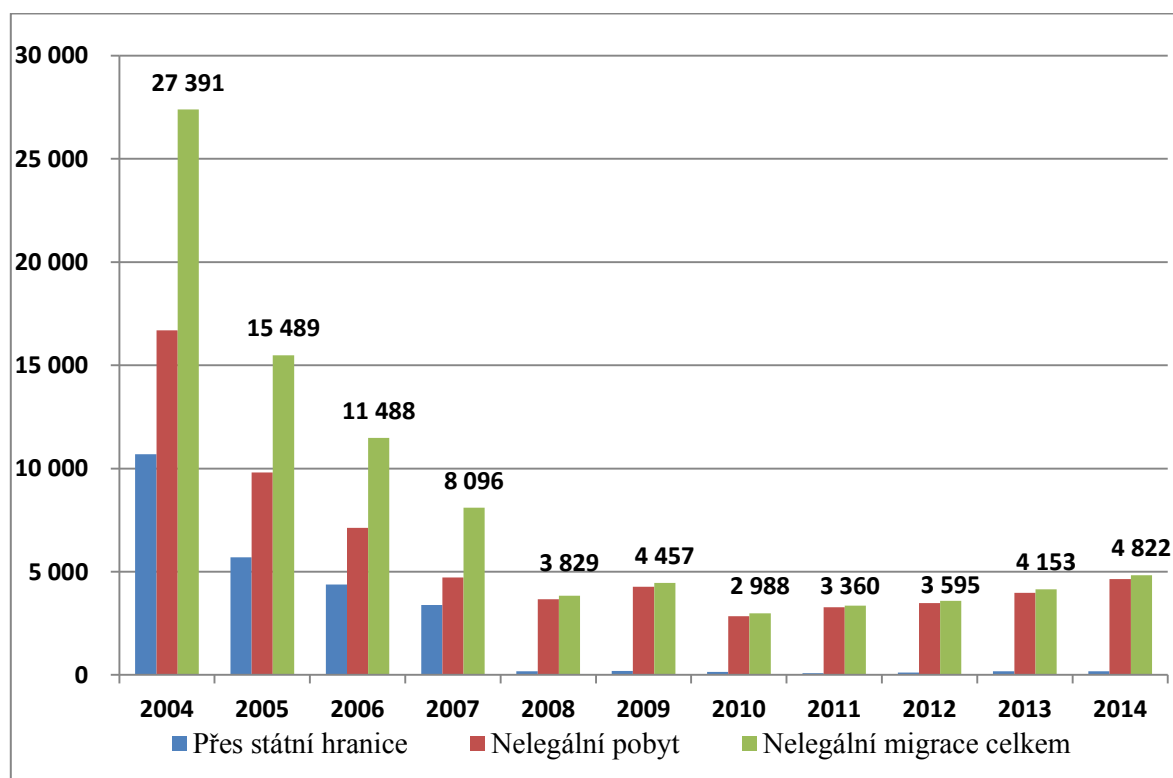
Jedním z klíčových faktorů v oblasti nelegální migrace je bezpochyby poptávka po velmi levné a flexibilní pracovní síle v mnoha rozličných sektorech ekonomik bohatých cílových zemí. Lze předpokládat, že tato poptávka bude v budoucnu umocňována deficitem demografického vývoje, jelikož tato skutečnost se samozřejmě dotýká trhů práce mnoha vyspělých zemí. Můžeme tedy říci, že levná cizí pracovní síla je jednou z možných alternativ přispívajících k řešení tohoto problému (Drbohlav, 2008). V rámci nelegality pracovní migrace může být rozhodujícím faktorem náročnost a časová délka vyřízení potřebných povolení, byrokracie, vízová povinnost, ale také nedostatek srozumitelných informací atd. (Aslan a kol., 2011). Jak uvádí Drbohlav (2008), dalšími faktory, které určitým způsobem mohou podporovat nelegální migraci, patří globalizace, existence již vybudovaných formálních či neformálních organizačních struktur, které pohyb migrantů zajišťují, zároveň také slabá ekonomická výkonnost doprovázená vysokou nezaměstnaností či nestabilní politická situace v mnoha rozvojových regionech světa. Podstatným faktorem je bezpochyby existence diaspor, tedy etnických imigračních komunit již usazených v cílových zemích a transnacionálních sítí, které migrantům pohyb významně zjednodušují. S touto problematikou úzce souvisí existence specifických aktérů, konkrétně prostředníků (v případech obchodování s lidmi a převaděčství) samotného migračního aktu, kteří napomáhají v migračním pohybu a následném usazení nelegálních migrantů.

Dle českého právního řádu můžeme rozlišit dva typy nelegality, mezi které patří „nelegální pobyt“ nebo „nelegální přechod osob přes stání hranice“. V praxi samozřejmě může dojít k situaci, že jsou tyto dva jevy vzájemně provázány. Nelegálně pobývajícimu cizinci hrozí správní vyhoštění včetně výkonu rozhodnutí o správním vyhoštění, neboli deportace (Aslan a kol., 2011). Co se týče nelegálních migrantů druhého typu, nelegálně překračují státní hranice ČR především Rusové a Ukrajinci. Od roku 2013 je zaznamenán také zvyšující se počet uprchlíků, kteří se touto cestou dostávají do ČR.

Česká republika se aktivně zapojuje do boje s nelegální migrací. Když v roce 2003 vydala česká vláda koncepční dokument *Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců*, byla problematika nelegální migrace obsažena v zásadě č. 3 (viz kap. 4.1). Klíčovou prioritou v potírání nelegální migrace bylo vytváření opatření jak na národní úrovni, tak i na úrovni mezinárodní, a to zejména prostřednictvím efektivní spolupráce. Téhož roku připravila vláda ČR *Akční plán boje s nelegální migrací a Program podpory při potírání nelegální migrace* (viz kap. 4.1). Stěžejní činnost a úkoly související s odhalováním nelegální migrace plní vysoce specializovaná složka Policie České republiky, kterou je **Služba cizinecké policie**. Ředitelství služby cizinecké policie se podílí na plnění základních úkolů při ochraně vnějších

hranic České republiky. Mezi hlavní činnosti patří např. zajištění plnění závazků vyplývajících z mezinárodních smluv, provádění pobytových kontrol, provozování zařízení pro zajištění cizinců, dále také rozhodování o označení osoby za nežádoucí, rozhodování o udělení víza či povolení vstupu na území a mnoho dalších (Policie ČR, 2015). Česká republika se také aktivně podílí v oblasti *readmisní politiky*, což znamená uplatňování **readmisních dohod**. Tyto dohody jsou založeny na mechanismu realizace návratů osob, které odmítají využít možnosti dobrovolného návratu. Účelem těchto dohod je především usnadnit a urychlit celý proces readmise, který představuje řadu kroků, jež musí předcházet skutečnému předání osoby. Mezi tyto kroky patří zjištění totožnosti a státního občanství dané osoby, prokázání vstupu na území jedné smluvní strany z území druhé smluvní strany a následné vystavení dokladu. V současné době má Česká republika sjednány readmisní dohody se 14 zeměmi světa, mezi které patří všechny sousední státy, tedy Polsko, Slovensko, Rakousko a Německo, dále pak Slovinsko, Maďarsko, Bulharsko, Rumunsko, Chorvatsko, Moldavsko, Kanada a Vietnam²⁴ (MVČR, 2012).

Graf 4.7 Vývoj počtu nelegálních migrantů v ČR v letech 2004 - 2014

Zdroj: Český statistický úřad, 2016, vlastní zpracování

²⁴ Readmisní dohoda byla podepsána také s Francií, nicméně v důsledku neexistence prováděcího protokolu dosud nevstoupila v platnost. Zároveň byla 17. září 2009 readmisní dohoda podepsána také se Švýcarskem, nicméně také dosud nevstoupila v platnost.

Dle výše uvedeného grafu 4.7 je patrný od vstupu České republiky do Evropské značný pokles nelegálních migrantů. Příčinou může být efektivní aplikace stanovených nástrojů či spolupráce mezi jednotlivými členskými státy EU, což vede k účinné ochraně vnějších hranic. Od roku 2008 je zde velký pokles v oblasti nelegální migrace přes státní hranice. Příčinou tohoto jevu je, že od tohoto roku probíhá nelegální migrace přes vnější schengenskou hranici, tzn. pouze přes vzdušnou hranici. Od roku 2012 je patrný rostoucí trend vývoje nelegální migrace. Tento trend zvláště v posledních dvou letech umocňuje migrační krize. Jak uvádí Služba cizinecké policie (2015), již během prvních devíti měsíců roku 2015 bylo v rámci nelegální migrace zjištěno celkem 7 201 osob na území ČR. V porovnání se stejným obdobím roku 2014 došlo k výraznému nárůstu až o 108,1%, což představuje o 3 741 osob více. Je tedy patrné, že rok 2015 znamená příliv daleko více nelegálních migrantů než v předchozích letech.

4.3.2 Nabytí občanství ČR

Cizinci, kteří mají zájem o nabytí státního občanství ČR, musí od roku 2014 splnit podmínky nového zákona č. 183/2013 Sb. o státním občanství České republiky. Mezi možné způsoby nabytí českého státního občanství patří narození dítěte jednomu z rodičů, který již je státním občanem ČR, určením otcovství, osvojením nebo nalezením dítěte na území ČR bez určení totožnosti dítěte. Mezi další formy získání občanství ČR patří také prohlášení cizinců žijících na území ČR s povoleným trvalým pobytem či nabytí státního občanství v souvislosti se svěřením do náhradní péče (Sdružení pro integraci a migraci, 2016). Pro získání občanství ČR musí státní občané cizího státu či osoby bez státního občanství s trvalým pobytem na území ČR splnit klíčové **předpoklady**. Mezi tyto předpoklady patří rodinná, pracovní a sociální integrace do společnosti České republiky. Zároveň žadatel neohrožuje bezpečnost státu, jeho svrchovanost a územní celistvost, demokratické základy, životy, zdraví nebo majetkové hodnoty. Žadatel zároveň musí splnit následující **podmínky** (MVČR, 2014):

1. žadatel má na území ČR povolen trvalý pobyt,
2. žadatel se na území ČR skutečně zdržuje,
3. žadatel starší 15 - ti let prokáže trestní bezúhonnost,
4. žadatel prokáže znalost českého jazyka,
5. žadatel prokáže znalost českých reálií,
6. žadatel plní veškeré povinnosti vyplývající z právních předpisů,
7. žadatel starší 18 – ti let prokáže výši a zdroje příjmů,

8. žadatel prokáže, že v posledních 3 letech nezatěžoval systém státní sociální podpory nebo systému pomoci v hmotné nouzi.

V roce 2014 udělila Česká republika nejvíce státních občanství během posledních deseti let. Přesto patří ČR v Evropské unii k zemím, která vykazuje nejnižší počty udělených státních občanství. Jak uvádí Český statistický úřad (2016), Česká republika se na tomto žebříčku nachází až na 24. místě. Dle následující tabulky 4.1 je patrné, že se v roce 2014 počet udělených státních občanství oproti předchozímu roku zdvojnásobil. Téměř polovina státních občanství byla udělena Ukrajincům (40,6%), dále pak Slovákům (11,2%), Rusům (9,1%), Rumunům (9,1%) a Vietnamcům (5,8%).

Tab. 4.1 Vývoj počtu získaných občanství ČR v letech 2004 - 2014

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Celkem	5020	2626	2346	1877	1837	1621	1495	1936	2036	2514	5114

Zdroj: Český statistický úřad, 2016, vlastní zpracování

4.4 Multikulturalismus v České republice

Vzhledem k postupnému rozšiřování Evropské unie a existenci jedné z nejdůležitějších svobod „volného pohybu osob“ dochází neustále k navyšování počtu cizinců v jednotlivých zemích Evropské unie. Migranti znamenají příliv odlišných jazyků, náboženských či kulturních zvyků a Evropa se tak stává rozmanitější.

Vzhledem ke geografické poloze České republiky, lze předpokládat multikulturní historii. V dnešní době sice mají Češi nad menšinami žijícími v ČR jazykově i kulturně naprostou převahu, nicméně ještě před sto lety zde žila výrazná menšina Němců, kteří tvořili dokonce až jednu třetinu obyvatel Čech a Moravy. Zároveň zde byla dosti výrazně zastoupena populace Poláků či Židů v rámci Rakousko – Uherska, kterému Čechy a Morava náležely. Proto se na našem území hovořilo jak česky, tak i německy. Tehdejší Habsburská monarchie byla v 19. století státem skutečně mnohonárodnostním, jenž se vyznačoval diverzitou jazykovou, ale také diverzitou náboženskou a kulturní (Preissová Krejčí, 2014).

V období po první světové válce, kdy došlo ke vzniku samostatného Československa, zde byly hlavními národy kromě Čechů a Slováků také podkarpatští Ukrajinci. Po zabrání

Podkarpatské Ukrajiny po druhé světové válce SSSR zde zbyla hlavní národnost česká a slovenská. Zároveň zde zbyla minorita romská a židovská. V tomto období po druhé světové válce až do konce studené války byla Česká republika velmi národnostně homogenní a tento jev se zdál spíš nežádoucí, jelikož tato národnostní homogenita odcizila české občany od ostatních národů. Tato situace způsobila sníženou toleranci a respekt k národnostním odlišnostem a čeští občané se nedokázali dostatečně přizpůsobit měnícím se podmínkám koexistence více kultur v jednom útvaru. Proto byl postoj českých občanů po roce 1989 spíše xenofobní. Jak uvádí Řízek (2010), čeští občané tedy spíše nejsou zvyklí na jiné rasy, na jiný jazyk nebo zvyky. Celkový postoj Čechů není veden k toleranci vůči cizincům, migrantům či azylantům.

K zahrnutí oblasti integrace cizinců do státní politiky došlo na konci 90. let. Hlavním iniciátorem tohoto kroku byla očividná vnitřní potřeba státu, dále také ochota Ministerstva vnitra začít se otázkami integrace zabývat a zároveň iniciační role Rady Evropy²⁵. V první fázi integrační politiky, která probíhala v letech 1999 – 2003, patřila tato problematika do působnosti Ministerstva vnitra. Od 1. ledna 2004, tedy od začátku druhé fáze, byla tato agenda převedena do působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí (Baršová, 2005). **Politika integrace** je považována za nedílnou součást legální migrační politiky, která je aktualizována dle aktuálního migračního vývoje. Podstatou politiky integrace je nejen podpora legálně pobývajících cizinců do společnosti, ale zároveň prevence případných problémů v oblasti imigračních komunit a jejich vztahu s majoritou. Z tohoto důvodu je hlavním cílem veškerých integračních aktivit předcházet vytváření uzavřených komunit imigrantů, společenské izolaci a sociálnímu vyloučení cizinců. Jako základní cílové skupiny integrace cizinců jsou považováni občané třetích zemí, tedy zemí mimo Evropskou unii, legálně pobývající na území ČR. Zároveň tyto osoby nesmí být žadateli ani poživateli mezinárodní ochrany, přičemž ve výjimečných krizových případech se může jednat i o občany Evropské unie. Za klíčové předpoklady úspěšné integrace cizinců v ČR jsou považovány především znalost českého jazyka cizinci, ekonomická soběstačnost cizince, orientace cizince ve společnosti a také vzájemné vztahy cizinců a majoritní společnosti (MVČR, 2016).

Vůbec prvním vládním dokumentem v oblasti integrační politiky byly **Zásady koncepce integrace cizinců** z roku 1999. Tento prvotní dokument uznal existenci potřeby integrace cizinců, jež má být postavena na rovných příležitostech a aktivním přístupu státních

²⁵ V roce 1998 uspořádalo Ministerstvo vnitra ve spolupráci s Radou Evropy tzv. *Národní kulatý stůl*, který se zabýval vztahy mezi komunitami.

orgánů. Zároveň zavádí klíčové pojmy jako „imigrační komunity“ a „budování multikulturní společnosti“, což je založeno na dialogu mezi komunitami, jehož cílem je vzájemné kulturní obohacení. Imigrační komunity jsou chápány jako společenství, které spojují historické kořeny, kultura, jazyk, národní identita či rasová příslušnost. V roce 2000 na tyto *Zásady*, které byly ideovým východiskem Rady Evropy, navázal obsáhlejší dokument zvaný **Koncepce integrace cizinců**²⁶, který již výrazně promítá dokumenty Evropské unie. Koncepce navazuje zejména na *Závěry z Evropské Rady v Tampere (1999)*, kde je dle Baršové (2005, s. 10) vysloven požadavek na „přibližování postavení legálně a dlouhodobě usedlých cizinců právnímu postavení občanů“, dále posilování rovného přístupu a rovných příležitostí a ochrany před diskriminací. Tato Koncepce však upouští od role „imigračních komunit“ a integrace každého cizince probíhá spíše individuálně jako začleňování jedince nebo skupiny jedinců do života tamní společnosti (Baršová, 2005). V roce 2008 byla koordinační role při realizaci Koncepce integrace cizinců usnesením vlády ČR ze dne 23. července 2008 č. 979 převedena z gesce Ministerstva práce a sociálních věcí na Ministerstvo vnitra (MVČR, 2016).

Pro úspěšnou integraci azylantů jsou určena specifická opatření **Státního integračního programu (SIP)**. Podstatou tohoto programu je pomoc osobám s udělenou mezinárodní ochranou při jejich začlenění do společnosti, a to zejména v oblasti bydlení, odstranění jazykové bariéry, pomoci při vstupu na trh práce, vzdělání a rekvalifikaci. Od roku 2016 je v platnosti nový koncept SIP, který reaguje na aktuální migrační vývoj a zvýšený počet oprávněných osob v programu, což zahrnuje především spontánně přichozí uprchlíky. Integrační proces bude probíhat po dobu 6 až 12 měsíců, a to ve dvou fázích. První fází bude pobyt a integrace v integračním azylovém středisku Ministerstva vnitra s následným usídlením a integrací v místě trvalého umístění v obcích České republiky (MVČR, 2015).

4.4.1 Multikulturalismus a romská menšina v ČR

Romové jsou jednou z nejvýraznějších menšin žijících v České republice. Romové se na území Čech a Moravy dostali již v 15. století a již v tomto období vzbuzovali nedůvěru svým nápadně odlišným zjevem, povahou a neznámými zvyklostmi. Tuto skutečnost podporovaly také příležitostné krádeže a pytláctví, které jim zajišťovalo obživu, jelikož Romové nevlastnili půdu a putovali z místa na místo. Ve druhé polovině 19. století začali

²⁶ Koncepce integrace cizinců byla přijata usnesením vlády ČR ze dne 11. prosince 2000 č. 1266. Aktualizace Koncepce proběhla na základě usnesení vlády ČR ze dne 8. února 2006 č. 126.

Romové na Moravě budovat tzv. romské vesnice či tábory, což znamenalo izolované jednotky na okrajích obcí. Od 20. století směřovala zákonná opatření k postupné integraci Romů do společnosti. Po romském holocaustu během druhé světové války zůstalo na území Čech a Moravy jen několik desítek rodin českých Romů. Následně začali přicházet Romové z osad na východním Slovensku. K další vlně přesunu romského obyvatelstva ze Slovenska došlo v 60. letech, kdy se oproti poválečné migraci jednalo spíše o politicky plánovaný rozptyl rodin. Tento přesun znamenal příliv přibližně dvou tisíců Romů (Preissová Krejčí, 2014).

Jak uvádí Uherek (2011), Romové jsou považováni za menšinu od roku 1990. Do té doby byli považováni za etnickou skupinu a nebyli schopni se tak při sčítání lidu přihlásit ke své národnosti. Když však v roce 2011 proběhlo sčítání lidu, svoji národnost jako romskou označilo pouze 13 109 obyvatel a romský jazyk jako svůj rodný jazyk označilo 38 270 občanů²⁷. Tyto statistiky sčítání lidu však nejsou zcela objektivní, jelikož svoji národnost volí člověk bez ohledu na to, zda se narodil a žije v romské komunitě (Hlaváček, 2014). V souvislosti s počtem Romů v České republice se však objevují názory, že se Romové ke své národnosti účelově nehlásí. Důvodem je totiž fakt, že se tyto občane ČR sice považují za Romy, ale zároveň se necítí být příslušníky romského národa, jelikož své romství nechápou jako národnost. Uherek (2011) jako další možné důvody uvádí strach Romů z nízkého statutu romské národnosti, slabé soudržnosti a možné fragmentace romského obyvatelstva. Z tohoto důvodu vznikly tři možné definice, kdo jsou to Romové (Preissová Krejčí, 2014, s. 85):

1. *„Romové jsou nositelé romské kultury: Romem je ten, kdo praktikuje určitý komplexní integrovaný systém hodnot, norem, principů sociální organizace, způsobů řešení problémů atd., který označujeme jako romskou kulturu, na kolik může být tento pojem také problematický.“*
2. *„Romové ve smyslu sebeidentifikace: Romem je ten, kdo se za něj považuje.“*
3. *„Rom jako charakteristika psaná zvnějšku: Romem je ten, kdo je za něj označen svým okolím, nejčastěji na základě vzhledu.“*

Dle odhadů je však skutečný počet Romů v České republice daleko vyšší. Na základě Zprávy o stavu romské menšiny žilo v ČR v roce 2014 přibližně 242 000 Romů, přičemž až polovina z tohoto počtu se do společnosti neintegrovala a žije v sociálně vyloučených lokalitách. Těchto lokalit bylo v roce 2014 identifikováno v České republice 606 a žilo zde přibližně 115 000 obyvatel (Uhl, 2015). Jak uvádí Hlaváček (2014), největší počet romských obyvatel žijících v sociálně vyloučených oblastech se nachází v Ústeckém kraji (21 000 –

²⁷ Z tohoto počtu však 33 351 osob uvedlo jako svůj rodný jazyk také češtinu, zatímco jen 4 919 osob uvedlo výhradně romštinu.

22 000), dále v Moravskoslezském kraji (10 000 – 10 500) a Praze (9000 – 9500). Naopak nejmenší počet takto žijících romských obyvatel se nachází ve Zlínském kraji (500 – 1000).

V porovnání s českou populací jsou Romové častěji nezaměstnaní, dosahují nižšího vzdělání a nejsou dostatečně zdravotně pojištěni. Výše uvedená sebeidentifikace Romů jako příslušníků určité etnické skupiny, národa či homogenní menšiny naráží na své meze, které vychází z nerespektování uznání „sociálně marginalizovaných Romů“ jakožto individuálních občanů, kteří by sice měli být předmětem integrační politiky ČR, ale nejsou. Naopak vláda prosazující politiku multikulturní praxe v souvislosti s romskou menšinou zavádí do koncepcí integrace opatření určená „romské komunitě“, čímž utvrzuje ve společnosti představu o romské etnické identitě, založené na společných tradicích, kultuře a jazyku. Stěhování sociálně slabých Romů do společných budov, ke kterému v minulosti docházelo, spolu s nedostatečným včasným zahájením programů na začlenění těchto lidí do běžného života mezi většinovou populací postupně způsobily vytvoření romských ghett. Došlo tedy k etnickému, společenskému a na mnoha místech i prostorovému vyčlenění Romů z majoritní populace v ČR (Preissová Krejčí, 2014).

V současných romských osadách narůstá chudoba a další negativní jevy jako je alkoholismus a kriminalita. Tyto jevy mohou dopomoci nárůstu netolerance a xenofobie majority. V sociálně vyloučených lokalitách, kde se nachází obyvatelstvo s nedostatečnými zdroji, především finančními, dochází k nárůstu kriminality, kterou v současné době dokazuje věznění až 12 000 romských občanů. Tato skutečnost samozřejmě zasahuje také sociální systém státu. Samotné věznění těchto Romů totiž stojí český stát až 4 miliardy ročně a sociální dávky pro Romy dosahují až 20 miliard korun (Kňazovický, 2015).

Dle Zprávy o stavu romské menšiny v České republice za rok 2014 vyplývá, že diskriminace a nerovné zacházení ze strany majority společnosti je jednou z hlavních příčin neúspěchu Romů ve všech klíčových oblastech života. Česká vláda v roce 2014 vynaložila na integraci romského obyvatelstva až 65,8 milionů Kč. Zároveň také bylo ze státního rozpočtu podpořeno množství projektů v oblastech kultury, vzdělávání, bydlení, zaměstnávání a sociálního začleňování. Z dlouhodobého hlediska dochází k poklesu těchto finančních prostředků. Zpráva zaznamenává zlepšení situace v oblasti bezpečnosti a protiromských demonstrací (Ramík, 2015). Nicméně v dřívějších letech byly v České republice zaznamenány poměrně silné protiromské nálady. Konflikty mezi majoritní společností a romskou menšinou často vedly k demonstracím, pochodům či protestům. Tyto konflikty jasně odráží spíše negativní názory majoritní společnosti v oblasti soužití s romským obyvatelstvem. Na tuto situaci v roce 2013 reagovala dokonce organizace

Amnesty International, která ve své výroční zprávě jasně upozorňovala na problém segregace romských školáků, na útoky na romské obyvatelstvo a jejich vystěhovávání. Také agentura BIS upozornila na fakt, že protiromské nálady již nejsou záležitostí pouze vymezené skupiny pravicových extremistů, ale také běžného obyvatelstva, které se rovněž demonstrací účastní (Aktuálně, 2013). Vůbec první protiromský pochod se odehrál 17. listopadu 2008 v Litvínově. Iniciátorem této akce byla *Dělnická strana*²⁸. Akci předcházely události ze září a října téhož roku, kdy Dělnická strana oznámila, že vyšle na žádost místních občanů monitorovací hlídky Ochranných sborů na litvínovské sídliště Janov. 4. října čekalo na tomto sídlišti, které je z větší části obývané Romy, na 12 členů Dělnické strany 70 Romů vyzbrojených nejružnějšími tyčemi či klacky. Z tohoto důvodu uspořádala Dělnická strana 17. listopadu 2008 shromáždění s názvem „Proti pozitivní diskriminaci a policejnímu násilí“. Akce se zúčastnilo přibližně 1000 lidí, přičemž několik set účastníků demonstrace se následně vydalo na pochod organizovaný *Autonomními nacionalisty* do sídliště Janov. Účastníci skandovali hesla typu „Nic než národ“, „Čechy Čechům“ apod. Policie ČR byla na tuto situaci dobře připravena a do akce bylo zapojeno až 1000 policistů a antikonfliktní tým. Přesto však došlo k velmi tvrdému střetu, který se neobešel bez 14 zraněných. Česká vláda na tuto situaci reagovala poměrně razantně. Tehdejší ministr vnitra ČR Ivan Langer jasně prohlásil, že pohár trpělivosti s Dělnickou stranou přetekl a okamžitě se vyjádřil pro rozpuštění této strany. Stejný názor měl také tehdejší premiér Mirek Topolánek, který tento návrh ministra vnitra podpořil. V roce 2010 došlo dle rozhodnutí Nejvyššího správního soudu k rozpuštění strany (Dělnická strana, 2008).

Další protiromské akce proběhly např. v roce 2011, kdy došlo k demonstraci ve Varnsdorfu nebo v roce 2012, kdy došlo k protiromskému pochodu v Břeclavi. K největšímu počtu protiromských akcí došlo v roce 2013. Došlo např. k demonstracím a následnému pochodu 300 lidí v Duchcově (květen 2013), k několika protestním akcím v Českých Budějovicích (červen 2013) či k demonstraci pravicových radikálů ve Vítkově na počátku srpna 2013, kde se konal „Happening pro dobré soužití“ pořádaný *Stranou rovných příležitostí*. V roce 2013 došlo k tzv. srpnovým protestům napříč republikou. Akce začala 24. srpna a protiromské demonstrace iniciované extremisty pod názvem *Společně proti cikánskému teroru a policejní brutalitě* proběhly ve stejný den v Českých Budějovicích, Plzni, Duchcově, Jičíně, Plzni, Brně, Děčíně, Varnsdorfu a také v Ostravě. Právě v Ostravě oznámili

²⁸ Dělnická strana byla extrémní, česká krajně pravicová národně-socialistická politická strana, která vznikla v roce 2003. Na základě rozhodnutí Nejvyššího správního soudu byla v roce 2010 rozpuštěna. Předsedou strany byl Tomáš Vandas. V současné době vystupuje jako nástupkyně této rozpuštěné strany Dělnická strana sociální spravedlnosti, v jejímž čele je opět Tomáš Vandas.

konání pochodu Romové a extremisté tedy museli změnit trasu. Toto shromáždění bylo ze všech nejpočetnější. Celkově se těchto srpnových akcí účastnilo kolem 2500 lidí, přičemž přes 100 osob bylo zatčeno. Pořadatelé však očekávali daleko větší účast, čítající až 10 000 lidí. Nízká účast tedy může být určitým náznakem slábnutí protiromských nálad (Aktuálně, 2013). Na situaci v oblasti protiromských protestů v České republice následně zareagovala také Rada Evropy. Dle tehdejšího komisaře Rady Evropy pro lidská práva Nilse Muižniekse by se česká vláda měla důrazně vymezit vůči protiromským protestům (Hospodářské noviny, 2013). Významným krokem ke zlepšení integrace Romů má přispět zásadní koncepční materiál nazvaný *Strategie romské integrace do roku 2020*, který byl vládou schválen v únoru 2015. Cílem Strategie je zvrátit do roku 2020 negativní trendy ve vývoji situace Romů v ČR, a to především v oblasti zaměstnanosti, vzdělávání, bydlení či sociální oblasti. Zároveň je dle Strategie považováno za klíčové urychlit pozitivní změny a dosáhnout pokroku při odstraňování neodůvodněných a nepřijatelných rozdílů mezi majoritní společností a romskou populací. Aby se do budoucna zabránilo jakýmkoli protiromským akcím, bude rovněž kladen důraz na ochranu Romů před diskriminací a povzbuzení romské kultury a jazyka. Česká vláda přijetím této Strategie vyjadřuje souhlas s prohlášením Rady Evropy týkající se neuspokojivé situace v oblasti potírání protiromských aktivit. Strategie je propojená s politikami prováděnými či koordinovanými na úrovni EU a současně také s mezinárodními iniciativami, a to zejména v rámci Rady Evropy, kde navazuje na iniciativu s názvem *Dekáda romské inkluze* (Vláda ČR, 2015).

4.4.2 Multikulturalismus a vietnamská komunita v ČR

Přítomnost významnějšího počtu Vietnamců v České republice počíná především rokem 1956, kdy byla v Chrástavě zřízena česko-vietnamská škola pro 100 vietnamských dětí. Téhož roku podepsaly Československá republika a Vietnamská demokratická republika dohodu o vědecko-technické spolupráci. Od roku 1967 začali do ČR republiky přijíždět vietnamští učňové a přibližně od roku 1982 dělníci a praktikanti (Vláda ČR, 2013). V současné době se v České republice nachází okolo 60 000 Vietnamců, což je důsledek pozitivních zkušeností a především vstřícných migračních programů z let před rokem 1989. Do 90. let byla doba jejich pobytu vázána mezistátními dohodami, které občanům socialistického Vietnamu nabízely vysokoškolské vzdělání nebo vyučení a praxi v československých podnicích. Největší příliv Vietnamců zaznamenalo tehdejší Československo v 1. polovině 80. let, kdy zde přicestovalo více než 35 000 Vietnamců.

Z tohoto celkového počtu až dvě třetiny tvořili dělníci. Program vyškolení kvalifikovaných vietnamským pracovníků přinesl výhody oběma stranám. Československá strana získala pracovní sílu, kterou obsazovala v neatraktivních oborech, např. na pásové výrobě či při pomocných pracích. Pro vietnamské občany se díky této možnosti objevila šance migrace za úplatu, jelikož hlavní motivací k pracovnímu výjezdu do ČSSR se namísto snahy zvýšit si kvalifikaci stala především vidina výdělku. Díky tomu se v 80. letech pohybovalo v československých podnicích až 120 000 Vietnamců. Hlavními rysy vietnamského obyvatelstva byla nejen vysoká mobilita po celé ČSSR, nakupování obrovského množství zboží, ale také nelegální obchod s tehdy nedostatkovým a lákavým zbožím, jako byly např. digitální hodinky, walkmany či péřové bundy (Aslan a kol., 2011).

O vzniku komunity můžeme hovořit od 90. let, kdy si vietnamští obchodníci začali pronajímat stánky na tržistiích a začali prodávat levný textil a elektroniku z Asie. Za účelem co největšího zisku se koncentrovali především ve velkých městech jako je Praha, Brno či Ostrava. Dnes se nejvíce Vietnamců nachází v Praze a Ústeckém kraji. V polovině 90. let se zvedla vlna migrace z Vietnamu, jelikož stát usnadnil příchod migrantů na základě sloučení rodiny. Díky této skutečnosti začaly vznikat již celé rodiny a komunita v pravém slova smyslu. O několik let později, konkrétně v roce 2005, vlastnilo až 95% ekonomicky aktivních Vietnamců živnostenské listy. Stánkový prodej byl nahrazen prodejem v kamenných prodejnách a obchod spotřebního zboží i nadále zůstává hlavním zdrojem obživy. V současné době dochází v České republice k nárůstu počtu Vietnamců především u druhé generace vietnamského obyvatelstva, přičemž nadpoloviční většina má v České republice trvalý pobyt. Tento fakt dokazuje začlenění do většinové společnosti a to nejen v důsledku přítomnosti druhé generace, ale také v důsledku opouštění od stánkového prodeje a budování spíše kamenných prodejen, jakožto reakce na konkurenci první generace. Vietnamské děti, na rozdíl od dětí Romů, jsou poměrně dobře začleněné do systému vzdělávání a díky školní docházce se daleko více identifikují s českou kulturou (Martínková a kol., 2010).

Až do roku 2008 se počet Vietnamců spíše navyšoval. V tomto roce však česká vláda v režimu utajení rozhodla o pozastavení vydávání víz vietnamským občanům do konce roku. Důvodem byl nárůst organizovaného zločinu uvnitř vietnamské komunity a údajné mafiónské praktiky při vyřizování vstupních povolení. Docházelo k padělání značkového zboží, daňovým únikům, ale také k pěstování marihuany. Od roku 2009 dochází k postupnému poklesu počtu vietnamských občanů v České republice (iDNES, 2008).

4.1.3 Multikulturalismus a islám v ČR

Muslimové byli v českém prostoru příležitostně spatřeni již v 16. století, nicméně jejich počet byl zanedbatelný a proto se výraznější ohlasy na jejich přítomnost objevují až na počátku 20. století. Za Protektorátu, v roce 1941, došlo po zdlouhavém vývoji k registraci náboženské společnosti, čímž vznikla Moslimská²⁹ náboženská obec pro Čechy a Moravu. Tato náboženská obec však po válce zanikla. Nakonec až v roce 1991 byla založena *Al-Ittihád al-Islámi*, neboli *Ústředí muslimských náboženských obcí v ČSFR*. Díky novému zákonu o církvích a náboženských společnostech č. 3/2002 Sb. vznikl prostor pro novou registraci islámu v ČR, k čemuž došlo v roce 2004 (Aslan a kol., 2011).

V České republice se nachází několik muslimských organizací, které jsou rozmístěny po celém území. Jedná se např. o výše uvedené Ústředí muslimských obcí zastřešující islámské nadace v Praze a Brně či islámské centrum v Praze a Teplicích. Mezi další muslimské organizace patří Muslimská unie, Liga českých muslimů, Islámský svaz, Svaz muslimských studentů a další. V roce 1998 byla po mnoha zamítnutých pokusech postavena první mešita v ČR, která se nachází v Brně. Následně byla postavena také mešita v Praze a Teplicích. Po celé republice existuje dále několik kulturních center a modliteben, které se často nachází v areálech studentských kolejí. Samozřejmě, že v rámci tohoto náboženství panují mezi jednotlivci odlišné názory, postoje a cíle. Významnou roli hraje rozdílná intenzita vztahu k islámu, jakožto náboženství a zdroji identity. Svůj význam přináší také odlišný etnický původ a tradice, jakož i úroveň vzdělání a tím sociální postavení jednotlivých muslimů (Popovová, 2016).

V současné době se v České republice dle posledního sčítání lidu v roce 2011 nachází přes 10 000 muslimů, přičemž praktikujících muslimů jsou přibližně 2 000. Dle odhadů však žije v České republice až 20 000 muslimů, a to především vysokoškolských studentů (iDNES, 2015). Nutno podotknout, že struktura muslimské populace v ČR je dost odlišná od jiných států Evropské unie. Důvodem je totiž fakt, že se týká spíše konvertitů, tedy muslimů s českou národností. Většinou se jedná o ženy, které se za muslima provdaly. Zároveň mezi muslimy, kteří pocházejí ze zahraničí, nedominuje žádná konkrétní národnost. Muslimové, kteří do České republiky přicestovali, pocházejí z více než 70 zemí světa, mezi které patří především země severní Afriky, Blízkého východu, Balkánu, Turecka či ruských autonomních republik (Aslan a kol., 2011). V dnešní době, kdy dochází k teroristickým útokům, které jsou často spojovány právě s muslimy, vznikají předsudky a negativní vnímání

²⁹ V dřívějších dobách se místo označení muslim užívaly výrazy moslem či musulman.

občanů tohoto vyznání. Určitý vliv tomu přidávají také média, která se o tyto situace silně opírají. Stejně je tomu i v České republice, kde panuje spíše odmítavý postoj vůči muslimům. Pocit uznání je však pro muslimy velmi důležitý, jelikož vychází z tradičního blízkovýchodního pojetí lidské cti. Uznání se však v ČR nedočkají a navíc se setkávají s nedůvěrou a cílenými překážkami.

V poslední době lze spatřit, že se vliv muslimů v České republice rozšiřuje. Dokazuje to také výroční zpráva Bezpečnostní informační služby z roku 2005, která se v té době muslimy příliš nezabývala. V roce 2013 však již tajná služba BIS zveřejnila fakt, že i v České republice pozoruje po vzoru západní Evropy prosazování islámského práva. V roce 2015 BIS dokonce zažádala o změnu zákona o zpravodajských službách, respektive o rozšíření pravomocí. Možnou příčinou mohla být osoba, pobývající v České republice, kterou lze označit za islámského fundamentalistu. Tato osoba měla pravidelné příjmy pocházející z arabské země a sloužily k financování nákladné náboženské činnosti. Tato situace byla samozřejmě považována za rizikovou. Zároveň BIS upozornila na nesrovnalosti mezi příjmy a výdaji islámských organizací a chtěla by tudíž získat přístup k daňovým dokumentům finančních úřadů a získat údaje o bankovních účtech, ke kterým má v současnosti přístup jen v souvislosti s terorismem (Pokorný, 2015).

I přes relativně malý počet muslimů v České republice jsou ve společnosti vytvářeny hnutí a organizace zaměřené proti islámu. Jedná se např. o iniciativu *Islám v ČR nechceme*, která směřuje svou činnost především na sociální síť Facebook. Tato iniciativa ostře vystupuje proti islámu či migraci a je obviňována z extremismu a xenofobie. Z tohoto důvodu byla původní Facebooková stránka této iniciativy, která čítala až 163 000 fanoušků, v lednu roku 2016 administrátory zablokována. Nicméně iniciativa propaguje svou činnost i nadále prostřednictvím záložních Facebookových skupin, které v současné době čítají 54 000 fanoušků. Iniciativa *Islám v ČR nechceme* zároveň vytvořila spolek s názvem *Blok proti islámu*, který se rovněž staví na odpor islamizace v České republice. Přestože tento spolek není považován za politickou stranu, v září roku 2015 došlo k dohodě o spolupráci s parlamentní opoziční stranou *Úsvit – Národní koalice*. Ústřední postavou těchto protiislámských nálad je Martin Konvička, který je v současné době obžalován z podněcování k nenávisti vůči muslimům. Důvodem údajně byly právě jeho výroky na Facebooku, kde podněcoval k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (Ferebauer, 2016). Nicméně v únoru letošního roku došlo k ještě většímu sblížení parlamentní strany *Úsvit – Národní koalice* s *Blokem proti islámu*, což mělo vést i ke změně názvu této spolupráce na tzv. *Úsvit s blokem proti islámu*. Ministerstvo vnitra však s tímto krokem

nesouhlasí a změnu názvu nepovolilo. Hlavním důvodem je fakt, že by nový název mohl dle ministerstva vzbuzovat přesvědčení, že cíle strany směřují k popírání rovných práv a svobod občanů vyznávajících islám. Proti tomuto rozhodnutí se však Blok proti islámu následně odvolal (Hospodářské noviny, 2016).

Kromě propagandy na Facebooku iniciovalo hnutí Blok proti islámu společně se stranou Úsvit – Národní koalice také pražskou demonstraci, která proběhla v únoru roku 2016. Akce byla součástí celoevropských protestů organizovaných hnutím *Pegida*³⁰. Na Pražský hrad dorazilo až 3000 lidí (Novinky.cz, 2016). Na Václavském náměstí protestovalo proti radikálnímu islámu a migraci hnutí *Svoboda a přímá demokracie*. Na Vítězném náměstí se sešlo také několik stovek příznivců krajně pravicové *Národní demokracie*. Odpůrci této demonstrace, jež byla nazvaná „Za Evropu bez EU!“, skandovali hesla typu „Svobodu vám nedáme“ nebo „Multikulti nechceme“. Opačný přístup proklamovala iniciativa *Ne rasismu* na Malostranském náměstí, kde přibližně dvě stovky lidí vyjádřili nesouhlas s xenofobním přístupem k imigrantům. Demonstraci proti islámu zažilo téhož dne také Brno, kde se sešlo přibližně 500 osob. Akci pořádal spolek s názvem *Nechceme utečence v České republice*. Iniciátorem této akce byla rovněž již výše zmíněná *Dělnická strana sociální spravedlnosti* či brněnská *Národní demokracie*. Demonstrace proti islámu proběhly 6. února 2016 v dalších 14 evropských zemích. Jedním z center demonstrací bylo Německo, Slovensko, Polsko, Nizozemsko, ale také Itálie, Švýcarsko, Velká Británie, Rakousko, Finsko nebo Bulharsko (Hospodářské noviny, 2016).

Vzhledem k současné migrační krizi, která přináší nárůst migrantů ve všech zemích Evropské unie, je potřeba se integrací muslimů do společnosti zabývat. Je patrné, že integraci muslimů do české společnosti není ze strany vlády věnována dostatečná pozornost. Nutno však podotknout, že čeští muslimové patří k nejtolerantnějším a nejméně náročným muslimským komunitám v Evropě.

³⁰ Pegida je německá občanská iniciativa, která vznikla v Drážďanech a od října roku 2014 organizuje demonstrace proti islamizaci Německa.

5. Závěr

Multikulturalismus a migrace jsou velmi aktuálním fenoménem, který zasahuje všechny státy a národy. Přináší řadu ekonomických, sociálních či kulturních dopadů, které zasahují jak státy imigrační, tak i státy, odkud migranti odchází. V současné době je velmi diskutovaným tématem migrační krize, se kterou se Evropa od loňského roku potýká. Rok 2015 znamenal pro Evropskou unii příliv rekordního počtu migrantů, který dosáhl celkového počtu 1 255 640 migrantů. Na tento jev je potřeba nahlížet také z pohledu bezpečnostního, jelikož během nebezpečných cest do Evropy v roce 2015 zemřelo 3770 osob. Zároveň v evropských zemích docházelo ke konfliktům mezi majoritní společností a uprchlíky, a dokonce mezi uprchlíky navzájem. Stěžejním problémem jsou také pašeráci, kteří běžencům dávají lživé informace o životě v Evropě, čímž se mnohdy z uprchlíků stávají ekonomičtí migranti, kteří z jedné evropské země, kde jim nehrozí nebezpečí, směřují za lepším životem do jiné evropské země. Na druhé straně je příliv migrantů důležitý v souvislosti se stárnutím evropské populace. Dalo by se tedy říci, že jde pouze o to nalézt vhodný způsob pro zvládnutí této situace. Klíčovým faktorem pro efektivní zvládnutí migrační krize je potřeba, aby členské státy Evropské unie našly společné řešení a vystupovaly jednotně.

Diplomová práce byla zaměřena na migraci a multikulturalismus, postoj Evropské unie k těmto jevům a také na aktivní přístup České republiky v oblasti integrace cizinců. Jak vyplývá z poznatků první kapitoly, existují rozdílné přístupy k migraci, což odráží definice OSN, která svou definici nevztahuje na uprchlíky, zatímco definice organizace UNESCO uprchlíky či vysídlené osoby do své definice zahrnuje (viz kap. 2.1). Nutno podotknout, že pro imigrační zemi je legální migrace spíše přínosem, jelikož tato země mnohdy získá kvalifikovanou pracovní sílu, na jejíž vyškolení a odborný růst nemusela vynaložit žádné prostředky. V případě emigrační země lze spatřit ekonomický přínos v podobě remitencí. Obě tyto migrační zasažené země však mohou zasáhnout i negativní dopady v podobě zatěžování sociálního systému či nelegální migrace v případě imigrační země a v podobě odlivu mozků v případě země emigrační. Globální systém migrace se v průběhu posledních desetiletí měnil, a to v aspektech původu migrantů, cílových zemí, tak i jednotlivých typů migrantů. Země Evropy již nejsou hlavní oblastí emigrace, ale cílovými destinacemi. V roce 2013 bylo dle OSN celosvětově zaznamenáno 232 milionů migrantů, přičemž 59% z těchto migrantů směřovalo do rozvinutých zemí a především na evropský kontinent (viz kap. 2.6). Významným aspektem migrace je také multikulturalismus, o kterém se v Evropě poprvé začíná hovořit v 50. letech ve Švýcarsku.

Ani přístup k tomuto fenoménu není jednotný a mezi zeměmi panují rozdíly, které reflektuje model „tavícího kotle“ či „salátové mísy“ (viz kap. 2.8).

Migrační politika Evropské unie má v současné době klíčový význam při zajištění efektivního zvládnutí nynějších migračních tlaků. K vypracování vůbec prvního akčního programu v oblasti migrace došlo již v roce 1974. V současné době jsou stěžejním nástrojem v rámci migrační politiky pro období let 2014 - 2020 *Strategické směry pro oblast spravedlnosti a vnitřních věcí*, které navazují na *Stockholmský program* z let 2010 – 2014 (viz kap. 3.2.7). Jako reakci na současnou migrační krizi předložila Evropská komise v dubnu roku 2015 *Evropský program pro migraci*. Podstatou efektivní spolupráce mezi státy je rychlé přijetí opatření na záchranu životů a zintenzivnění činnosti Unie, což proklamuje také přijatý *Akční plán*. Důležitým aspektem řízení migrace je především navýšení kapacit a prostředků agentury Frontex, aktivace nouzového systému, program přesídlování, operace v rámci Společné bezpečnostní a obranné politiky a další. V roce 2015 požádalo v Evropské unii o azyl rekordních 1 255 640 uprchlíků. Nutno upozornit, že tento počet představuje dvojnásobek oproti roku 2014. Vůbec největší počet žádostí byl zaznamenán v Německu (441 800 žadatelů) a Maďarsku (174 435 žadatelů). Nejpočetnější skupinu žadatelů o azyl tvořili Syřané (362 775 osob), dále Afghánci (178 230 osob) a Iráčané (121 535 osob). Výraznou debatu mezi členskými státy EU způsobil systém kvót, se kterým země jako Slovensko, Maďarsko, Rumunsko, ale také Česká republika nesouhlasily. Především Maďarsko reagovalo velmi razantně, když vybudovalo na maďarsko – srbských hranicích plot. V současné době i další země zvažují uzavření svých hranic.

Migrační politika České republiky zaznamenala dlouhý vývoj, přičemž klíčovým milníkem byl koncepční dokument nazvaný *Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců* z roku 2003 (viz kap. 4.1). Po vstupu do Evropské unie se Česká republika plně zapojila do Dublinského systému či systému EURODAC. V návaznosti na výše uvedený *Evropský program pro migraci*, přijala Česká republika v roce 2015 *Strategii migrační politiky České republiky*, jež definovala sedm zásad. Nutno však podotknout, že ČR z hlediska počtu migrantů nečelí takovému náporu jako jiné evropské země. Dokazuje to fakt, že v roce 2015 požádalo v České republice o azyl „pouze“ 1525 osob. Mnohem kritičtější situace byla v Česku v roce 2001, kdy zde bylo zaznamenáno až 18 094 žádostí o azyl, což představovalo až 12 206 osob pocházejících z postsovětských zemí (viz kap. 4.2). Tehdejší situaci však zdaleka nebyla věnována taková pozornost, jako je věnována současné migrační krizi. Důvodem je zřejmě fakt, že Česká republika tehdy nebyla součástí Evropské unie a nedocházelo tedy ani k výraznější medializaci. I přes poměrně homogenní společnost

dochází v ČR k multikulturním konfliktům. Jednou z nejvýraznějších menšin žijících v ČR jsou Romové, kteří jsou integrováni pouze částečně. Mezi českou společností a Romy často vznikají konflikty, které byly zejména v dřívějších letech doprovázeny násilnými pochody a demonstracemi (viz kap. 4.4.1). Jednou z nejpočetnějších komunit v České republice jsou Vietnamci, kteří se však především díky vlastní vůli dokázali do české společnosti velmi dobře integrovat (viz kap. 4.4.2). V souvislosti se současnou migrační krizí EU panují spíše protiislámské nálady, které jsou rovněž doprovázeny demonstracemi a pochody proti islámu a uprchlíkům. Tyto skutečnosti umocňují také teroristické útoky, ke kterým v roce 2015 a 2016 došlo v Paříži a Bruselu, jelikož tyto útoky mají na svědomí islamisté, což ve společnosti vzbuzuje obavy vůči muslimům. V únoru roku 2016 došlo k celoevropským protestům, přičemž v České republice se do této akce zapojilo téměř 3000 občanů. Důležitým aspektem je fakt, že čeští muslimové patří k nejtolerantnějším a nejméně náročným muslimským komunitám v Evropě. Proto by bylo zapotřebí využít této vstřícnosti ke spolupráci se státem pro budování nového integračního systému.

Na základě výše uvedeného lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza: *Klíčovými dopady migrace nejsou pouze dopady ekonomické či sociální, ale rovněž dopady multikulturní. Příliv cizích národností, ras, náboženství a kultur může být v souvislosti s integrací migrantů zdrojem konfliktů mezi majoritní společností a menšinami*, byla potvrzena.

Migrace sama o sobě není jevem škodlivým. Aby však bylo dosahováno výhod, které může přinášet, musí být dodržován předpoklad, že se přistěhovalcům podaří začlenit do přijímající společnosti. Nesmírně důležitým faktorem je vůle obou stran. Ze strany přistěhovalců musí být dodržována pravidla a hodnoty dané společnosti, kde žijí. Tato společnost jim naopak musí nabídnout příležitost plného zapojení do života. Otázka multikulturalismu bude v budoucnu pravděpodobně nabývat na významu, a tudíž bude zřejmě nejlepší variantou zvolit přístup vzájemné tolerance.

Seznam použité literatury

Knižní zdroje:

ASLAN, Ednan a kol. *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium, 2011, 322 s. ISBN 978-80-87284-07-0.

BADE, Klaus J. *Evropa v pohybu: evropské migrace dvou staletí*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, 497 s. ISBN 80-710-6559-5.

BARŠA, Pavel a kol. *Krize v multikulturalismu: multikulturalismus v krizi: kolektivní monografie*. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2012, 264 s. ISBN 9788074051883.

BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. *Přistěhovalectví a liberální stát*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005, 308 s. ISBN: 80-210-3875-6.

DOHNALOVÁ, Eva. *Úvod do sociální práce s migranty*. Olomouc: CARITAS – Vyšší odborná škola sociální Olomouc, 2012, 124 s. ISBN: 978-80-87623-02-2.

DRBOHLAV, Dušan. *Nelegální ekonomické aktivity migrantů: (Česko v evropském kontextu)*. Praha: Karolinum, 2008, 311 s. ISBN 9788024615523.

HIRT, Tomáš a Marek JAKOUBEK. *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit: (antropologická perspektiva)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, 279 s. ISBN 80-868-9822-9.

PALÁT, Milan. *Ekonomické aspekty mezinárodní migrace: teorie a praxe v Evropské unii*. Ostrava: Key publishing, 2013, 92 s. ISBN 978-80-7418-161-0.

PALÁT, Milan. *Determinanty vzniku migrace a statistiky cizinců v Evropské unii: evropské migrace dvou staletí*. Ostrava: Key Publishing, 2014, 71 s. ISBN 978-80-7418-228-0.

PALÁT, Milan. *Mezinárodní migrace a ekonomika v Evropské unii: vývoj, determinanty, politiky a trendy*. Ostrava: Key Publishing, 2015, 94 s. ISBN 978-80-7418-230-3.

PREISSOVÁ KREJČÍ, Andrea. *Multikulturalismus – ztracené paradigma?* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, 202. ISBN: 978-80-244-4134-4.

UHEREK, Zdeněk et al. *Migration, diversity and their management*. Praha: Institute of Ethnology, Academy of Sciences of the Czech Republic, 2011. ISBN 978-80-87112-46-5.

Internetové zdroje:

AKTUÁLNĚ. *Protiromské demonstrace* [online]. 2013 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <http://www.aktualne.cz/wiki/domaci/protiromske-demonstrace/r~i:wiki:3880/>

BARŠOVÁ, Andrea. Integrace přistěhovalců v Evropě: od občanské integrace k multikulturalismu a zpět? In: *Konference Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit* [online]. 2005 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: http://aa.ecn.cz/img_upload/79a33131c9c4293e0fcef50bfa263ef/ABarsova_Integrace_pristehovalcu_v_Evrole.pdf

BBC. *Migrant crisis: Migration to Europe explained in graphics* [online]. 2016 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-34131911>

BOUNDLESS. *Impact of Immigration on the Host and Home Country Economies* [online]. 2015 [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <https://www.boundless.com/economics/textbooks/boundless-economics-textbook/immigration-economics-38/introduction-to-immigration-economics-138/impact-of-immigration-on-the-host-and-home-country-economies-546-12643/>

BRITSKÉ LISTY. *Posunuje se Německo doprava? Merkelová: Multikulturalismus selhal* [online]. 2010 [cit. 2015-12-29]. Dostupné z: <http://blisty.cz/art/55014.html>

COUNCIL FOREIGN RELATIONS. *Europe's Migration Crisis* [online]. 2015 [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/frustrovani-migranti-davajivinu-usa_355574.html

ČESKÁ TELEVIZE. *Islámské soudy v Británii se vymkly kontrole* [online]. 2011 [cit. 2015-12-29]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1239771-islamske-soudy-v-britanii-se-vymkly-kontrola>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci v ČR podle státního občanství 1994 - 2014* [online]. 2016 [cit. 2016-03-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu#cr

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Česko uděluje méně státních občanství než jiné země EU* [online]. 2016 [cit. 2016-03-19]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cesko-udeluje-mene-statnich-obcanstvi-nez-jine-zeme-eu>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Občanství ČR získaná během roku - podle předchozího státního občanství v letech 2001 - 2014* [online]. 2016 [cit. 2016-03-19]. Dostupné z:

https://www.czso.cz/documents/11292/39133155/c09R91_2014.pdf/8ebec599-4b8d-4215-b431-62a00780fe41?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Trvale a dlouhodobě usazení cizinci v ČR* [online]. 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/38567852/c01R03_2014.pdf/244f2494-30f3-4b94-9d11-c6c5858c0378?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Vývoj počtu cizinců v ČR v letech 2004 - 2014* [online]. 2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/38567852/c01R01_2014.pdf/c4349bd0-ee88-4bba-a1f3-88d1bc330570?version=1.0

DANĚK, Matěj. Modrá karta EU rozšíří možnosti vstupu cizinců na český trh práce. In: *Finance.cz* [online]. 2010 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/278785-modra-karta-eu-rozsiri-moznosti-vstupu-cizincu-na-cesky-trh-prace/>

DĚLNICKÁ STRANA. *Historie Dělnické strany* [online]. 2008 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: http://www.delnicka-strana.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=117&Itemid=151

DRBOHLAV, Dušan. Ekonomické dopady migrace. In: *SUPPORT UKRAINE* [online]. 2007 [cit. 2015-10-20]. Dostupné z: <http://www.ukrajinci.cz/cs/publikace-clanky/detail/ekonomicke-dopady-migrace/>

EURACTIV. *Azylová a imigrační politika* [online]. 2015 [cit. 2016-02-06]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/link-dossier/azylov-a-imigran-politika>

EUR-Lex. *Haagský program: deset priorit pro nadcházejících pět let* [online]. 2005 [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0184:FIN:CS:PDF>

EUR-Lex. *Schengenský prostor a spolupráce* [online]. 2009 [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=URISERV%3A133020>

EUR-Lex. *Stockholmský program* [online]. 2010 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=URISERV:jl0034>

EUROPA. *Další rozvoj společné přistěhovalecké a azylové politiky v Evropě*. [online]. 2008 [cit. 2016-02-12]. Dostupné z: europa.eu/rapid/press-release_IP-08-948_cs.pdf

EUROPEAN COMMISSION. *Glossary* [online]. 2012 [cit. 2015-10-20]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/immigration/glossary_en#glosM

EUROPEAN COMMISSION. *Implementing the European Agenda on Migration: Commission reports on progress in Greece, Italy and the Western Balkans* [online]. 2016 [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-269_en.htm

EUROPEAN COMMISSION. *Refugee Crisis – Q&A on Emergency Relocation* [online]. 2015 [cit. 2016-02-24]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-5698_en.htm

EUROPEUM. *Evropa a proces mezinárodní migrace (se zvláštním důrazem na země Evropské unie a Evropského společenství volného obchodu)* [online]. 2011 [cit. 2015-10-20]. Dostupné z: <http://www.europeum.org/cz/integrace/28-integrace--6/660-evropa-a-proces-mezinarodni-migrace-se-zvlastnim-durazem-na-zeme-evropske-unie-a-evropskeho-spolecenstvi-volneho-obchodu>

EUROSKOP. *10 bodů, které mají podle Komise řešit migraci ve Středomoří* [online]. 2015 [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/46/25648/clanek/10-bodu-ktere-maji-podle-komise-resit-migraci-ve-stredomori/>

EUROSKOP. *Aktuální stav* [online]. 2016 [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/742/sekce/aktualni-stav/>

EUROSKOP. *Co je Schengen* [online]. 2016 [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/300/sekce/co-je-schengen/>

EUROSKOP. *Ministři vnitra EU schválili pakt o migraci* [online]. 2009 [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/38/2431/clanek/ministri-vnitra-eu-schvalili-pakt-o-migraci/>

EUROSTAT. *185 000 first time asylum seekers in the EU in the first quarter of 2015* [online]. 2015 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/6887997/3-18062015-CP-EN.pdf/4457b050-26f9-4cf1-bf27-9ffb73ff8c7b>

EUROSTAT. *More than 410 000 first time asylum seekers registered in the third quarter of 2015* [online]. 2015 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7105334/3-10122015-AP-EN.pdf/04886524-58f2-40e9-995d-d97520e62a0e>

EUROSTAT. *Over 210 000 first time asylum seekers in the EU in the second quarter of 2015* [online]. 2015 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/6996925/3-18092015-BP-EN.pdf/b0377f79-f06d-4263-aa5b-cc9b4f6a838f>

EUROSTAT. *Record number of over 1.2 million first time asylum seekers registered in 2015* [online]. 2016 [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7203832/3-04032016-AP-EN.pdf/790eba01-381c-4163-bcd2-a54959b99ed6>

EVROPA 2045. *Multikulturalismus* [online]. 2015 [cit. 2015-11-04]. Dostupné z: <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=7&tema=176>

EVROPSKÁ KOMISE. *Migrace a azyl* [online]. 2014 [cit. 2015-10-20]. Dostupné z: http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/cs/migration_cs.pdf

EVROPSKÁ KOMISE. *Evropský program pro migraci 2015 – čtyři pilíře pro lepší řízení migrace* [online]. 2015 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/summary_european_agenda_on_migration_cs.pdf

EVROPSKÁ KOMISE. *Lepší řízení migrace ve všech jejích aspektech: Evropský program pro migraci* [online]. 2015 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-4956_cs.htm

EVROPSKÁ KOMISE. *Migrace a azyl* [online]. 2014 [cit. 2016-02-12]. Dostupné z: http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/cs/migration_cs.pdf

EVROPSKÁ RADA. *Časová osa – reakce na migrační tlaky* [online]. 2016 [cit. 2016-02-24]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/migratory-pressure/history-migratory-pressure/>

EVROPSKÁ RADA. *Strategické směry pro oblast spravedlnosti a vnitřních věcí* [online]. 2016 [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/strategic-guidelines-jha/>

EVROPSKÉ HODNOTY. *Česká imigrační politika: stát se vyhledávanou cílovou zemí?* [online]. 2013 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: http://invenio.nusl.cz/record/166117/files/nusl-166117_1.pdf

EVROPSKÝ PARLAMENT. *Přistěhovalecká politika* [online]. 2016 [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/cs/FTU_5.12.3.pdf

FEREBAUER, Václav. Facebook zablokoval Islám v ČR nechceme. Odvoláme se, tvrdí Konvička. In: *iDNES.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-04-07]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/facebook-zablokoval-islam-v-cr-nehceme-d9k-/domaci.aspx?c=A160111_200312_domaci_fer

GAHUROVÁ, Jaroslava. Od partnerství zpět k restrikci? Vývoj vnější migrační politiky EU. In: *Migrace Online* [online]. 2013 [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: http://www.migraceonline.cz/cz/e-knihovna/od-partnerstvi-zpet-k-restrikci-vyvoj-vnejsi-migracni-politiky-eu#_ftn9

GLÍŽ, Jaroslav. *Migrace – průzkum podmínek dalšího vzdělávání a rekvalifikace asijských migrantů v ČR*. Brno, 2009. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra didaktických technologií.

GROHMANN, Jan. Islám, skutečný problém Evropy. In: *Hospodářské noviny* [online]. 2014 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://nazory.ihned.cz/komentare/c1-63025770-islam-skutecny-problem-evropy>

HEMER, Aleš. Angela Merkelová a multikulturalismus v roce 2010 a v roce 2015. Co se s Angelou stalo? In: *iDNES.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-12-29]. Dostupné z: <http://hemer.blog.idnes.cz/c/479216/angela-merkelova-a-multikulturalismus-v-roce-2010-a-v-roce-2015-co-se-s-angelou-stalo.html?ref=rss>

HLAVÁČEK, Karel. Romové v České republice. In: *Parlamentní institut* [online]. 2014 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=91753>

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *Na pražské Malé Straně se střetli příznivci a odpůrci migrace. Házeli po sobě lahve, ozývaly se dělbuchy* [online]. 2016 [cit. 2016-04-07]. Dostupné z: <http://domaci.ihned.cz/c1-65152290-v-praze-demonstruji-odpurci-islam-i-eu-nejvetsi-akce-se-chysta-na-hradcanskem-namesti>

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *Radu Evropy znepokojují protiromské protesty v Česku. Nemůžete je tolerovat, vzkázala* [online]. 2013 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <http://zahranicni.ihned.cz/evropa-slovensko/c1-61057020-rada-evropy-cesko-protiromske-incidenty-urady-by-je-nemely-tolerovat>

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *Úsvit s Blokem proti islámu nevznikne. Změnu názvu zadrželo ministerstvo vnitra* [online]. 2016 [cit. 2016-04-07]. Dostupné z: <http://domaci.ihned.cz/c1-65218530-usvit-s-blokem-proti-islamu-nevznikne-zmenu-nazvu-zatrhl-ministerstvo-vnitra>

IDNES. *Německo zavede uprchlické průkazy, mají zabránit podvodům s identitou* [online]. 2015 [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/nemecko-chce-zavest-jednotny-prukaz-pro-zadatele-o-azyl-pj6-/zahranicni.aspx?c=A151209_141654_zahranicni_ert

IDNES. *Vláda kvůli mafiánství tajně zastavila vydávání víz Vietnamcům* [online]. 2008 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/vlada-kvuli-mafianstvi-tajne-zastavila-vydavani-viz-vietnamcum-p8g-/domaci.aspx?c=A081116_193237_domaci_zra

INTEGROVANÝ PORTÁL MINISTERSTVA PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Modré karty pro cizince v České republice* [online]. 2014 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/modka/ciz#coje

INTEGROVANÝ PORTÁL MINISTERSTVA PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Zaměstnanecké karty pro cizince v České republice* [online]. 2014 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/zamka/ciz

KAVANOVÁ, Klára. Evropský pakt o migraci a azylu – společná imigrační pravidla pro členské země EU. In: *Migrace Online*. [online]. 2008 [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: http://www.migraceonline.cz/cz/e-knihovna/evropsky-pakt-o-migraci-a-azylu-spolecna-imigracni-pravidla-pro-clenske-zeme-eu#_ftn3

KŇAZOVICKÝ, Lukáš. Počet Romů se zdvojnásobil. Kolik nás stojí? Okamura vytáhl děsivá čísla. In: *EuroZpravy.cz* [online]. 2015 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://domaci.eurozpravy.cz/spolecnost/122737-pocet-romu-se-zdvojnashobil-kolik-nas-stoji-okamura-vytahl-desiva-cisla/>

KOUBA, Josef. Proč jdou nejraději do Německa? In: *iDNES.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://josefkouba.blog.idnes.cz/c/492629/proc-jdou-nejradeji-do-nemecka.html>

KUŠNIRÁKOVÁ, Tereza a Pavel ČIŽINSKÝ. Dvacet let české migrační politiky: liberální, restriktivní, anebo ještě jiná? In: *Česká geografická společnost* [online]. 2011 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: http://geography.cz/sbornik/wp-content/uploads/2012/01/g11-4-7kusnirakova_cizinsky.pdf

MACHOTKOVÁ, Šárka. Vstup ČR do Schengenu. In: *Euroskop* [online]. 2008 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8750/sekce/vstup-cr-do-schengenu/>

MACHKOVÁ, Radka. *Imigrační politika a boj s nelegálním přistěhovalectvím v EU*. Pardubice, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní, Katedra ústavu veřejné správy a práva

MARTÍKOVÁ, Šárka a kol. Vietnamci, Mongolové a Ukrajinci v ČR. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2010 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: https://www.clovekvtisni.cz/uploads/file/1367397604-metodika_cizinci_web.pdf

MEDIA O ISLÁMU. *Šaría v Evropě* [online]. 2015 [cit. 2015-12-29]. Dostupné z: <https://www.mediaoislamu.cz/tema/saria-evropa/>

MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE PRO MIGRACI. *Key Migration Terms* [online]. 2011 [cit. 2015-12-27]. Dostupné z: <https://www.iom.int/key-migration-terms>

MIGRACE ONLINE. *Program z Tampere*. [online]. 2003 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/program-z-tampere>

MIGRATION POLICY. *Europe's Migration Crisis in Context: Why Now and What Next?* [online]. 2015 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://www.migrationpolicy.org/article/europe-migration-crisis-context-why-now-and-what-next>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *AZYL, MIGRACE A INTEGRACE* [online]. 2015 [cit. 2015-11-04]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Dublinský systém* [online]. 2016 [cit. 2016-02-06]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/dublinsky-system.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Integrace: Integrace azylantů* [online]. 2015 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/docDetail.aspx?docid=35703&docType=&chnum=2>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Integrace: Integrace cizinců na území ČR* [online]. 2016 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Migrace: Migrační politika České republiky* [online]. 2015 [cit. 2016-03-04]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Migrace: Program podpory při potírání nelegální migrace* [online]. 2015 [cit. 2016-03-04]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Migrace: Přístup České republiky k legální migraci* [online]. 2015 [cit. 2016-03-04]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Migrace: Readmisní politika* [online]. 2012 [cit. 2016-03-19]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx?q=Y2hudW09Nw%3d%3d>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Migrační a azylová politika České republiky* [online]. 2014 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Migrační a azylová politika České republiky: Strategie migrační politiky České republiky* [online]. 2015 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx?q=Y2hudW09NQ%3d%3d>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistické zprávy o mezinárodní ochraně za jednotlivé měsíce v roce 2016* [online]. 2016 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/statisticke-zpravy-o-mezinarodni-ochrane-za-jednotlive-mesice-v-roce-2016.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Udělení státního občanství České republiky* [online]. 2014 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/udeleni-statniho-obcanstvi-ceske-republiky.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Víceletý program pro oblast spravedlnosti a vnitřních věcí* [online]. 2015 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/agenda-eu-na-mv-vicelety-program-pro-oblast-spravedlnosti-a-vnitrnich-veci.aspx>

NOVINKY. *V Praze protestovaly tisíce lidí proti islámu a migraci. Došlo i na potyčky* [online]. 2016 [cit. 2016-04-07]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/394031-v-praze-protestovaly-tisice-lidi-proti-islam-a-migraci-doslo-i-na-potycky.html>

OECD. *International Migration Outlook 2015* [online]. 2015 [cit. 2015-10-20]. Dostupné z: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2015_migr_outlook-2015-en#page12

OECD.STAT. *International Migration Database* [online]. 2016 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=MIG>

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. *International Migration* [online]. 2015 [cit. 2015-11-01]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/development/desa/population/theme/international-migration/>

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. *International Migration Report 2013* [online]. 2013 [cit. 2015-11-01]. Dostupné z: http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/migration/migrationreport2013/Full_Document_final.pdf#zoom=100

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY. *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Společná přistěhovalecká politika pro Evropu: zásady, opatření a nástroje* [online]. 2008 [cit. 2016-02-12]. Dostupné z: www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=52814

PARLAMENTNÍ LISTY. *Merkelová má problém. Němci jsou v otázce uprchlíků v Evropě sami, shrnuje Palata* [online]. 2015 [cit. 2015-12-29]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Merkelova-ma-problem-Nemci-jsou-v-otazce-uprchliku-v-Evrope-sami-shrnuje-Palata-410156>

PARLAMENTNÍ LISTY. *Řecko se začalo snažit. Čtyři hotspoty hotové, pátý už se chystá, hlásí* [online]. 2016 [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Recko-se-zacalo-snazit-Ctyri-hotspoty-hotove-paty-uz-se-chysta-hlasi-422284>

POKORNÝ, Jakub. „Neviditelný“ islám v Česku už zajímá BIS. Špioni chtějí větší pravomoc. In: *iDNES.cz* [online]. 2015 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/bis-a-muslimove-0g8-/domaci.aspx?c=A150108_215038_domaci_bse

POLICIE ČR. *Nelegální migrace v ČR od ledna do září 2015* [online]. 2015 [cit. 2016-03-19]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/nelegalni-migrace-v-cr-od-ledna-do-zari-2015.aspx>

POLICIE ČR. *Policie České republiky – Služba cizinecké policie* [online]. 2016 [cit. 2016-03-19]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/o-nas-831034.aspx>

POPOVOVÁ, Klára. Muslimové v České republice. In: *Muslimove.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://muslimove.cz/muslimove-v-ceske-republice/>

RAMÍK, Drahošlav. Polovina Romů se nezačlenila. Kvůli přístupu a diskriminaci. In: *TÝDEN.cz* [online]. 2015 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/polovina-romu-se-nezaclenila-kvuli-pristupu-a-diskriminaci_360090.html

ROZHLAS. *Česku se uprchlíci vyhýbají, od roku 2001 jich nepřibývá* [online]. 2015 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/data/_zprava/cesku-se-uprchlici-vyhybaji-od-roku-2001-jich-nepribyva--1529368

ŘÍZEK, Zdeněk. Multikulturalismus v ČR – věc známá či neznámá? In: *Aktuální otázky sociální politiky – teorie a praxe, Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní* [online]. 2010 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <https://aosp.upce.cz/article/viewFile/71/61>

SDRUŽENÍ PRO INTEGRACI A MIGRACI. *Státní občanství* [online]. 2016 [cit. 2016-03-19]. Dostupné z: <http://www.migrace.com/cs/poradna/informace-pro-cizince/statni-obcanstvi>

STÁLÉ ZASTOUPENÍ ČESKÉ REPUBLIKY PŘI EVROPSKÉ UNII. *Unie má nový vizový informační systém* [online]. 2011 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/representation_brussels/cz/udalosti_a_media/unie_ma_novy_vizovy_system.html

TÝDEN. *Frustrování a zoufalí uprchlíci dávají vinu USA* [online]. 2015 [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/frustrovani-migranti-davaji-vinu-usa_355574.html

UČŇOVÁ, Martina. Kde se pohybuje 600 tisíc žadatelů o azyl? Německé úřady nemají tušení, píše britský tisk. In: *EuroZprávy* [online]. 2016 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://zahranicni.eurozpravy.cz/eu/143319-nemecke-urady-nemaji-tuseni-o-tom-kde-se-pohybuje-600-tisic-zadatelu-o-azyl-pise-britsky-tisk/>

UHL, Petr. Romové ani cizinci se asimilovat nemají. In: *Deník Referendum* [online]. 2015 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <http://denikreferendum.cz/clanek/21562-romove-ani-cizinci-se-asimilovat-nemaji>

UNESCO. *Migrant/Migration* [online]. 2016 [cit. 2015-12-27]. Dostupné z: <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/international-migration/glossary/migrant/>

UNHCR. *Refugees/Migrants Emergency Response - Mediterranean* [online]. 2016 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <http://data.unhcr.org/mediterranean/regional.php>

VELVYSLANECTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY V MANILE. *Novela zákona o pobytu cizinců - institut zaměstnanecké karty* [online]. 2014 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/manila/cz/viza_a_konzularni_informace/informace_pro_cizince/novela_z_akona_o_pobytu_cizincu_institut.html

VLÁDA ČR. *Vietnamská národnostní menšina* [online]. 2013 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rnm/mensiny/vietnamska-mensina-108870/>

VLÁDA ČR. *Vláda schválila Strategii romské integrace na roky 2015 až 2020* [online]. 2015 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/aktualne/vlada-schvalila-strategii-romske-integrace-do-roku-2020-126945/>

Seznam zkratk

AMIF	Azylový, migrační a integrační fond
BBC	British Broadcasting Corporation, Rozhlasová a televizní společnost plnící funkci veřejnoprávního vysílání ve Velké Británii
BIS	Bezpečnostní informační služba
ČR	Česká republika
EASO	European Asylum Support Office, Evropský podpůrný azylový úřad
EASY	Erstverteilung von Asylbegehrenden
EHS	Evropské hospodářské společenství
EK	Evropská komise
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
EU	Evropská unie
EURODAC	European Dactyloscopy, Evropská databáze otisků prstů
EUROJUST	The European Union's Judicial Cooperation Unit, Jednotka Evropské unie pro justiční spolupráci
EUROPOL	European Police Office, Evropský policejní úřad
EUROSUR	European Border Surveillance System, Evropský systém ostrahy hranic
EUNAVFOR MED	European Union Naval Force Mediterranean
FRONTEX	European Agency for the Management of External Borders, Evropská agentura pro ochranu vnějších hranic
IOM	International Organization for Migration, Mezinárodní organizace pro migraci
ISF	Internal Security Fund, Fond pro vnitřní bezpečnost
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MVČR	Ministerstvo vnitra České republiky

OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	United Nations, Organizace spojených národů
SBOP	Společná bezpečnostní a obranná politika
SIP	Státní integrační program
SIS	Schengenský informační systém
SSSR	Sovětský svaz socialistických republik
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees, Úřad Vysokého komisaře Organizace spojených národů pro uprchlíky
VIS	Vízový informační systém

Seznam tabulek, grafů a obrázků

Graf 2.1	Vývoj počtu migrantů ve světě v letech 1990 – 2013 (v milionech)... 17
Graf 3.1	Měsíční vývoj počtu migrantů v Evropské unii v letech 2015 – 2016 44
Graf 3.2	Podíl počtu žadatelů o azyl ve vybraných zemích na celkovém počtu žadatelů za 1. – 3. čtvrtletí roku 2015..... 48
Graf 4.1	Trvale a dlouhodobě usazení cizinci v ČR v letech 1989 – 2004 57
Graf 4.2	Počty žádostí o mezinárodní ochranu v letech 1998 – 2015 59
Graf 4.3	Trvale a dlouhodobě usazení cizinci v ČR v letech 2005 – 2014 65
Graf 4.4	Podíl jednotlivých národností na celkovém počtu cizinců v ČR v roce 1994..... 66
Graf 4.5	Podíl jednotlivých národností na celkovém počtu cizinců v ČR v roce 2004..... 67
Graf 4.6	Podíl jednotlivých národností na celkovém počtu cizinců v ČR v roce 2014..... 68
Graf 4.7	Vývoj počtu nelegálních migrantů v ČR v letech 2004 – 2014..... 70
Tab. 3.1	TOP 10 národností migrantů v Evropské unii za 1. – 3. čtvrtletí roku 2015 45
Tab. 3.2	Země Evropské unie s největším počtem migrantů mezi 4. čtvrtletím 2014 až 3. čtvrtletím roku 2015..... 47
Tab. 3.3	Země EU, jejichž kvóty zahrnují více než 1000 uprchlíků..... 50
Tab. 4.1	Vývoj počtu získaných občanství ČR v letech 2004 – 2014 72

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 19. 4. 2016

.....
Miroslav Bečáček

jméno a příjmení studenta